

ქართულ მკვლევართა ნეკროლოგი

შეადგინა, წინასიტყვაობა, შენიშვნები
და საძიებელი ღაურთო
სოლომონ სუციშვილმა

წიგნი პირველი

საქართველოს სსრ სახელმწიფო წიგნის პალატის გამოცემა
თ ბ ი ლ ის ი
1981

რექტორი ლევან გოთუა

წ ი ნ ა ს ი ტ უ კ ა ო ბ ა

... საენე გმირთა,
დიდი აკლდაძა დიდის ცხოვრების.
„აჩრდილი“
ილია ქავჭავაძე

ქართული კულტურის შექმნაში მოღვაწეთა მრავალი თაობა იღებდა მონაწილეობას. მათმა მადლიანმა აზრმა და სიტყვამ, გონებამა და მარჯვენამ შექმნა ისეთი დიდმნიშვნელოვანი სამწერლობო თუ სახუროთმოძღვრო ძეგლები. რომელნიც საამაყონი არიან არა მხოლოდ ქართველთათვის. ქართველ მოღვაწეთა ნააზრევ-ნაფიქრალი თაობიდან თაობამდე გადადიოდა, მრავალ წელთა გასწვრივ შორეული საუკუნეებიდან მოემართებოდა და ჩვენამდე მოაღწია როგორც ნიმუშმა და ძეგლმა იმ დროისა, როცა ჩვენი წინაპრები მტერთა მრავალ ურდოებს იგერიებდნენ, ყოველ გზაჯვარედინზე ციხე-სიმაგრეს აგებდნენ, ხუროთმოძღვრების უბადლო და ბრწყინვალე ძეგლებსა ქმნიდნენ, ქვას აცოცხლებდნენ და ქართულ სიტყვაში გადაჰქონდათ ცხოვრების ტკბილი და მწარე.

მრავალი დიდი ადამიანის სახელი დაუკავშირდა ქართული კულტურის სხვადასხვა დარგის ძეგლს, მრავალი ქართველი ოსტატის თუ ხელნაწერის დამწერ-გადანწერის სახელი მოვიდა ჩვენამდე, ბევრი სახალხო გმირი შემოინახა ქართულმა ხალხურმა სიტყვიერებამ, მაგრამ უფრო უმეტესი სამუდამოდაა დაფარული ჩვენგან. მორიდებულმა ადამიანებმა ხშირად თავისი სახელი არ აღნიშნეს არც ხელნაწერებში, არც ციხის ქონგურებზე, არც ეკლესია-მონასტრებზე... ცხრა ძვა ხერხეულიძე ისე დაწვა ერთს დღეს ბრძოლაში და ისე ერთად დასაფლავდნენ ცხრანივე ზარაბდაში, რომ მათ ახლა

არც ძველი უდგათ და არც თითოეულ მათგანის სახელია ცნობილი*.
ბიძინა ჩოლოყაშვილი, შალვა და ელიზბარერის თავები იკორთის ტაძარში არიან დამარხულნი, მაგრამ მათი ადგილ-
სამყოფელი არსადაა აღნიშნული. სამასი არაგველი ერთს
დღეს შეეწირა საქართველოს კეთილდღეობას, მაგრამ, სამწუხაროდ,
ცნობა არ დარჩენილა მათს ვინაობაზე, მათს მეთაურზე. რამდენმა
წოხადა ვალი სამკობლოს წინაშე დიდგორზე, მარაბდაში, ასპინ-
ძაში, კრწანისზე, მაგრამ მათი ძველი არ ამშვენებს იმ მიწას, რო-
მელმაც ამ გზითა სისხლი შეიწოვა...

ქართული მწერლობის მრავალმა ძეგლმა მოაღწია ჩვენამდე.
რომელნიც საუკუნეთა განწავლობაში მკითხველებს გონებას უხსნი-
დნენ, ცხოვრების წესებს აცნობდნენ და ასწავლიდნენ, მაგრამ
ბევრი მათგანი უსახელოა და ზეცნიერებას ჯერ კიდევ ვერ გამო-
ურკვევია—ვინ იყო დამწერი და სად მოღვაწეობდა იგი, სად დაამ-
თავრა თავისი მადლიანი სიცოცხლე და როგელი ქვეყნის მიწას
წიებარა განსასვენებლად.

ქართველებს ბევრგან ჰქონიათ საქმე და ბევრგან უპოვიათ
სამუდამო თავშესაფარიც. ბედისა თუ უბედობის გამო ბევრმა
ქართველმა მოღვაწემ უკანასკნელი ადგილი სამშობლოს გარედ
ჰპოვა. სპარსეთისა და ავღანისტანის ხრიოკებში, არაბეთსა და
ინდოეთში, თურქეთსა და ეგვიპტეში ბევრი ქართველის სისხლი
არის დაღვრილი. თეიმურაზ პირველის დედა დედოფალი
ქეთევანი შირაზში აწაშებინა შაჰ-აბასმა, გიორგი სააკაძე
თურქეთში ჩაჰკლეს, სოლომონ იმერთა მეფემ ტრაპიზონში
დაამთავრა სიცოცხლე, ბესიკ გაბაშვილმა იასაში. რუსეთში
ბევრმა ცნობილმა და სახელმოხვეჭილმა ქართველმა ჰპოვა უკანას-
კნელი სადგური. თეიმურაზ მეორე და ვახტანგ მეექვსე
ასტრახანში არიან დასაფლავებულნი, არჩილი მოსკოვშია,
სულხან-საბა ორბელიანმა „სესენწყაში“ ჰპოვა საძვალე
თვისი. დავით გურამიშვილი, გიორგი ავალიშვილი,
ვახუშტი და იოანე, დავით და თეიმურაზ, ფარნაოზ
და ბაგრატ ბატონიშვილები, იონა ხელაშვილი, სო-

* ანტონ ფურცელაძე თავისი ისტორიული პოემის „ცხრა ძმის“ დასას-
რულს წერდა: „როცა მე პირველად ვნახე, მაშინ შეიდი ქვა ლა იყო. 1898 წელს
ენაე და ოთხის მეტი აღარ სჩანდა. მარაბდელებმა მითხრეს, რომ ძველად ცხრა
იყო და დანარჩენი ქვები ან მიწაში დაიფარებოდნენ, ან თათრები დაიპარავდ-
ნენო. რაღვან ისინი შენობისათვის ხშირად იპარავენ საფლავის ქვებსო“.

ლომონ დოდაშვილი, სოლომონ რაჭმაძე, იონა გედევანიშვილი, მამუკა ბარათაშვილი, არჩილისა და ეახტანგის ამალის წევრები და მრავალი სხვა საქართველოს გარეთ განისვენებენ. უცხო ქვეყნებში ცხოვრებასთან ბრძოლამ ბევრის მერანი წამოაჩოქა სხვათა კარზე. მოღვაწეთა აჩრდილნი საწმობ-ლოსაკენ იწვივებოდნენ და ღალატდებდნენ: „ჰოი, მომავალნი და წარჩინებულნი ამა მოკლისა სოფლისანი, ნუ ვინ გაგვიცუდებთ ჰირნახულსა ამას ჩვენსა, რამეთუ აღვესრულენით სამსობლოისა ჩვენისათვის...“*

ბევრი ქართველის საფლავი გადაასწორა დრომ და ქარიშხალმა, ზევრის უკანასკნელი ადგილსაწყოფელი დაიქარგა უკვალოდ, მაგრამ მათი ხსოვნა ხალხმა 'ბეინაბა, მათ აესახებ ხალხმა მოიგონა სიმღერა და ლექსი, მათ ხალხის გულში დაიდგეს ხელთუქმნელი ძეგლი.

რა შეუდარებელი განძი იწებოდა 'ნოთა რუსთველის საფლავის ქვის წარწერა, რანდენ საიდუმლოს ამოხსნიდა მისი ძეგლი, რამდენს გვეტყობდა დიდქართველთა ეპიტაფია!

ზოგჯერ აღაშინანს ზედი გაუღინგეს, შიშის ნათხარში სიცოცხლის ნაშთს იპოვნის. ეს ნამთი, მრავალ საუკუნეს მუნჯად ნამყოფი, ალაპარაკდება და დავიწყებულს იტყვის: „სერაპიტი, ასული ახლანდელის პიტიახშის ძვეახისა, მეუღლე იბერთა მეფის ქსეფარ-ნუგის მრავალ გამარჯვებათა ნომპოვებელი ეპიტროსის იოდმან-განისა, პიტიახს პუბლიკოს აგრიპას ძისა, მქონებელი უბადლო სილამაზისა“.** „უბადლო სილამაზის მქონებელმა“ სერაპიტამ, რო-

* ქაშეთის ეკლესიის დაბლა სართულში ერთერთ კედელში მარმარილოს ფირფიტა ზის, რომლის წარწერაც გვანცნობს, რომ ეს ფირფიტა გაკეთებულია ცუსიანს ბრძოლაში დაღუპული ქართველი მებრძოლის სახსოვრად. გულდამწვარ ღვდას ფირფიტაზე ლექსი ამოუკვეთინებია ასეთი წარწერით:

ზღვის ტალღებში დაკარგული,
ჩემს გულში ხარ დამარხული,
დავრჩი დედა, ხატანჯველად,
შენს ხიყვარულს მოკლებული,

იჩინანს თ. გიორგი წერეთლის სახსოვრად. დაბადებულის 5 აგვისტოს 1882 წ. და დაღუპულის ცუსიანის ბრძოლაში 14 მაისს 1905 წ.

** იხ. სიმონ ყუახჩიშვილი, „არნახში აღმოჩენილი ბერძნული წარწერები“, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის ბოამბე, ტ. 11, № 12, 1958 წ. სერაპიტას ეპიტაფიის რამდენიმე წაკითხვა იხ. ქართველი არქეოლოგების—ა. ავაქიძის, გ. გობეჯიშვილის, ა. კალანდაძისა და გ. ლომთათიძის მეტად მნიშვნელოვან ნაშრომში—„მცხეთა“, ტ. 1, გვ. 60—62, 1955 წ.

მელიც ჩვენი დროის ქართველ პოეტთა და მხატვართა შთაგონების წყაროდ იქცა, აურაცხელი სიმდიდრე შესძინა ჩვენს მეცნიერებას: მან დაამტკიცა ქართველი ხალხის კულტურის დიდი წარსულის ფაქტი.

საქართველოს გარეთ არსებული ზოგიერთი ქართველი მოღვაწის საფლავი ჩვენს დროში ხალხთა შორის მეგობრობის სიმბოლოდ იქცა. დიდხანს იყო მიუყვლველი დავით გურამიშვილის ადგილსამყოფელი. აკაკი წერეთელი, იაკობ გოგებაშვილი, სოფრომ მგალობლიშვილი ამაოდ ეძებდნენ მას. დიდი ადამიანების ოცნება ახლა განხორციელდა. ხალხთა შორის მეგობრობამ დავით გურამიშვილს ძეგლი დაუდგა მირგოროდში. უკრაინელებმა დავითის საფლავის პოვნა იზეიმეს. თბილისში მთაწმინდაზე განისვენებს ალექსანდრე გრიბოედოვი. თბილისის მიწას არის მიბარებული აზერბაიჯანელი ფილოსოფოსი და მწერალი მირზა ფატალი ახუნდოვი, აქვე არიან გაბრიელ სუნდუკიანიცი, რაფფი და სხვანი. ჩვენი კულტურის მოღვაწეთა საფლავები ხალხის საკუთრებაა და იგი ინახავს მათ.

უნდა აღინიშნოს, რომ საფლავის ძეგლები თავისი წარწერებით ისტორიის ისეთივე ცოცხალი მასალებია, როგორც ძველ ნაგებობაზე არსებული რაიმე გამოსახულება თუ წარწერა. საკმარისია ისტორიკოსმა ამ ეპიტაფიებს გონება მიაპყროს, რომ ისინი ამეტყველდნენ და ხალხის ცხოვრების ერთი რომელიმე მონაკვეთის შესახებ ძვირფას ცნობებად იქცნენ. საბედნიეროდ, ძველითგან აქა-იქ გადარჩენილა ასეთ ნამარხთა კომპლექსები, საგვარეულოთა სასაფლაოები, იმ საგვარეულოთა, რომელთა ჩვენი ქვეყნის წარსულში მნიშვნელოვანი პოლიტიკური თუ კულტურული როლი შეუსრულებიათ. ასეთი სამარხების შესწავლა-პუბლიკაცია ხშირად ქცეულა მეცნიერული დაკვირვების საგნად. პიტარეთის სამარხებში ურევია ერთი ქვა, რომელიც სულხან-საბა ორბელიანის პირველი მეუღლის ადგილსამყოფელს აღნიშნავს. „ზაგრატიონთა ასული და დიდის ორბელის სძალი სულხანის მეუღლე ბატონი დარეჯან ამას დავემკვიდრე ქორონიკონსა ტოა (1683 წ.)“-- გვაუწყებს ეს წარწერა*, პატარა, ნაგრამ მნიშვნელოვანი დეტალი დიდი ქართველი მწერლის ბიოგრაფიის შემსწავლელისათვის**.

* გიორგი ჩიტაია. „პიტარეთისა და გუდარების საფლავის ქვები“, საქართველოს მუზეუმის მოამბე, 1927 წ., III.

** სულხან-საბა ორბელიანის ცხოვრების ყველა შემსწავლელი გ. ჩიტაიას ამ ცნობას იყენებს.

ასეთი სამარხები მოინახება, იმავე ორბელიანებისა. კუმიწის ეკლესიაში და მის გალავანში, ქაშეთის ეკლესიის ძველ შენობაში, სიონის ტაძარში, მცხეთის სვეტიცხოველში, ურბნისისა და რუისის ეკლესიებში, იკორთის ტაძარში, მარტვილში, ახალ შუამთაში და სხვაგან და სხვაგან, რომელთაც მნიშვნელოვანი დახმარების აღმოჩენა შეუძლიათ საქართველოს ამათუი კუთხის შემსწავლელისა და ისტორიკოსისათვის.

ეპიტაფიები მნიშვნელოვანი არიან აგრეთვე ქართული დამწერლობისა და ქართული ანბანის ისტორიის თვალსაზრისითაც. საქართველოში მრავალი ეპიგრაფიკული ძეგლი მოიპოვება, რომელთა მნიშვნელობის შესახებ საკმაოდ ვრცლად აქვს ნათქვამი ივანე ჯავახიშვილს თავის „ქართულ დამწერლობათა-მცოდნეობა ანუ პალეოგრაფიაში“. ზოგიერთი ეპიგრაფიკული ძეგლი სწორედ ეპიტაფიას წარმოადგენს, როგორცაც ვხვდებით მცხეთის სვეტიცხოველში, ალავერდის ტაძარში, გელათში და სხვაგან. ერთ-ერთი ეპიტაფია, შესრულებული მრგვლოვანი ასომთავრულით, მეფე დავით აღმაშენებლისაა, გადარჩენილი მის მიერ საფუძველ-ჩაყრილ გელათში. ზოგიერთი ასეთი ეპიტაფიის ნიმუში საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმშიც არის დაცული. ისინი საინტერესო ძეგლებია ქართული დამწერლობის ისტორიისათვის (მათ შესახებ იხ. ანა ბაქრაძისა და სიმონ ბოლქვაძის მიერ შედგენილი „საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ქართული ეპიგრაფიკული ძეგლების კატალოგი,“ 1953 წ.).

ქართველ საზოგადო მოღვაწეთა ეპიტაფიების შეკრებისათვის საფუძვლიანად ჯერ არავეს მოუქიდა ხელი, თუ მხედველობაში არ მივიღებთ ზოგი მეცნიერის ნაპრომს, რომელშიც შიგადაშიგ, არქეოლოგიურ თუ ისტორიულ აღწერებში, მოხსენებულია ამათუი საზოგადო მოღვაწის საფლავის ქვის წარწერა-ეპიტაფია.

ამ წიგნში რამდენიმე ათეული საფლავის ქვის წარწერა არის შესული. ქართველ მოღვაწეთა ეპიტაფიების შეგროვება ადვილი საქმე არ აღმოჩნდა. ჩვენს ქვეყანაში ძველად პანთეონები არ არსებობდა. ეკლესია-მონასტრები, რომელთა ირგვლივ ცნობილი ადამიანები იმარხებოდნენ, მრავალჯერ დანგრეულა მტრის ურდოთაგან და, მკვდარს კი არა, ხშირად ცოცხალსაც არ ჰქონია მოსვენება და მყუდრო ადგილი. ქართული ნეკროპოლის ასეთი მდგო-

შარეობა, უქველია, საქართველოს ისტორიული წარსულის ანარქიკლია: მრავალი წლის განმავლობაში სხვადასხვა ხალხებთან ურთიერთობამ თავისებურად წარმართა ჩვენი ქვეყნის ცხოვრება. ბევრჯერ გამოუნგრეის თავზეხელაღებულმა მტრებმა ქართული არქიტექტურის იეგლებს ბქენი და სვეტნი. საქართველოს მტრებზე ზოგადად ითქმის: „მათ მოწვეს და მოაოხრეს ყოველი საქართველო და დაყარეს მძოვარნი მკედრისა, ვითარცა მქელი თივისა“. ცოცხალთათვისაც ძნელი იყო გაძლება მაშინ... საქართველო ხშირად უქცევიათ მტრებს საძვალედ...

სამწუხარო მოვლენად უნდა ჩაითვალოს ის ამბავი, რომ არა მხოლოდ მტერთა შემოსევამა და ომმა გაანადგურა ბევრი რამ, ძველთაგან დანატოვარი, არამედ ზოგიერთთა ბედოვლათობამ და ზოგიერთთაგანაც ეროვნული ღირებულებებისადმი უსულგულო დამოკიდებულებამ. ქართველი მწერლები, მოღვაწენი, მოწინავე აღმნიანები ყოველთვის წუხილს გამოსთქვამდნენ ანის გამო და თუ საღმე რამეს ძებედებოდნენ, — აღნუსხავდნენ. ასეთი მოღვაწენი იყვნენ: ექვთიმე თაყაიშვილი, მოსე ჯანაშვილი, თედო ორდანიანი, გიორგი წერეთელი და სხვანი, რომელთა მცდელობით ძლიერ ბევრი ძეგლი, რომელიც ახლა აღარ არსებობს, ან ზებლალულია, აიწერა და მეცნიერებას არ დაეკარგა. საინტერესოა ერთი ჩუმი ქართველი მოღვაწის — შაქროს (ზაქარია გულისაშვილის) გულისტკივილი, გამოთქმული წისგან „ივერიისაში“ 1900 წელს (№ 154): „ეს ტაძარი (პიტარეთი — ს. ბ) ყოფილა საგვარეულო სამარხი ორბელიანთ გვარისა, ეხლა გაუყიდნიათ მამა-პაპათა საძვალე, საუკუნოდ განსასვენებელი და ჩავარდნია ხელთ თაიროვან... ვილაყის ულმობელ ხელს ამოუმსხვრევეია ძვირფას მარმარილოზე საფლავთ ზედ წარწერანი, თვით საფლავნიც უჩინქნიათ...“*

ამ წიგნში მოთავსებული ქართველ მოღვაწეთა ეპიტაფიები შეგროვებულია საქართველოს ტერიტორიაზე მხოლოდ, მის გარეთ არსებული ეპიტაფიები, რაც საკმაოდ მოიპოვება ლენინგრადში, მოსკოვში, ასტრახანში და რუსეთის სხვა ქალაქებში, ასევე თავმოყრას ელის. ისინი, ამჯერად შემთხვევით გამოჩენილებთან ერთ-

* ზაქარია გულისაშვილი, მოთხრობები, ნარკვევები, 1953 წ., „გარდაბანისა და გაჩიანის საერისთაონი და მათი ნაშინი“.

თად, „ქართველ მოღვაწეთა ნეკროპოლის“ მეორე წიგნად არის ნაგულისხმევი. თავის დროზე გამოყენებული იქნება ვ. საიტოვისა, ეპისკოპოს (მემღვე კათალიკოსის) კირიონისა, ს. ესაძისა, ვლ. ტატი-შვილისა და სხვათაგან თავმოყრილი ეპიტაფიები რუსეთის ნეკროპოლებისა, თუმცა მათში მცირედდა ცნობებში საზოგადო მოღვაწეთა და მწერალთა ძეგლებზე, რადგან ზოგიერთი, ჩამოთვლილთაგან, ხელალებით ყველა ეპიტაფიას იწერდა.

ეპიტაფიები მეტწილად ლაკონიურნი არიან. ზოგი მათგანი შეთხზულია ცნობილი ქართველი წერლისაგან. მაგალითად, აკაკი წერეთელმა რამდენიმე ეპიტაფია დაწერა: სერგეი მესხისა, დავით ერისთავისა, გრიგოლ ტარსაიძისა... ანტონ პირველის ეპიტაფია მისმა ნოწაფემ ვარლამ (ქსნის ერისთავმა) მიტროპოლიტმა შეთხზა, ნატო გაბუნიასი—მწერალმა ქალმა განდევგილმა, ნეჟე ერეკლესა და გიორგი მეთორმეტეს, საქართველოს უკანასკნელ ნეჟეებს, ზარკინ პაულუნიმ დაადო სამადლოჯ ქვა სპილენძის დაფითა და რუსული წაოწერით...

„ქართველ მოღვაწეთა ნეკროპოლის“ ბევრი მოღვაწის სახელი არ ამწვენებს, ბევრის საფლავიც სამუდამოდ დაკარგულია. ჯერ კიდევ ძველი არაა აღსართული კოტე მარჯანიჭილის, მარიამ დემურისა, მარიამ საფაროვ-აბაშიძის, ილია წინაძღუოშვილის, ვანა სარაჯიშვილის, ზაქარია ფალიაშვილის და სხვათა მრავალთა საფლავებზე.

ეპიტაფიათა შეგროვება კარგი საქმეა, მათში ბევრი საინტერესო ცნობა მოიპოვება, რაც მოღვაწის ცხოვრების შესწავლას დაეხმარება.

ამ წიგნი ეპიტაფიები ანბნის რიგზეა დალაგებული (ანბანიც, საფლავის ქვასავით, ყველას ათანაპრებს!). ჯერ სწერია გვარი, ან ფსევდონიმი, ხანდახან სახელი (მაგ. დავით აღმაშენებელი, სოლომონ პირველი) იმისი, ვისიცაა ეპიტაფია, შემდეგ ძეგლზე წარწერილი სიტყვა-სიტყვით ისე, როგორც იგი იყო მაშინ, როცა ეპიტაფია გადმოიწერა. მას მოსდევს შენიშვნა დასაფლავებულის შესახებ არსებული ძირითადი ბიო-ბიბლიოგრაფიული ცნობების აღმნიშვნელი მასალის ჩამოთვლით, მოღვაწის დაშახურების ჩვენებითა და საფლავის ადგილსამყოფელის მითითებით.

ეპიტაფიებში ზოგჯერ თარიღი მცდარია. სადაც სათანადო უტყუარ ბიოგრაფიულ მასალაზე ხელი მიგვიწვდა, შენიშვნებში ეპიტაფიის შეცდომა გავასწორეთ.

ეპიტაფიის ტექსტის შენიშვნებში სხვადასხვა პირებია მოხსენებული, ბიოგრაფიულად თუ შემოქმედებითად დაკავშირებულ

დასაფლავებულთან. მათ შესახებაც, შესაძლებლობის ფარგლებში, სათანადო ცნობებია მოტანილი.

ზოგი ქართველი მოღვაწის დასაფლავების ადგილი ცნობილია, მაგრამ ან ქვა არ ადევს, ან სამარე დაკარგულია, ასეთ პირთა სია ცალკე დამატებად ერთვის ამ წიგნს.

„ქართველ მოღვაწეთა ნეკროპოლი“ ერთგვარი ცნობარია, რომელიც დახმარებას გაუწევს მოსწავლე ახალგაზრდობას, დაინტერესებულ პირებს, სამხარეთმცოდნეო მუზეუმებს, რომელთა პირდაპირი მოვალეობაა იცოდნენ მათ სამოქმედო არეში არსებული მოღვაწის საფლავი და მისი მდგომარეობა. „ქართველ მოღვაწეთა ნეკროპოლი“ იმ დაწესებულებებსაც დაეხმარება, რომელთაც აბარიათ საზოგადო მოღვაწეთა საფლავების მოვლა-პატრონობა.

ასეთი წიგნის ქართულად შედგენის ცდა პირველია. სხვაგან კი საკმაოდ დიდტანიანი წიგნები არსებობს. მაგ. რუსულად შედგენილია ვლადიმერ საიტოვისაგან, „პეტერბურგის ნეკროპოლი“, „მოსკოვის ნეკროპოლი“, „პროვინციული ქალაქების ნეკროპოლი“ და სხვანი, რომლებშიაც მეტად ბევრი და საინტერესო ფაქტია თავმოყრილი.

„ქართველ მოღვაწეთა ნეკროპოლში“ მხოლოდ საზოგადო მოღვაწეთა საფლავის ქვის წარწერებია შეტანილი, რამდენიც მოხერხდა და ვისიც მოხერხდა. რასაკვირველია, იგი არ შეიძლება ამომწურავი იყოს, ამიტომ ყოველგვარ შენიშვნა-მითითებას სიამოვნებითა და გულწრფელი მადლობით მივიღებთ (შემდეგი მისამართით: თბილისი, ვნგელსის ქ., № 60).

გიორგი ლეონიძე ლექსში „ქართველ ოსტატებს“ საქართველოს წარსულს, განუწყვეტელი ომისა და ნგრევის სურათს ასე გადმოგვცემს:

ნაცრად აქციეს თქვენი ტაძარი,
დახცვა ბჭეები და ხაფუშველი,
იყო ბნეული და ნატაცარი
თქვენი ევრატის ყველა ფურცელი...

დაქტეული ბჭეები ნაკლებად იძლევა მასალას ამგვარი წიგნისათვის. ამიტომაც, რომ ძველითგან ეპიტაფიებმა ჩვენამდე ბევრმა ვერ მოაღწია; ამითაა შეზღუდული „ქართველ მოღვაწეთა ნეკროპოლიც“.

საჭირო მასალის მიგნებაში და შეკრებაში ბევრი ნაცნობი და მეგობარი დამეხმარა. მათ დიდს მადლობას მოვახსენებ. ბევრი გულისყურით ეკიდებოდა ამ წიგნის შედგენას, მაგრამ ველარ იხილეს იგი. მათ ხსოვნას ვუძღვნი „ქართველ მოღვაწეთა ნეკროპოლს“.

აბაშელი ალექსანდრე

„ალ. აბაშელი

A. Абашели

1854—1954

ალ. აბაშელი, ბრწყინვალე ქართველი პოეტი, დიდუბის პანთეონშია დასაფლავებული. მის შესახებ იხ. „ლიტერატურული გაზეთი“, 1954 წ., № 40; „კონუნისტი“ და „ზარია ვოსტოკა“, 1954 წლის 2 ოქტომბრის ნომრები; ბ. ჟღენტის წერილი „ალექსანდრე აბაშელი“, პოეტის თხზულებების პირველი ტომის წინასიტყვაობა, 1953 წ.

აბაშიძე ვასილი

„ვასო აბაშიძე

V. A. Абашидзе

1854--1927

ქართული თეატრის უთვალსაზიროესი მოღვაწე, ნიჭიერი მსახიობი, 1879 წელს განახლებული ქართული სამუდამო სცენის მუშაკი, დრამატული დასის ხელმძღვანელი, პირველი სათეატრო გაზეთის „თეატრის“ რედაქტორი, ორიგინალური დრამატული თხზულებების ავტორი, მთარგმნელი და გადმომკეთებელი პიესებისა. სცენაზე გამოვიდა 1872 წელს. იგი პირველთაგანი იყო ქართველ მსახიობთა შორის, რომელსაც შეენიჭა რესპუბლიკის სახალხო არტისტის წოდება 1922 წელს. ვასო აბაშიძე დამარბულია მთაწმინდის პანთეონში. მის შესახებ იხ. ილ. ზურაბიშვილის მოგონება,

ჟურნალი „საბჭოთა ხელოვნება“, 1938 წ., № 4; მისივე წიგნი „ოთხი პორტრეტი“, 1948 წ.; ს. გერსამია—„ვასო აბაშიძე“, 1949 წ., აღ. ბურთიკაშვილი „სცენის რესტატები“, 1951 წ., საქ. თეატრალური საზოგადოების გამოცემა „ვასო აბაშიძე“, 1951 წ.; ტასო აბაძიდის „მოგონებანი“, 1954 წ. და მრ. სხვა.

ვასო აბაშიძე ნამდვილად გარდაიცვალა 1926 წელს. მის საფლავზე ძეგლი დაიდგა 1954 წელს.

აბაშიძე კიტა

„კიტა აბაშიძე 1870—1917“

პუბლიცისტი და ლიტერატურის კრიტიკოსი, ქართული ჟურნალ-გაზეთების აქტიური თანამშრომელი დასაფლავებულია დიდუბის პანთეონში.

ავალიშვილი ნიკოლოზ

„საზოგადო მოღვაწე და მწერალი ნიკოლოზ იაკობის ძე ავალიშვილი 1844—1929. დაუფიქვარ მამას“

ნიკო ავალიშვილი მონაწილეობდა „ცისკარში“, „მნათობში“. თარგმნიდა უცხოელ მწერალთა თხზულებებს („ვილჰელმ ტელ“, „ფიესკოს შეთქმულება“, „ყაჩაღები“), მას ეკუთვნის სერვანტესის „დონ-კიხოტის“ ორივე ნაწილის თარგმანი (მთლიანად ქართულად თარგმნილი გამოიცა 1951 წ.), იყო რედაქტორ-გამომცემელი სალიტერატურო და სამეცნიერო ჟურნალ „მნათობისა“ 1869—1872 წლებში.

ნიკო ავალიშვილი დასაფლავებულია ვერის სასაფლაოზე. მის შესახებ იხ. ს. ცაიშვილი — „ნიკო ავალიშვილი“, 1955 წ.

აგლაძე ილია

„ილია აგლაძე 1871—1948“

ილია აგლაძე ილია ჭავჭავაძის „ივერიის“ თანამშრომელი იყო. თანამშრომლობდა ჟურნალ „მოამბეში“, გაზეთ „ცნობის ფურცელში“. რედაქტორობდა ამ გაზეთის ყოველკვირეულ სალიტერატურო დამატებას, მუშაობდა ქართულ სცენაზე. თარგმნიდა პუშკინის, ტურგენივის, გორკისა და ჩეხოვის თხზულებებს. მან თარგმნა ლ. ტოლსტოის „ონი და მმეიდობა“. 1921 წლიდან თანამშრომლობდა „კომუნისტში“, „მნათობში“, „ლიტერატურულ საქართველოში“, „ლიტერატურა და ხელოვნებაში“.

ილია აგლაძე დაკრძალულია დიდუბის პანთეონში. მის გვერდით დასაფლავებულია მისი ნეუღლე, მწერალი და საზოგადო მოღვაწე ოლღა აგლაძე (1869—1952). ილ. აგლაძის შესახებ იხ. გაზ. „ლიტერატურა და ხელოვნება“, 1948 წ., № 28—„ილია აგლაძის ხსოვნას“.

ალექსი-მესხიშვილი სარდიონ

„Hic Jacet Sardione Alexieff Mescief Doctor Scientia maxima
Mortuus die XX Janvarii MOCCLXIII“

მოიხსენე უფალთ სული მონისა შენისა ნადვორნი სოვეტნიკის სარდიონ დიმიტრის ძის ალექსიევ-მესხიევისა რლ დაფლული იქმნა წმიდასა ამას ტაძარსა შა წე ძეგლისა ამის 1863 წელსა შობითგან 49 წლისა“

სარდიონ დიმიტრის ძე ალექსი-მესხიშვილი ქართული მწერლობის აქტიური მონაწილე იყო, განსაკუთრებით „თერგდალეულთა“ სამოღვაწეო ასპარეზზე გამოსვლისას, წერდა წერილებს „Kas-kas“-ში. მის კალამს ეკუთვნის „უსტარი ანტიკრიტიკული“, მიმართული ილია ჭავჭავაძის წინააღმდეგ. ს. ალექსი-მესხიშვილმა თარგმნა და „ცისკარში“ დაბეჭდა როგე დე-ბოვარის „საფია“, მარმონტელის „მეუდაბნოენი“, ეყენ სუს „მიმომავალი ურია“ და სხ. თავისი დროს სახელგანთქმული ექიმი, ერთი პირველი ქართ-

ველთაგან, რომელსაც უმაღლესი სამედიცინო განათლება ჰქონდა მიღებული.

სარდიონ ალექსი-მესხიშვილი დასაფლავებულია შუამთის ახალ მონასტერში. მის გვერდით არის საფლავი მისი მეუღლის სოფიოსი. სარდიონი და სოფიო არიან მშობლები მსახიობის ლადო ალექსი-მესხიშვილისა.

ალექსი-მესხიშვილი ვლადიმერ

„რესპუბლიკის სახალხო არტისტი ლადო მესხიშვილი 1857—1930“

ქართული თეატრის მსახიობი ლადო მესხიშვილი ქართულ პიესაში პირველად ათამაშა დავით ერიათავმა თავის „სამშობლოში“, ლევან ხიმშიაშვილის როლში, 1882 წ. ლადო მესხიშვილი მუშაობდა ქართულ და რუსულ თეატრებში, ასრულებდა შექსპირის, შილერის, გუცოვის პიესათა როლებს.

ლადო მესხიშვილი დასაფლავებულია დიდუბის პანთეონში. მის შესახებ იხ. დავით კასრაძე, „ვლადიმერ ალექსი-მესხიშვილი“, 1913 წ.; აკაკი ფალავა, „ლადო მესხიშვილი“, 1938 წ.; ნინო დავითაშვილის „მოგონება ლადო მესხიშვილზე“, „მნათობი“, 1938 წ., № 6; ილია ზურაბიშვილის „ოთხი პორტრეტი“, 1948 წ.; სერგო გერსამიას „ქუთაისის თეატრი“, 1947 წ.; ნინო ჩხეიძის „მოგონებანი“, 1950 წ. და 1956 წ.; ალ. ბურთიკაშვილის „სცენის ოსტატები“, 1951 წ., აგრეთვე ლადო მესხიშვილის ასულის ვარია ალექსი-მესხიშვილის მოგონება ჟურნალ „ქართულ მწერლობაში“, 1928 წ., № 6—7, 10—11.

ალექსი-მესხიშვილი ნიკოლოზ

„ნიკოლოზ იაკინთეს ძე ალექსი-მესხიშვილი დაიბადა 20 ოქტომბერს 1840 წ. გარდაიცვალა 27 მაისს 1908 წ.“

ნ. ალექსი-მესხიშვილი წერილებს ბეჰდავდა „კვალში“, უფრო ადრე „დროებაში“ ქართულ წარმოდგენებზე და ქართველ ღრამატურგებზე. მან თარგმნა რუსულად ილია ჭავჭავაძის „ქვათა ლადი“. იგი ეხმარებოდა იტალიელ მხატვარს პრემაცოს, რომელ-

საც ვარძიისა და საფარის სიძველეები დაუხატავს. სტუდენტობისას მონაწილეობას იღებდა ახალგაზრდობის მოძრაობაში 60-იან წლებში. მისი მამა იაკინთე (1805—1878) იყო ძმა ქეთევან ორბელიანისა, გრიგოლ ორბელიანის ძმის ზაქარიას მეუღლისა. იაკინთე ლადო მესხიშვილის ბიძა იყო, ხოლო ნიკოლოზი --- ბიძაშვილი. ნ. ალექსი-მესხიშვილის შესახებ იხ. ი. გრიშაშვილის შენიშვნები ალექსენტი ცაგარლის „კომედიებზე“, გვ. 468, აგრეთვე ვ. სიფრაშვილის წერილი-„რატომ დაინსასურა გ. ორბელიანმა საყვედური?“, „თბილისი“, 3 ოქტომბერი, 1960 წ. ნ. ალექსი-მესხიშვილი დასაფლავებულია სამთავისის ტაძრის გალავანში.

ამირაჯიბი სოფიო

„ამირეჯიბი სოფიო ვახილის ასული 1849-1906

Любимой и дорогой маме и сестре
Княгиня София Васильевна Амираджиби.
Она не умерла, Она осталась с нами
И наш ласкает слух вновь лирой дорогой,
Живет она среди нас и мыслью и мечтами,
Горит огонь ее под кровлею родной.
С. А. "

სოფიო ამირაჯიბი (ნანდვილად 1847-1906), ვასილ არლუთაშვილ-შხარგრძელის ასული, ქართულიდან რუსულ ენაზე თარგმნიდა ქართველ აოეტთა შემოქმედებას, ჰქონდა რუსული ორიგინალური ლექსებიც. მან თარგმნა ვახტანგ ორბელიანის, ნიკოლოზ ბარათაშვილის და სხვ. ლექსები. იხ. „Сборник стихотворений грузинских поэтов“, Москва, 1909. იგი მეუღლე იყო მიხეილ ამირაჯიბისი. მას უძღვნა აკაკიმ ლექსი „ფუჟკარი“ (1902 წელს).

სოფიო ამირაჯიბი დასაფლავებულია დიდუბის პანთეონში. ს. ამირაჯიბის საფლავს ქვას ახლა ეს რუსული ტექსტი აღარა აქვს. მის გვერდით დასაფლავებულნი არიან მისი შვილები—ბარბარე მიხელის ასული (1872-1939) და პროფესორი ქ. ამირაჯიბი (1869-1948).

ანდრეევსკაია ბარბარე (თუმანიშვილი)

Варвара Георгиевна Андреевская Род. 1 ноября 1819 г.

сконч. 28 декабря 1893 г.

ბ. ანდრეევსკაია დასაფლავებულია მთაწმინდაზე, დავითის ეკლესიაში. ბ. ანდრეევსკაია იყო გიორგი ერისთავისაგან განასლებული ქართული თეატრის პირველი წარმოდგენების მონაწილე სცენისმოყვარე ქალი. 1850 წლის 2 იანვარს მან „გაყრაში“ მებასრულა კენინა მაკრინეს როლი, ხოლო 3 მაისს, იმავე წელს, „დავაში“ — ნინოს როლი. ბ. ანდრეევსკაია იყო ასული გიორგი თუმანიშვილისა, მეუღლე გრაფ მიხეილ ვორონცოვის პირადი ექიმის ერასტი ივანეს ძე ანდრეევსკისა. ანდრეევსკის ოჯახს შეეხვდა აკაკი წერეთელი, როცა იგი ოდესის გზით აეტერბურგში გაემგზავრა უმაღლესი სწავლის მისაღებად. აკაკი წერს: „ანდრეევსკი ვარანცოვის სასახლის საკუთარი მკურნალი იყო, მინაური კაცი, და, სადაც უნდა ყოფილიყო ვარანცოვი, ყველგან თან ახლდა. ცოლად ჰყავდა ქართველი ქალი, თავად თუმანიშვილისა“ (იხ. „ჩემი თავგადასავალი“). ბარბარე ანდრეევსკაიას გვერდით მარხია მისი ასული ნინო: „Нина Эростовна Андреевская, род. 14 июля 1848 г. сконч. 22 июля 1876 г.“ ამ ნინოს სიკვდილთან დაკავშირებული დიდი სასამართლო პროცესი (ამის შესახებ იხ. „Дело Лавида и Николая Чхотуа и др. Тифлисское дело“, ვლადიმერ სპასოვიჩის სიტყვა წიგნში „Судебные речи известных русских юристов“, Спб. 1911), რის შედეგადაც ოცი წლით კატორღაში იქნა გაგზავნილი დავით ჩქორტუა (დავით ჩქორტუას შესახებ იხ. სიმონ ჯანაშიას შენიშვნები წერილზე „Герои поэмы Руставели и их мировоззрение“, ტფილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის შრომები, 1, 1936 წ.). ბარბარე ანდრეევსკაიას მეორე ასული — ელენე, მეუღლე იყო პოეტისა და დრამატურგის გიორგი შერვაშიძისა (1846-1918). ელენე დასაფლავებულია მოქვის ტაძარში და საფლავზე აწერია: „Елена Эростовна светлая княгиня Шервашидзе ур. Андреевская“. თვით გიორგი შერვაშიძეც იქვეა დასაფლავებული (გიორგი შერვაშიძის შესახებ იხ. „მასალები საქართველოს და კავკასიის ისტორიისათვის“, 1939, III ნაკვ. სიმონ ჯანაშია — „გიორგი შერვაშიძე, წინარკვევი აფხაზეთისა და სამეგრელოს კულტურული ისტორიიდან“ და გიორგი შერვაშიძე — „ლირიკა, ეპოსი, დრამა“, აკადემიკოს სიმონ ჯანაშიას რედაქციითა და ნარკვევით, სოხუმი, 1946 წ.). ბარბარე ანდრეევსკაიას შესახებ იხ. ლ. ასათიანი, „ცხოვრება აკაკი წერეთლისა“, 1953, გვ. 98.

ანდრონიკაშვილი კონსტანტინე

„კონსტანტინე (კოწო) ანდრონიკაშვილი, გარდაიცვალა 1954 წლის
26 ივლისს“

ქართული თეატრისა და კინოს მოღვაწე, მსახიობი, რეჟისორი. იგი დაბადებულია 1887 წელს, დასაფლავებულია ვაკის სასაფლაოზე. მის გვერდით მარხია მისი მეუღლე, მსახიობი ანეტა ქიქოძე.

ანტონ I კათალიკოსი

„საფლავება ამას შინა მღებარე ვარ საქართუშლოს მეფის იახეხ ძე კათალიკოსი ანტონი მცხეთისა და ყოვლიაა საქართუშლოსა და ჩლენი უწმინდესისა ხინოდისა რომელნიანცა შეამყო ეკლესია საქართუშლოსა სრულითა ტიბიკონითა და ხაეკლესიითა ცერემონიითა განაშენა ენა ქართუშლთა კელითა მკვერ მეთქუშობითა და დრამატია და წიგნა ხაჩილახოფოსონი და საღმთოხ მტყუშლნი რაოდენნიმე თუით კქმნა და რაოდენნიმე გარდმოიღო ხსტა და ხსტა ენათაგან ქართუშლთა ენასა ზა და ეხე ვითარითა ჰზროპითა დიდითა განამშტუნებელ ქართულისა ენისა და ეკლესიათა მიიცუალა ხაგლოველად დიდად ხაწოგადოებისად, წელსა ჩღჰს-სა თთუშსა მარტხა კ-სა

ქართუშლთ ერთ ექმნა მეორედ ოქროპირად,
პავლედ მქუხარედ, უმეცართ განაპირად,
გრიგორად მალად. მკმობთა განაპირად,
აქენდა რა იყო, ქეხაგან დანაპირად
დახტევა ხამწყხო ღთისადმი შენაპირად“.

ანტონ პირველი კათალიკოსი დასაფლავებულია მცხეთის სვეტიცხოველში, როგორც სამეცხო საგვარეულოს წევრი და საქართველოს კათალიკოსი. მისი ლიტერატურული მემკვიდრეობა მდიდარია და მრავალფეროვანი. პლატონ იოსელიანი, ანტონის ნაშრომის გამოამკემელი, წერს: „მოწათემან მისმან ვარლამ არხი-ეპისკოპოსმან (ვარლამ ერისთავი რუსეთს მოღვაწეობდა და იქვე გარდაიცვალა. ვარლამს ეკუთვნის ეპიგრაფიკა, რომელიც შემოუნახავს მცხეთის სვეტიცხოვლის დასავლეთის კარიბჭეს, ქაშვეთის ეკლესიის შესავალს (მარჯვნივ) და სიონის სამრეკლოს აღმოსავლეთ კარიბჭეს-ს. ხ) დაჰსდრუა საფლავსა მისსა მარმარილოხსა ქტა შემდგეგითა ზედა-წარწერითა...“ და მოჰყავს ეპიტაფია („წყობილსიტყვაობა“... 1853 წ. გვ, VX—XVI). ანტონის ეპიტაფია დაიბეჭდა

ა. ნატროშვილის წიგნშიც „Михет и его сонор Свети-Иковели“, გვ. 327—328. ანტონ პირველზე ვრცლად იხ. კ. კეკელიძე, „ქართული ლიტერატურის ისტორია“, ტ. I, 1941 წ. გვ. 338—352, 1951 წ. გვ. 345—358. ანტონის ცხოვრების თარიღებია 1720—1788 I/III.

არაგვისპირელი (შიო დედაბრიშვილი)

„შიო არაგვისპირელი (შიო დედაბრიშვილი) 1867—1926“

შიო არაგვისპირელი დიდუბის პანთეონშია დასაფლავებული. შიო არაგვისპირელი სამწერლო ასპარეზზე გამოვიდა 80-იან წლებში, მისი თხზულებები იბეჭდებოდა „მოამბეში“, „ქვალში“, „აკაკის კრებულში“.

შიო არაგვისპირელის შესახებ იხ. ს. ქილაიას „შიო არაგვისპირელი“, მწერლის თხზულებათა პირველი ტომის წინასიტყვაობა; მისივე „ლიტერატურული წერილები“, 1946 წ.; იპ. ვართაგავას „ქართველ მწერალთა სილუეტები“, 1956.

არადელი-იშხნელი გიორგი

„მსახიობი გიორგი ნიკოლოზის ძე არადელი-იშხნელი დაიბადა 1863 წ. 3 ივლისს. გარდაიც. 1920 წ. 14 თებერვალს“

ქართული თეატრის მსახიობი არადელი-იშხნელი დამარბულია სოფ. არადეთში (ქარელის რაიონი), იშხნელების საგვარეულო სასაფლაოზე, მამაბაბეულ კოშკთან. გ. არადელი-იშხნელის შესახებ იხ. ნ. გვარამე, „თეატრალური მემუარები“, I; ალ. ბურთიკაშვილი, „სცენის ოსტატები“; მისივე ემონოგრაფია „გიორგი არადელი-იშხნელი“, 1954 წ.

არაუიშვილი დიმიტრი

„დიმიტრი არაუიშვილი“

კომპოზიტორი დიმიტრი ეგნატეს ძე არაუიშვილი დასაფლავებულია დიდუბის პანთეონში. მისი ცხოვრების თარიღებია: 1873—

1953. დიმიტრი არაყიშვილი ავტორია ქართული ოპერებისა, რომანსებისა და სიმღერებისა, იგი იკვლევდა ქართულ მუსიკას. დ. არაყიშვილზე იხ. გრ. ჩხიკვაძე, „დიმიტრი არაყიშვილი“, წიგნში „საქართველოს საბჭოთა კომპოზიტორები“, 1956 წ., ა. ბეგიჯანოვის მონოგრაფია, „დიმიტრი არაყიშვილი“, გამომც. „ხელოვნება“, 1955 წ.

არდაზიანი ლავრენტი

„Здесь покойтся прах надворного советника Лаврентия Петровича Ардазиани скончался (sic) 1-го дня января 1870 года на 50 году от рождения **ლავრენტი არდაზიანი ავტორი მეჯღანუაშვილისა 1820—1870**“

ლავრენტი არდაზიანი დასაფლავებულია ვერის წმ. ნიკოლოზის სასაფლაოზე (ახლა კიროვის სახელობის ბაღი), დანიელ ქონქაძის საფლავთან ახლოს. ქვაზე დაბადების წელი შეცდომით არის ამოკვეთილი, უნდა იყოს 1815. ლ. არდაზიანის საფლავის შესახებ იხ. ს. ხუციშვილი, „საყურადღებო შენიშვნები“, გაზ. „ახალგაზრდა კომუნისტი“, 1940. № 52. ლ. არდაზიანის შესახებ იხ. ა. გაჩეჩილაძე, „ქართული რეალიზმის ისტორიისათვის“, ჟურნ. „ლიტერატურული ძიებანი“, 6; მისივე „ნარკვევები მეცხრამეტე საუკუნის ლიტერატურის ისტორიიდან“, I, 1952 წ.; დ. გამეზარდაშვილი „ნარკვევები ქართული რეალიზმის ისტორიიდან“, პროფ. მიხ. ზანდუკელი, „ახალი ქართული ლიტერატურა“, II, 1952 წ. და სხვ.

ასათიანი ეკატერინე

„პროფესორის დედა კატო ასათიანი 1938 3/XII“

ეკატერინე ასათიანი, მეუღლე ცნობილი ქართველი ხალხოსნის მიხეილ ასათიანისა, დედა იყო ფსიქიატრის, პროფესორ მიხეილ მიხეილის ძე ასათიანისა. ეკატერინე ქმართან ერთად ეწეოდა მწერლობას, ბეჭდავდა თხზულებებს „იმედში“, „ჯეჯილში“, კორესპონდენტობდა «დროებაში». ეკ. ასათიანი იყო სტეფანე ქრელაშვილის და. ეკ. ასათიანი დასაფლავებულია შვილის გვერდით ვაკის სასაფლაოზე.

ასათიანი ლადო

„პოეტი ლადო მექის ძე ასათიანი 1917 14/1—1943 23/VI“

ნიქიერი პოეტი ლადო ასათიანი დასაფლავებულია ვაკის სასაფლაოზე. მის შესახებ იხ. ვ. კიკნაძის „სიცოცხლის მომღერლები“, გაზ. „ახალგაზრდა კომუნისტი“, 1956 წ., № 26; ს. ჩიქოვანი, „ლადო ასათიანი“, ეურნ. „მნათობი“, 1956 წ., № 11; ნ. აგიაშვილი, „ქაბუკები დარჩნენ მარად“, ცისკარი, 5—12, 1960 წ.

ასათიანი შიხეილ

„პროფესორი შიხეილ შიხეილის ძე ასათიანი

Профессор Михаил Михайлович Асатиани

1882 10/V 1938 20/I“

ფსიქიატრი, პროფესორი შიხეილ ასათიანი ვაკის სასაფლაოზეა დასაფლავებული. მის შესახებ იხ. ი. მენთეშაშვილის წიგნაკი „შიხეილ ასათიანი“, 1952 წ.

ასათიანი ლევან

„ლევან ასათიანი 1900—1955“

მწერალი, კრიტიკოსი, მკვლევარი-მეცნიერი ლევან ასათიანი დიდუბის პანთეონშია დასაფლავებული. მის შესახებ იხ. „ლევან ასათიანის ხსოვნას“, ეურნ. „ლიტერატურული ძიებანი“, № 10; ბ. ჟღენტის წერილი ლ. ასათიანის „რჩეული ნაწერების“ პირველ ტომში.

ასლამაზაშვილი ნიკო

„მუშა-მწერალი ნიკო ასლამაზაშვილი 1872—1947“

ნ. ასლამაზაშვილი ვაკის სასაფლაოზეა დამარხული. მის შესახებ იხ. გაზ. „ლიტერატურა და ხელოვნება“, 1947 წ., № 19. ნეკროლოგი.

ასლანიშვილი იოსებ

„ი. ასლანიშვილი“

საზოგადო მოღვაწე, ექიმი, მთამსვლელი, მკვლევარი სოსო ასლანიშვილი გარდაიცვალა 1955 წ., იგი დასაფლავებულია ვაკის სასაფლაოზე. ი. ასლანიშვილზე იხ. დ. ფურცელაძის წერილი „ი. ასლანიშვილი“, ჟურნ. „ბეცნიერება და ტექნიკა“, 1955 წ., № 10.

აღნიშნული კლადიმერ

„ლადო აღნიშნული 1860—1904 წ.“

მწერალი, პედაგოგი, მომღერალი, ფერეიდნელი ქართველების ცხოვრების აღმწერი ლადო აღნიშნული კუკიის სასაფლაოზე არის დასაფლავებული. ლ. აღნიშნულის შესახებ იხ. იოსებ იმედაშვილის წიგნაკი „ლადო აღნიშნული, 1860—1904, ცხოვრება და მოღვაწეობა“, 1929 წ.; ს. ცაიშვილის წერილი კრებულში „სახალხო განათლების ქართველი მოღვაწეები და სახალხო მასწავლებლები“, II, 1955 წ., ა. ბეტრეველი—„ლადო აღნიშნული“, მნათობი, № 6, 1960 წ. ლ. აღნიშნულის საფლავის გვერდით ყოფილა შიო ჩიტაძის საფლავიც, რომელიც ახლახან გაუქმდა. გოველო ყაზახაშვილის გარდაცვალებასთან დაკავშირებით 1908 წლის გაზ. „საქართველოში“ სწერია, რომ იგი (ყაზახაშვილი) დამარხეს ლადო აღნიშნულის, ასიკო ცაგარლისა და შიო ჩიტაძის გვერდითო.

ახნაზაროვი არტემ

„არტემ მიხეილის ძე ახნაზაროვი (ჩიორა) 1866—1942“

არტემ ახნაზაროვი—ილია ჭავჭავაძის „ივერიის“ თანამპრომელი, მწერალი-იუმორისტი, „ჩიორას“, „ორანის“ და სხვა ფსევდონიმით. ქართული თეატრისათვის თარგმნიდა პიესებს, ლექსებს ბექდავდა „ქვალში“. მისი ლექსები და სცენები კ. აბაშიძის წინასიტყვაობით დაიბეჭდა 1912 წ. თარგმნიდა პუშკინის ლექსებსაც (იხ. „პუშკინი საქართველოში“, ი. გრიშაშვილის მიერ შედგენილი ბიბლიოგრაფია პუშკინის თხზულებათა ქართულად თარგმანებისა).

არტემ ახნაზაროვი დასაფლავებულია ვაკის სასაფლაოზე. მის შესახებ იხ. „ლიტერატურული საქართველო“, 1938 წ. № 10, შ. დადიანის წერილი—„არტემ ახნაზაროვი“, „რჩეული ნაწერების“ პირველ წიგნში, 1950 წ. არტ. ახნაზაროვის ბიუსტი გამოკვეთილია იაკობ ნიკოლაძის მიერ.

ბაგრატიონ-მუხრანელი გიორგი

„Сенатор, статс-секретарь, тайный советник князь Георгий Константинович Багратион-Мухранский, родился 1821 г. умер в Париже 13 января 1877 г. на 56 г. жизни, предан земле 16 февраля 1877 г.

სენატორი, სტატს სეკრეტარი, ტაინი სოვეტნიკი კნიაჟი გიორგი კონსტანტინეს ძე ბაგრატიონ-მუხრანსკი, იშვა 1821 წელსა, გარდაიცვალა პარიჟში 13 იანვარს 1877 წელს 56 წლისა. დასაფლავებულ იქნა 16 თებერვალს 1877 წ.“

გიორგი ბაგრატიონი-მუხრანელი მცხეთის სვეტიცხოველშია დამარხული. იგი ავტორია წიგნისა „О существе национальной индивидуальности и ее образовательном значении крупных народных единиц“, რომელმაც დიდი პოლემიკა გამოიწვია გასული საუკუნის 70-იან წლებში. გიორგი ბაგრატიონის მისამართითაა დაწერილი ილია ჭავჭავაძის ერთ-ერთი გამოცანა:

კობტაა და ღობემძვრალა,
პატარა და ჩამომხმარი,
ცხვირ-ნისკარტა, ნიკაპ-წვეტა,
უჟაშური, განს გამღგარი.
ქვეით და გულით მოცვეთილა,
ქვეუანაზედ უქმად გლია.
თვით მალლა ზის, ქვეუნის საქმე
მასაც ფეხებზედ ჰკიდია...

გ. ბაგრატიონმა თავისი წიგნი დავით ერისთავს გაუგზავნა სახსოვრად. დ. ერისთავმა უკან დაუბრუნა წიგნი შემდეგი პამფლეტით:

О существе ты написал,
Мой друг, более ста страниц,
Но этим только доказал
То, что мы знали без того:
Что ты совсем не существо,
А нуль меж крупных единиц.

გ. ნუსრან-ბატონის წიგნს ბევრი მოღვაწე გამოეხმაურა:
პ. უმიკაშვილი, ს. მესხი, გაბრიელ ქიქოძე, ხოლო აკ. წერეთელმა
მასზე დაწერა სატირა „ენების გასამართლება“.

ბაგრატიონი რომანოზ

„Добродетельнейшему человеку, нежнейшему супругу и отцу, генерал
лейтенанту князю Роману Ивановичу Багратиону. Скончавшемуся 1834
года 2 марта, от роду 56 лет“

რომანოზ ივანეს ძე ბაგრატიონი ძმა იყო დიდი ზედათ-
მთავრის პეტრე ბაგრატიონისა. თითონაც სამხედრო მსახური, მონაწილე XIX საუკუნის დასაწყისში სპარსეთის საწინააღმდეგო
ლაშქრობებისა. მონაწილე იყო 1812 წლის ომისაც. თავისი ძმის
დავალებით იგი მოლაპარაკებასაც აწარმოებდა ზოგიერთ გავლენიან
ქართველ თავადთან. 1832 წელს მის სახლში მისი მონაწი-
ლეობით დაიდგა თბილისში ა. გრიბოედოვის პიესა „ნაი ქაუსისაგან“
ამ დადგმაზე წერდა ს. დოდაშვილი: „...ჩემს ქალაქში წარსულს
კვირას იყო თეატრი ერთსა ჩინებულსა სახლსა შინა, საკურვლად
წარმოადგინეს, მერწმუნე უკეთესად არა შეიძლებოდა... რ. ბაგ-
რატიონი დაბადებულია 1778 წელს რუსეთში. დასაფლავებულია
მთაწმინდის ტაძარში. რ. ბაგრატიონის შვილი პეტრე ნ. ბარათა-
შვილთან ერთად სწავლობდა თბილისში. ამ პეტრეს ეკუთვნის მო-
გონებები თავის ამხანაგზე (იხ. სამსონ აბაშიძე, ნაწერები, ს. ხუ-
ციშვილის რედაქციით, 1957 წ., გვ. 95—96). რ. ბაგრატიონზე იხ.
ი. ბალახაშვილი, „ქართველი მხედრები 1812 წლის სამამულო ომში“,
1942. აგრ. დ. გვრიტაშვილის „პეტრე ბაგრატიონის ერთი უცნო-
ბი წერილი“, საქართველოს აკადემიის მოამბე, ტ. V, № 7, 1944 წ.

ბარათაშვილი ნიკოლოზ

„ნიკოლოზ ბარათაშვილი 1816—1845

არც კაცი ვარგა თუ ცოცხალი შევდარხა ემხგავსოს,
იუს ხოფელში და სოფელს კი არა რა არგოს!

გახწი, გაფრინდი ჩემო მერანო, გარდამატარე ბედის სამძღვარი,
თუ აქამომდე არ ეშონა შას, არც აწ ემიწონს შენი მხედარი.

რა ხელჰყურის პატივს ნაწი ბულბული
გალიაშია დატყვევებული
და კვლად იგი ამხანაგთ შორის
კირხა ვით ლხინსა ერთგვარ დამღერის!
ესრეთ რახ არგებს კაცსაც დიდება,
თუ მოაკლდება თავისუფლებას!

ცუდად ხომ მაინც არა ჩაივლის ეს განწირული ხელის კვეთება...“

ნ. ბარათაშვილის ძეგლის წარწერები, ოთხივე მხარეზე, მი-
სივე თხზულებებიდანაა, პირველია ლექსიდან „ფიქრი მტკვრის
პირას“, მეორე და მეოთხე — „მერანიდან“, მესამე — პოეზიიდან „ბედი
ქართლისა“. ნ. ბარათაშვილი 1845 წელს გარდაიცვალა განჯაში
(ახლა კიროვადი). მის საფლავს იქ ჰქონია წარწერა: „М. С. С. С. ле-
жит прах грузинского князя Николая Мелитоневича Баратова,
скончавшегося во цвете лет, на 29 году, 9 октября 1845 года“.
წარწერის ეს ტექსტი გადმოწერილი ყოფილა პოეტის საფლავიდან
მ. შინაროშვილისა და გ. განძელის მიერ, გამოაქვეყნა ზ. ტიქინა-
ძემ წიგნში „ნიკოლოზ ბარათაშვილი“, გვ. 25, 1893 წ. ნ. ბარათა-
შვილის ნეშტი 1893 წელს თბილისს გადმოასვენეს და დამარხეს
დიდუბეში. 1938 წელს, 15 ოქტომბერს, დიდუბის პანთეონიდან
ნეშტი გადასვენებულ იქნა მთაწმინდაზე. გადასვენებისა და საექს-
პერტო შემოწმების აქტი იხ. „ლიტერატურის მატრიანე“, 1—2, გვ.
484 და „ლიტერატურული საქართველო“, 1938 წლის ოქტომბრის
ნომრები. ძეგლი, რომელიც მთაწმინდაზე დგას ნ. ბარათაშვილის
საფლავზე, დადგმულ იქნა დიდუბეში 1905 წელს. ნ. ბარათაშვი-
ლის სრული ბიბლიოგრაფია იხ. „ნიკოლოზ ბარათაშვილი“, წიგ-
ნის პალატის გამომცემლობა, 1947 წ. ნ. ბარათაშვილის დედა
ეფემია, ზურაბ ორბელიანის ასული, დასაფლავებულია ქაშვეთის
ეკლესიაში, ხოლო მამა მელიტონი — სოფელ ოსიაურში.

ფეფმია ორბელიანსა და მელიტონ ბარათაშვილს თოთხმეტი შვილი ჰყავდათ, პირველი იყო ნიკო. თოთხმეტი შვილიდან მკობლებს მხოლოდ ხუთი შერჩათ. ნ. ბარათაშვილის დებიდან ბარბაღლე იყო ვეზირიშვილის ცოლი (მასთან სტუმრობისას გარდაიცვალა მელიტონი და იმიტომ დაასაფლავეს ოსიურში, ხაშურის რაიონში), ნინო ბარათაშვილისა, სოფიო სუმბათაშვილისა და ეკატერინე ერისთავისა. ამ ეკატერინეს გათხოვებაზე წერს ნ. ბარათაშვილი თავის ბიძას ზაქარია ორბელიანს. მელიტონ ბარათაშვილის ქალიშვილთაგან მხოლოდ ამ კატოს საფლავი არის გადარჩენილი ოძისის ეკლესიაში. მის ქვაზე შემდეგი წარწერაა: «ქრსტე ლოდისა ამის მდებარე არს თავადი რევაზ ლუარსაბის ძის ერისთავის მეუღლე ეკატერინე ასული თავადის მელიტონ ბარათოვისა, პობიდამ კჲ-სა (28) წლისა, გარდაცვალეული ამიერ სოფლით ჩუნგ (1853) წელსა მარტის კ-სა დღესა». შემდეგ იგივე რუსულად. (ეკატერინე ბარათაშვილი 32 წლისა გარდაიცვალა ნამდვილად, იგი დაბადებულია 1821 წელს. რევაზ ლუარსაბის ძე ერისთავიც, 1816 – 1881, იქვე ზარხია). ამ ეკატერინეს შვილი იყო ნიკოლოზ (კოლა) ერისთავი, რომელმაც საფუძველი ჩაუყარა ნ. ბარათაშვილის თხზულებების 1922 წლის გამოცემას. ცნობილია, ამ გამოცემის სარედაქციო კოლეგიაში მონაწილეობდნენ: კიტა აბაშიძე, იოსებ გედევანიშვილი, იოსებ გრიზაშვილი, თვით ნიკო ერისთავი, გიორგი ვეზირიშვილი (ნ. ბარათაშვილის დის ბარბაღლეს შვილი), გიორგი თუმანიშვილი, გიორგი ლასნიშვილი, გიორგი ეურული, სამსონ დირცხალავა, დიმიტრი სეფარდნაძე, ივანე ჯავახიშვილი. კოლა ერისთავი გრ. ორბელიანთან ცხოვრობდა, იგი ილია ჭავჭავაძის მეგობარი იყო.

ბარათაშვილი რევაზ

[კედლის ქვაზე] „К Р Б Памяти Штабс-Капитана Нижегородского Драгунского полка Князя Реваса Баратова, умершего на 29-м году от рождения, среди любящих его сослуживцев-товарищей и вдали от скорбящей матери в станице Майкоп, Кубанской области. Родился 10-го сентября 1834-го года. Скончался 26 декабря 1863 года.“

ამ ლოდის ქრსტე დამარხულ არს გუამი თავადის რევაზ ბარათაშვილის, რომელმანცა თავი და ყუავილოვანი სიკბაბუკე აუხის დაუზოგველად შესწირა ხელმწიფის სამსახურს და გარდა-

იცვალა მყოფობასა თავსა სასტიკ ომში დასამშვიდებლად მთელია კავკასიისა, ხოლო დედა თუხი და ნათესავნი გულ შტკივნეული ჰყო სამარადისოდ“.

[იატაკის ქვაზე] „ამ ლოდის ქრტიშე დამარხულ არს გუამითავადის რევაზ ვახტანგის ძე ბარათაშვილისა, რომელიც დაიბადა 10-ს ენკენისთვის 1834 წელსა და გარდაიცვალა სტანიცას მიიკოპში ყუბანის ობლასტისა 26 ქრისტეშობისთვის 1863-სა წელსა“.

რევაზ ბარათაშვილის რუსულიდან თარგმნილი მოთხრობები და ლერმონტოვის ლექსები იბეჭდებოდა „ცისკარში“. იგი დამარულია თბილისში, სამების ეკლესიაში. მის გვერდით მარხია მისი უფდა „ქენინა დარია იოსების ასული ბარათაშვილისა, აღსრულდა 78 წლისა, დაიბადა 8-სა აპრილსა 1810 წ. გარდაიცვალა 17-სა აებერვლისა 1888 წ.“

ბარნოვი ვასილ

„ვასილ ბარნოვი 1856—1934“

ისტორიული რომანების ავტორი, სახელგანთქმული ქართველი მწერალი ვასილ ბარნოვი მთაწმინდის პანთეონშია დასაფლავებული. ვასილ ბარნოვის შესახებ იხ. შ. რადიანის „ვასილ ბარნოვის ისტორიული რომანები“, 1944 წ.; აგრეთვე „სახალხო განათლების ქართველი მოღვაწეები და სახალხო მასწავლებლები“, I, 1953 წ., ს. ცაიშვილის წერილი, იპ. ვართაგავას „ქართველ მწერალთა სილუეტები“, 1956.

ბაქრაძე დიმიტრი

„საქართველოს ისტორია.“

საქართველოს წარსულის გულმოდგინე მკვლევარს დიმიტრი ბაქრაძეს 1827—1890 ქართველთა საზოგადოება. დ. ვ. Бакрадзе“

საქართველოს ისტორიის გამოჩენილი მკვლევარი XIX საუწყეში, ავტორი მრავალი გამოკვლევისა, რომელნიც ქვეყნდებოდა

ქართულად და რუსულად. დიმიტრი ბაქრაძის შესახებ იხ. ზ. ჭიქინაძე „დიმიტრი ბაქრაძე“, თბილისი, 1891 წ., აბ. კიკვიძე—„დიმიტრი ბაქრაძე“, გაზ. „კომუნისტი“, 1940 წ., 22 თებერვალი. დიმიტრი ბაქრაძის ცხოვრებისა და მოღვაწეობის შესახებ ვრცელი ნაშრომი გამოაქვეყნა მამია ღუმბაძემ „ისტორიკოსი დიმიტრი ბაქრაძე“, ბათუმი, 1950 წ. დ. ბაქრაძე დიღუბის პანთეონშია დასაფლავებული.

ბაქრაძე იოსებ

„იოსებ ზოსიმეს ძე ბაქრაძე 1850—1904“

პოეტი იოსებ (სოსიკო) ბაქრაძე პეტრე-პაულეს სასაფლაოზეა დამარხული. ზან თარგმნა კარლ გუტკოვის „ფრიდლ აკოსტა“, ნაღსონის ლექსები, ბაირონის თხზულებები, ჰაინეს ლირიკის ნიმუშები, შილერის „ვილჰელმ ტელი“, ვალტერ სკოტის „აივენგო“, თანამშრომლობდა ჟურნ. „ნათობში“, გაზეთ „დროებაში“, „ივერიაში“, ჟურნალ „მომბეში“, იგი არის პირველი მთარგმნელი ოვანეს თუმანიანის თხზულებებისა. ი. ბაქრაძის შესახებ იხ. მისი ლექსების კრებული, გამოცემული 1948 წ., ს. ყუბანეიშვილის რედაქციითა და წინასიტყვაობით.

ბოცვაძე ლუარსაბ

„ლუარსაბ ბოცვაძე 1867—1919“

პედაგოგი და საზოგადო მოღვაწე ლუარსაბ გერასიმეს ძე ბოცვაძე დასაფლავებულია დიღუბის პანთეონში. ლ. ბოცვაძე იყო ჟურნალ „განათლების“ რედაქტორი, მრავალი პედაგოგიური თხზულების ავტორი.

ლ. ბოცვაძის შესახებ იხ. არკ. ხუნდაძე—„ლუარსაბ ბოცვაძე“, 1944 წ.; ტ. სარიშვილი—„ლუარსაბ ბოცვაძის ცხოვრება და პედაგოგიური მოღვაწეობა“, 1950 წ.; ი. ჭკუასელი—„ლუარსაბ ბოცვაძე“, 1954 წ.; ან. ღვინიაშვილი—„ქართული საბავშვო ლიტერატურის მოამბეგნი“, 1959.

გაბაშვილი ეკატერინე

„ეკატერინე გაბაშვილი 1851—1938“

გამოჩენილი საზოგადო მოღვაწე და მწერალი ქალი ეკატერინე გაბაშვილი, რევუზ თარხნიშვილის ასული, დასაფლავებული იყო ვაკის სასაფლაოზე, შემდეგ ნეშტი გადაიტანეს დიდუბის პანთეონში.

ეკ. გაბაშვილის შესახებ იხ. მიხ. ზანდუკელი—„ახალი ქართული ლიტერატურა“, წ. III, 1955 წ.; გ. თავიზიშვილი—„ეკატერინე გაბაშვილი“, წინასიტყვაობა მწერლის რჩეული ნაწერების პირველი ტომისა, 1953 წ.

გაბაშვილი გიგო

„სახალხო მხატვარი გიგო გაბაშვილი 1862—1936“

ქართველ მხატვართა შორის შესანიშნავი ოსტატი, საქვეყნოდ სახელგანთქმული ხელოვანი გიგო გაბაშვილი დასაფლავებულია ვაკის სასაფლაოზე. გიგო გაბაშვილის შესახებ იხ. მამია დუდუჩავა—„ახალი ქართული ხელოვნება“, თავი მესამე და „მეტეხის“ მიერ 1940 წელს გამოცემული გამოფენის კატალოგი „სახალხო მხატვარი გიგო გაბაშვილი“, აგრეთვე მ. დუდუჩავას მონოგრაფია „გიგო გაბაშვილი“, 1953 წ.

გაბუნია ნატო

„შესწუდა ხიცოცხლე ნიჭით ხავხე, დვთისგან ცხეული,
შესწუდა ხიცოილი ცრემლნარევი, ტანჯვა და ლხენა,
არ დაგივიწყებს შენ სამშობლო დავალებული,
დიდხანს გიგლოვებს ხაყვარელი ქართული ხცენა“.

ნატო გაბუნიას საფლავის ქვის ნაწილია გადარჩენილი, მხოლოდ პოსტამენტი, რომელზეც მწერალი ქალის განდევილის ეს ლექსია ამოკვეთილი. ძეგლის ზევითა ნაწილი, მარმარილო, მწუხარე ქალის გამოსახულება, რომელსაც გვირგვინი მუხლებზე დაუნდ-

ვია, დაკარგულია. ნ. გაბუნიას ძეგლის სურათი დაბეჭდილია „სახალხო გაზეთის“ სურათებიან დამატებაში (1911 წ. № 84). სურათზე მოჩანს წარწერა „ნატო გაბუნია 1856—1910. მადლობელი საზოგადოება“.

ნატო გაბუნია 1879 წელს განახლებული ქართული თეატრის დედამბოძთაგანია, დაიბადა გორში, მერაბ გაბუნიათ ოჯახში, 1859 წ. 1882 წელს მისთხოვდა ასიკო ცაგარელს. ცოლიც და ქმარიც დაუღალავად მუშაობდნენ ქართულ სცენაზე. ნატო გაბუნია დამარბულია კუკიის სასაფლაოზე, ქმრის—ასიკო ცაგარლის გვერდით.

ნატო გაბუნიათ შესახებ იხ. „ნატო გაბუნია“, ქართული დრამატული საზოგადოების გამოცემა, 1909 წ.; ს. მგალობლიშვილის „მოგონებანი“, 1938 წ.; ი. ზურაბიშვილის „ოთხი პორტრეტი“, 1948 წ.; ი. გრიშაშვილის წინასიტყვაობა და შენიშვნები ასიკო ცაგარლის „კომედიებისა“, აღ. ბურთიკაშვილის მონოგრაფია „ნატო გაბუნია“, 1949 წ.; მისივე „სცენის ოსტატები“, 1951 წ.

გამყრელიძე დავით

„დამსახურებული მსახიობი დავით მერაბის ძე გამყრელიძე აწყურელი 1864—1928“

მსახიობი და დრამატურგი, ქართული სცენის მოღვაწე დავით აწყურელი დასაფლავებულია თელავში, ქართველთა სასაფლაოზე. მის შესახებ იხ. აღ. ბურთიკაშვილის „თეატრალური პორტრეტები“, თბილისი, 1956 წ.

გამყრელიძე ვიქტორ

„რეჰუმბლიკის დამსახურებული არტისტი ვიქტორ მერაბის ძე გამყრელიძე 1866—1942“

ვ. გამყრელიძე ვაკის სასაფლაოზეა დასაფლავებული. მასთან ერთადაა მისი მეუღლე—„მსახიობი ნინო როსტომის ას. გამყრელიძე 1870—1953 წ.“ ვ. გამყრელიძის შესახებ იხ. აღ. ბურთიკაშვილის „სცენის ოსტატები“, 1951 წ.; გაზ. „კომუნისტი“, 1942 წ., 15 აგვისტო, ნეკროლოგი. დ. ჩხეიძე, „ვიქტორ გამყრელიძე“, ცისკარი, № 11, 1959 წ. ილია ჭავჭავაძემ მის თამაშს დავით

ერისთავის „სამშობლოში“ უძღვნა წერილი „ბ-ნი გამყრელიძე სვიმონ ლეონიძის როლში“.

განდეგილი (დომინიკა ერისთავი)

„დომინიკა განდეგილი ერისთავი Д. Гандегили 1865—1929“

პოეტი და საზოგადო მოღვაწე ქალი, ზურაბ ერისთავის ასული, მდივნის მეუღლე განდეგილი დიდუბის პანთეონშია დამარხული. განდეგილს დაწერილი აქვს ლექსები, პოემები, მოთხრობები, მისი თხზულებების კრებული რამდენჯერმეა გამოცემული. თხზულებებს ბეჭდავდა „კვალში“, „მომამბეში“, „ჯეჯილში“, „ნაკადულში“. მის მიერ არის თარგმნილი ალ. გრიბოედოვის „ვაი ქუჩისაგან“ ქართულად (არსებობს სამი გამოცემა), იგი კრებდა და აქვეყნებდა ქართული ხალხური შემოქმედების ნიმუშებს.

განდეგილის შესახებ იხ. ალ. ხახანაშვილი, „ქართული სიტყვიერების ისტორია, მეცხრამეტე საუკუნე“; ლ[ევან] ა[სათიანის] ნეკროლოგი, ეურნ. „ქართული მწერლობა“, 1929 წ., № 1—2; გაზ. „ლიტერატურული საქართველო“, 1939 წ., № 6; ნ. ჩიხლაძის წერილი გაზ. „ვეჩერნი ტბილისი“, 1959 წ., № 25.

გარსევანიშვილი ალექსანდრე ალექსანდრეს ძე

„დამსახურებული მასწავლებელი და საზოგადო მოღვაწე ალექსანდრე ალექსანდრეს ძე გარსევანიშვილი 1864—1936“

ალ. გარსევანიშვილი, მწერალი და პედაგოგი, გორში მარხია, ქალაქის სასაფლაოზე. ალ. გარსევანიშვილმა მოღვაწეობა დაიწყო ქუთაისში, ბოლოს მუშაობდა გორში. იგი იყო გამომცემელი სალიტერატურო კრებულისა „ცდა“ (1889—1891 წწ), თანამშრომელი „ახალი ქართლისა“, მას ეკუთვნის პირველი სერიოზული პოპულარიზაცია ქართულად ტარას შევჩენკოს შემოქმედებისა, მიმოხილვა ჟორჟ სანდის მოღვაწეობისა, აკაკის შემოქმედების განხილვა რუსულად და სხვ. მან თარგმნა ქართულად ნაწყვეტები ფინური ეპოსის „კალევალასი“, ქართულიდან რუსულად თარგმნიდა ეგნ.

ნინოშვილის თხზულებებს, მან დააარსა ქუთაისის სახალხო უნივერსიტეტი. ალ. გარსევანიშვილს დარჩა საყურადღებო მოგონებები, როპლას ერთი ნაწილი-იოსებ დავითაშვილისა, ვაჟა-ფშაველასა და ალ. ხახანაშვილზე გამოქვეყნდა 1934 წელს „გორის მწერალთა წრის აღმანახში“.

ალ. გარსევანიშვილის შესახებ იხ. მარიამ გარიყული, „განვლილი გზა“; ს. ხუციშვილის „ალექსანდრე გარსევანიშვილი“, გაზ. „სახალხო განათლება“, 1946 წ., 20 ივნისის ნომერი; ს. ცაიშვირის წერილი „ალექსანდრე გარსევანიშვილი“ წიგნში „სახალხო განათლების ქართველი მოღვაწეები და სახალხო მასწავლებლები“, წ. I.; 1953 წ.; ზ. კიქნაძის „ალექსანდრე გარსევანიშვილის პედაგოგიური და საზოგადოებრივი მოღვაწეობა“, თბილისი, 1959 წ.

გარსევანიშვილი ალექსანდრე სიმონის ძე

„გარსევანიშვილი ალექსანდრე სიმონის ძე 1831—1913“

ალექსანდრე სიმონის ძე გარსევანიშვილი ადრე ემარხა გორის ოქონის ეკლესიაში (ოქონის ეკლესია გარსევანიანთ საგვარეულოსი იყო და ისინი წინამძღვრობდნენ). ახლა გორის სასაფლაოზე მარხია. მისი წერილები იბეჭდებოდა „ცისკარში“ და „საქართველოს სასულიერო მახარობელში“. წერდა ისტორიული ხასიათის თხზულებებს: „არბოს ანუ გერისთავის წმინდის სასწაულთ მომქმედი ოქონის ღვთისმშობლის ხატი“, „აღწერა სტამბოლის ალებისა ოსმალებისა ანუ თურქების მიერ“ და სხვ. მასვე ეკუთვნის კომედია „კოლები დავკარგეთ“. მასთან ახლოს დამარხულები არიან მისი მეუღლე ანა, ელიაზარ თულაშვილის ასული, შვილები: ალექსანდრე, ანასტასია და მარია, სიძე სერგი რობაქიძე.

ვალერიანდაშვილი ვალერიან

„ვალერიან ვაფრინდაშვილი 1869—1941“

პოეტი ვალერიან ივანეს ძე ვაფრინდაშვილი დასაფლავებულია დიდუბის პანთეონში, მის შესახებ იხ. „ლიტერატურული გაზეთი“, 1941 წ., № 6, აგრეთვე მისი ლექსების კრებული, გამოცემული 1956 წ.

გედევანიშვილი მისიელ

„ექიმი მისიელ გედევანიშვილი 1862—1922“

ექიმი მისიელ გედევანიშვილი საზოგადო მოღვაწე, ქართული ლიტერატურის მოყვარული და წიგნების გამომცემელი იყო. მან 1914 წელს დაიწყო ილია ქავჭავაძის თხზულებათა დაბეჭდვა, მოასწრო მხოლოდ პირველი ტომის გამოცემა, მდიდრულად დასურათებული ჰენრიკ ჰრინვესკისაგან, რომელსაც ერთვის გრიგოლ ყიფშიძისაგან შედგენილი ილია ქავჭავაძის ვრცელი ბიოგრაფია, კიტა აბაშიძის წერილი და კომენტარები. სარედაქციო კომისიაში შედიოდნენ: კიტა აბაშიძე, იოსებ გედევანიშვილი, ივანე გომართელი, ივანე ზურაბიშვილი, გიორგი ლასხიშვილი. იაკობ თანცხავა, ნიკო ჩიგოგიძე და ივანე ჯავახიშვილი. გამოცემის კონსულტანტი იყო არჩილ ჯორჯაძე. ილია ქავჭავაძის თხზულებების დანარჩენი ტომების გამოცემას ხელი შეუშალა პირველმა მსოფლიო ომმა. მისიელ გედევანიშვილი ვერის სასაფლაოზეა დამარხული. მის შესახებ იხ. ა. წულუკიძის წიგნი: „Врач-гигиенист XIX столетия“, 1948 წ.; გაზ. „ახალგაზრდა კომუნისტი“, 1957 წ., № 128, კ. დემეტრაშვილის წერილი, „ილია ქავჭავაძის გამომცემელი მისიელ გედევანიშვილი“; მ. სააკაშვილის წერილი, „ილიას თხზულებათა პირველი გამომცემელი“, „დროშა“, 10, 1957 წ.; გ. ხვედელიძის „მისიელ გედევანიშვილი“, თბ., 1960.

გველესიანი გრიგოლ

„გრიგოლ ივანეს ძე გველესიანი 1870—1926“

გრ. გველესიანი ქართულ ჟურნალ-გაზეთებში აქტიური მონაწილე იყო გასული საუკუნის 90-იანი წლებიდან. კორესპონდენტობდა „კვალში“, „მეურნეში“, „მოამბეში“, იყო სათეატრო დადგმათა მიმომხილველი.

გრ. გველესიანი დასაფლავებულია დიდუბის პანთეონში. მის გვერდითაა დამარხული მელანია ლუარსაბის ასული გველესიანი (1875—1946), გრიგოლის მეუღლე.

გვერდზე რაჟდენ

„რაჟდენ გვერდზე 1897-1952“

მწერალი, პოეტი, მთარგმნელი რ. გვერდზე დიდუბის პანთეონში დასაფლავებული. რ. გვერდის შესახებ იხ. ნელი დუმბაძე, „რაჟდენ გვერდზე“, 1955 წ.

გოგებაშვილი იაკობ

„იაკობ გოგებაშვილი. დედა ენა. 1849-1912“

იაკობ გოგებაშვილი დასაფლავებული იყო დიდუბის პანთეონში თავის თანამებრძოლთა და მეგობართა—ნიკო ლოლობერიძისა და ნიკო ცხედაძის ახლოს. 1940 წლის 25 ოქტომბერს მისი ნეშტი გადაასვენეს მთაწმინდაზე და დაკრძალეს ილია ჭავჭავაძესთან ახლოს. ი. გოგებაშვილის შესახებ იხ. კრებული „იაკობ გოგებაშვილის სახსოვრად“, 1913 წ.; „იაკობ გოგებაშვილი“, საიუბილეო კრებული, თბილისის უნივერსიტეტის გამოცემა, 1940 წ.; დავით ქასრაძე, „იაკობ გოგებაშვილი“, ბიოგრაფია, 1940 წ.; დავით ლორთქიფანიძე, „დიდი ქართველი პედაგოგი იაკობ გოგებაშვილი“ 1948 წ.; გიორგი თავნიშვილი, „იაკობ გოგებაშვილი“, 1949 წ.; 1960 წ.; „იაკობ გოგებაშვილი“, საიუბილეო კრებული, 1960 წ.

გოთუა პართენ

„პართენ გოთუა 1873—1936“

საზოგადო მოღვაწე, წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების ერთგული მუშაკი, მწერალი, ჟურნალისტი პართენ გოთუაჯაკის პანთეონში დასაფლავებული.

გოგელია გიორგი (კომანდო)

„კომანდო გოგელია 1876-1924“

გიორგი (კომანდო) ილიას ძე გოგელია რევოლუციონერი, ანარქისტი, „Xლი II მთავრის“ რედაქტორი ჟენევაში. 1906 წელს ბეჭდავდა თბილისში „ნობათს“. მისი ფსევდონიმი იყო—ორგევია-ნი. კომანდო გოგელია დასაუღლებულია დედუბის პანთეონში.

გომართელი ივანე

„ექიმი ივანე გომართელი 1876 9/X 1936 20/IV“

ივანე გომართელი, საზოგადო მოღვაწე და კრიტიკოსი, სხვადასხვა ჟურნალ-გაზეთების თანამშრომელი, გამომცემელი, რედაქტორი, მხატვრულ თხზულებათა და სახელმძღვანელოთა ავტორი იყო. მას ეკუთვნის მაქსიმ გორკის თხზულებათა პირველი სერიოზული მიმოხილვა ქართულ ენაზე (1902 წ.), წინასიტყვაობა ეგნატე ნინოშვილის თხზულებებისა (1904 წ.), წერილები ნიკო ბარათაშვილის, დავით კლდიაძეის, ალექსანდრე აბაშელისა, გიორგი ჭალადიძისა, სოლომონ თავაძისა (ობოლი მუშის) და სხვათა შესახებ. მონაწილეობდა „კვალში“, „მოგზაურში“ და სხ. ივ. გომართელი ვაკის სასაფლაოზეა დასაფლავებული.

გომელაური ივანე

„მასწავლებელი ივანე გომელაური 1867—1951“

მასწავლებელი და საზოგადო მოღვაწე ივანე გომელაური დასაფლავებულია ვაკის სასაფლაოზე. ივანე მიხეილის ძე გომელაურის შესახებ იხ. ვ. ჭაჯაია—„ივანე გომელაური“, თბილისი, 1947 წ. აგრეთვე „სახალხო განათლების ქართველი მოღვაწეები და სახალხო მასწავლებლები“, I, 1953 წ.

გორგაძე სერგო

„ისტორიკოსი ფილოლოგოსი სერგო რომანაძის ძე გორგაძე
1876—1929“

სერგო გორგაძე დასაფლავებულია დიდუბის პანთეონში. იგი მრავალმხრივი მოღვაწე იყო, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია მისი გამოკვლევები ძველი ქართული ლიტერატურიდან, ქართული ფილოსოფიური აზროვნების ისტორიიდან. მან დიდი ღვაწლი დასდო სალიტერატურო ქართულის ნორმების დამუშავებას, ავტორია სასკოლო სახელმძღვანელო—ქრესტომათიებისა, დამუშუდებელი საენათმეცნიერო საზოგადოებისა და სხვ. ს. გორგაძის თხზულებ. იხ. ს[იზონ] ჯ[ანაშია]—„სერგო გორგაძე“, ჟურნ. „ქართული მწერლობა“, 1929 წ. № 6—7.; აგრეთვე გ. გამყრელიძის წიგნი—„თბილისის უნივერსიტეტი“, 1948 წ.

გოცირიძე ნიკო

„ნ. გოცირიძე 1873—1949“

მსახიობი ნ. გოცირიძე დიდუბის პანთეონშია დასაფლავებული. ნ. გოცირიძის შესახებ იხ. ი. გრიშაშვილის ბიოგრაფიული ესკიზი „ნიკო გოცირიძე“, 1934 წ.; ალ. ბურთიკაშვილის „სცენის ოსტატები“, 1951 წ.; ნ. გოცირიძის „მოგონებანი“, 1949 წ.; დ. ჯანელიძის „სახიობა“, I.

გრანელი ტერენტი

„ტერენტი გრანელი 1897—1934 წ.“

არა სიცოცხლე, არა სიკვდილი, არამედ რაღაც სხვა...“

პოეტი ტერენტი გრანელი დამარბულია პეტრე-პავლეს სასაულაოზე, თბილისში. მისი ნამდვილი გვარია კვიციელია.

გუგუნავა სიმონ

„აქ განიხვენებს უკვდავი ქართული კმნილების ავტორი სიმონ გუგუნავა 1839—1909“

ქართველი მწერალი, „თამარიანის“ ავტორი ს. გუგუნავა დასაფლავებული იყო ქუთაისთან ახლოს სოფ. ბაკისუბანში პლ. კე-შელავა წერდა 1936 წელს, რომ ს. გუგუნავას საფლავზე წარწერილია „თამარიანის“ წინასიტყვაობის უკანასკნელი ტაეპიო და შემდეგ მოყვანილია მთელი სტროფი. ეს ცნობა სიტყვა-სიტყვით გაიმეორა გივი მეფისაძვეილმა ჯერ ქუთათურ ლიტერატურულ კრებულში „რიონი“, 1958 წ., შემდეგ იმავე წერილში გაზ. „თბილისი“, 20 თებერვალი, 1960 წ. ს. გუგუნავას საფლავი ახლა ქუთაისშია, მწვანეყვავილას პანთეონში.

გუნია ვალერიან

„საქართველოს ხახალხო არტისტი ვალერიან ლევანის ძე გუნია 1862—1938“

ვ. გუნია ვაკის სასაფლაოზეა დასაფლავებული. მის შესახებ იხ. საქართველოს თეატრალური საზოგადოების გამოცემა „ვალერიან გუნია“, 1953 წ.; აღ. ბურთიკაშვილის „სცენის ოსტატები“, 1951 წ.; ერთდროული გამოცემა ს. მგალობლიშვილის რედაქციით „მადლობის დღე“, მიძღვნილი ვ. გუნიასადმი (1917 წ.); დიმიტრი ჯანელიძე, „სახიობა“, I.

გურამიშვილი ოლგა

„ოლგა გურამიშვილი-ნიკოლაძე 1855—1940“

ოლგა ალექსანდრეს ასული გურამიშვილი მეუღლეა ნიკო. ნიკოლაძისა. იგი პირველ რევოლუციონერ ქალთა წარმომადგენელია, სწავლობდა საზღვარგარეთ—შვეიცარიაში, ციურიჰში, ირიცხებოდა ქართველ მოწინავე ახალგაზრდათა საზოგადოებაში („უღელში“). მონაწილეობდა თბილისის რუსულ პრესაში, რევოლუციონერი მუშაობისათვის რამდენჯერმე იყო გადასახლებული. ოლგა გუ-

რამიშვილი დასაფლავებული იყო დიდუბის პანთეონში, 1956 წლის 10 სექტემბერს მისი ნეწტი გადაასვენეს მთაწმინდის პანთეონში, ქმრის გვერდით. ო. გურამიშვილის შესახებ იხ. „კომუნისტი“, 1940 წ., № 120.

გურამიშვილი დავით

„მხატვარი დავით გურამიშვილი 1858—1928“

დავით ალექსანდრეს ძე გურამიშვილი, მხატვარი-პორტრეტისტი, დასაფლავებულია დიდუბის პანთეონში. დავით გურამიშვილის შესახებ იხ. მანია დუდუჩავა, „ახალი ქართული ხელოვნება“, 1950 წ. დავით გურამიშვილი იყო ძმა ოლგა გურამიშვილისა, ნიკო ნიკოლაძის შეუღლისა.

გურიელი მამია

„პოეტი მამია დავითის ძე გურიელი (ფაზელი) 1836—1891“

მამია გურიელი დამარხებულია ქუთაისში, წმ. გიორგის ეკლესიის გალავანში. მისი ცხოვრებისა და შემოქმედების აღწერა იხ. „თხზულებანი მამია გურიელისა“, 1897 წ., იონა მეურნაგიას წერილი. იგივე წერილი წიგნში „ქართველი მწერლები“, ი. მეურნაგიასი, წ. II, 1944 წ.: მიხეილ ზანდუკელი, „ლიტერატურული წერილები“, I, 1958 წ.

დადიანი გრიგოლ

„ლევან დადიანის ძე გრიგოლ გენერალ-ადიუტანტი 1814—1901“

გრ. დადიანი—პოეტი („კოლხიდელის“ ფსევდონიმით) დასაფლავებულია მარტვილის ტაძარში. გრ. დადიანის ეპიტაფია დაბეჭდა ექვთიმე თაყაიშვილმა, იხ. „არქეოლოგიური მოგზაურობანი და შენიშვნანი“, II, 1914 წ. გრ. დადიანის შესახებ იხ. ს. ცაიშვილი—„იოანე გეგეჭკორისა და კოლხიდელის იგივეობის შესა-

ტებ“, ზუგდიდის მუზეუმის „მრომები“, I; იონა მეუნარგია—„ქარ-
აველი მწერლები“, I, თბილისი, 1954 წ. გრ. დადიანის შესახებ
მოგონება გამოაქვეყნა აკაკი წერეთელმა გაზ. „თემში“, 1914 წ.
№ 174, სათაურით „ნადირობა“, იხ. თხზულებანი, 1957 წ. ტომი 6.

დადიანი ნიკოლოზ

ჩუღდ-სა წელსა ფებერვლის კე-სა ქვაჲ ესე ჰფარავს ვიდ-
რე ქვეყნის მეორედ მოხვლადმდე მტვერსა ჩინებულისა მამაკაცი-
სასა ლენარალ-მაიორის და კავალერის ნიკოლოზ გიორგის ძის
თავადის დადიანოვისა. წარგზავნილნან სატახტო ქალაქად სანკტ-
პეტერბურღს ნათესავისა თვისისა მფლობელის მეგობრობისა მიერ
მან განათხოვა საერთოდ ერისათვის მეგრელიისა მწვიდობაჲ
ბუნდნიერებაჲ და მყუდროებაჲ საფარჯელს ქვეშე როსიის ტახტი-
სასა, რამდისთვისაც ცხოვრებასა შინა თვისსა მიიღო კურთხედა-
ნი ერისაგან და მრავალნი პატივნი ჯელმწიფისაგან. მიანიჭე მას
წი უზენაესო საუკუნო განსვენება. ქვა ესე დასდევს და მრავლით
ცრემლითა დაატვეს დათბლებულთა ძეთა მისთა გიორგიმან. ბე-
სარიონ, პეტრე და პავლეჲმან დადიანოვთა“.

დიდი ნიკო გიორგის ძე დადიანი მარტვილის ტაძარში არის
დამარხული. მისი ეპიტაფია გამოაქვეყნა ექ. თაყაიშვილმა წიგნში
„არქეოლოგიური მოგზაურობანი და შენიკვანაი“, II, 1914 წ.
ნ. დადიანი დაბადებულია 1764 წელს, გარდაცვალებულია 1834
წლის თებერვლის 26-ს. იგი იყო დიპლომატი, ისტორიკოსი. მისი
ისტორიული ხასიათის წერილები შემდეგ იბეჭდებოდა „ივერიაში“,
„მოამბენი“. ცნობილია მისი „დასტურ-ლამა“, ლევან დადიანის-
თვის დაწერილი. მის წესახებ იხ. ი. მეუნარგია „სამეგრელო და-
ვით დადიანის დროს“; აგრეთვე ს. ცაიშვილის წერილი „ლიტე-
რატურულ გაზეთში“ (1944 წ., № 38); ტრ. რუხაძის „ძველი ქარ-
თული ლირიკის ისტორიიდან“, 1954 წ. მარტვილშივე არიან და-
საფლავებული დადიანები: დავით ლევანის ძე, სიძე ალექსანდრე
ჭავჭავაძისა, ეკატერინეს მეუღლე, (1813—1853), რამდენიმე თხზუ-
ლების ავტორი; ანდრია დავითის ძე (1850—1910), ცნობილი მო-
ქადრაკე; ნიკოლოზ დავითის ძე (1847—1903), რომელმაც მრავალ-
ი ხელნაწერი წიგნი გადასცა ქართველთა შორის წერა-კითხვის
გამავრცელებელ საზოგადოებას და სხვანი.

დავითაშვილი ნინო

„ნინო დავითაშვილი 1851—1957“

ნინო შიოს ასული დავითაშვილი, ქართული თეატრის დამსახურებული მსახიობი დასაფლავებული დიდუბის პანთეონში.

დავითაშვილი იოსებ

„იოსებ სვიმონის ძე დავითაშვილი 1850—1887“

იოსებ დავითაშვილი ემარხა თელავის ქალაქის სასაფლაოზე ბარბარე ჯორჯაძის გვერდით. მას და ბარბარე ჯორჯაძეს ერთი ძეგლი ედგათ ორი ეპიტაფიით. 1939 წელს იოსებ დავითაშვილის ნეშტი თელავის მსარეთნქო-დნეობის მუზეუმის დირექტორის ალექსანდრე მამულაშვილის თაოსნობით გადაასვენეს ერგულე მეფის სასახლის გალავანში, სალაც კახეთში ნოდეაწეთა პანთეონი უნდა შეიქმნას. იოსებ დავითაშვილის წესახებ იხ. ილია ჭავჭავაძის „იოსებ დავითაშვილის გარდაცვალების განც.“; ზაქარია ჭიჭინაძის „იოსებ დავითაშვილი“ 1887 წ.; ჰირცელი (1890), მეორე (1927) და მესამე (1951) გამოცემა მისი თხზულებებისა; ალ. გარსევანი-შვილი, „იოსებ დავითაშვილი“, გორის მწერალთა წრის აღმანახში. 1934 წ. იოსებ დავითაშვილის ძეგლზე იხ. ალ. გვენცაძის წერილი „ლიტერატურულ საქართველოში“, 1955 წ., № 45.

დავით აღმაშენებელი

„ქ ეხე არს განხასვენებელი ჩემი [...] რამეთუ ახე მონავს ამახ
დავემკვიდრო მე“

დავით აღმაშენებელი, საქართველოს მეფე, გელათში განისვენებს. მიხეილ საბინინი წერს („საქართველოს სამოთხე“, გვ. 512, შენიშვნაში): „მეძღვომ რაოდენისაზე დროისა, ოდეს წმიდა ეკლესიამ შერიცხა დავით მეფე წმიდათა შორის და დააწესა დღესასწაული კვ (26) იანვარსა, დიდის მოწიწებით იქმნა აღმოსვენებულ წმიდა ნაწილნი მისნი და დაკრძალულ გაენათის ეკლესიის ტრაპეზსა ქვეშე. არამედ საფლავის ქვა, რომლისა ქვეშე დასაფლავე-

პულ იყო წმიდა, დაუტყვევს თვისსავე ალაგსა, რომლისა სიგრძე 4 არშინი და 6 ვერმოკი არს, სიგანე 1 არშინი და 12 ვერმოკი. ლოდსა ზედამოჭრილი იყო იამბიკო ხუცუურის ასოებით, რომელიც მავალთაგან და უდებობითა წაშლილ არს, არამედ ფრიადის ძიებითა და ტანჯვითა აღმოვიქიხთე ესე:

ოდესმე ნაპარმაგვეს ზვიდთა მეფეთა მასპინძელ ვიქმენ,
თურქნი, სპარსნი, არაბნი ხაზლუართაგან სამეფოებსა ჩემისაგან ვიოტე,
გადავასხე თევზნი მდინარეთაგან აპერისათა მდინარეთა იმერისათა,
ყოველი ეხე აღუახრულე, გულ-ხელ ვიკრიფე აღმასრულებელ“.

მაგრამ ასეთი გრძელი ტექსტი დავითის ქვას არ აწერია. მ. საბინინი, როგორც ჩანს, ხალხური ეპიტაფიის სახესხვაობას იძლევა. საბინინისეული არც ერთი სიტყვა ქვაზე არ ჩანს.

1842 წელს ნიკოლოზ ჩუბინაშვილს (პროფესორ დავით ჩუბინაშვილის ბიძას) შეუდგენია „საათაბაგოს თუ რამთონნი ებისკოპოსნი ყოფილან“ ანუ სია ებისკოპოსთა, რომელსაც მისდევს მოგზაურების დღიური. იმ წლის ივნისში იგი გელათში ყოფილა და დავითის საფლავის ქვის წარწერა ასე გადმოუღია: „ესე არს განსასვენებელი ჩემი ამას დავემკვიდრო უკუნისამდე“. ეს ნასალა გამოაქვეყნა ალექსანდრე ცაგარელმა წიგნში „Сведения о памятникѣхъ грузинской словесности“, I, გვ. 38. დავითის ხალხური ეპიტაფია მრავალ ხელნაწერში ინახება, იხ. აგრეთვე ს. ყუბანეიშვილისაგან შედგენილი „ძველი ქართული ლიტერატურის ქრესტომათია“, I, გვ. 377. „კალმასობის“ მეორე ტომში (1948 წ.) იოანე ბატონიშვილს ეპიტაფიის შემდეგი ტექსტი მოუყვანია: „ესე არს განსასვენებელი ჩემი ამიერიდან უკუნისამდე“ (გვ. 72), ხოლო გიორგი წერეთელს უწერია: „ესე არს განსასვენებელი ჩემი, რომელსა ბინა დავემკვიდრო მე“ („ჯეჯილი“, 1890, № 6, გვ. 47). პლატონ იოსელიანი წერილში „Исрѣнитскія жемезныя врата в Имеретин“, რომელიც დაბეჭდილია „Закавказскій вѣстник“-ში (1845 წ., № 6) ასეთ ტექსტს ბეჭდავს: „ესე არს განსასვენებელი ჩემი უკუნითი უკუნისამდე ამას დავემკვიდრო რამეთუ მონავს ესე“.

დავით აღმაშენებლის შესახებ იხ. ივანე ჯავახიშვილი, „ქართველი ერის ისტორია“, II, 1948 წ.; ივანე ჯავახიშვილი, სიმონ ჯანაშია, ნიკო ბერძენიშვილი, „საქართველოს ისტორია“, I, გვ. 178; ნიკო ბერძენიშვილი, ვარლამ დონდუა, მამია დუმბაძე, გიორგი მელიქიშვილი, შოთა მესხია, პროკოფი რატიანი, „საქართველოს ისტორია“ I, 1958 წ., გვ. 154; ბ. ლომინაძე, „გელათი“, 1955 წ.

დავით აღმაშენებლის ცხოვრებასა და პოლიტიკურ-სახელმწიფოებრივ მოღვაწეობას ეძღვნის დავით აღმაშენებლის ისტორიკოსი „ცხოვრება მეფეთ-მეფისა დავითისი“ (ქართლის ცხოვრება, I, ს. ყაუხჩიშვილისაგან გამოცემული, გვ. 318—368).

დარასელი ვანიონ

„ვ. დარასელი 1900—1964“

დრამატურგი, მწერალი ვანიონ დარასელი (დარასელი) დასაფლავებულია დიდუბის პანთეონში. ვ. დარასელის შესახებ იხ. ანდრო თევზაძის წერილი ვ. დარასელის „ჩეხულში“, 1959 წ., პეტრე შამათავას წერილი—„ნიუიერი დრამატურგი და ჟურნალისტი“, ჟურნ. „საბჭოთა სელოვნება“, 1959, № 12.

დოლიძე ვიქტორ

„ვიქტორ დოლიძე 1890—1933“

ოპერების „ქეთო და კოტეს“, „ლეილას“ და სხვათა ავტორი კომპოზიტორი ვიქტორ დოლიძე დასაფლავებულია დიდუბის პანთეონში. ვ. დოლიძის შესახებ იხ. გრ. ჩხიკვაძის „საქართველოს საბჭოთა კომპოზიტორები“, 1956 წ.; მ. ვაჩნაძე „ვიქტორ დოლიძე“, 1958 წ.

ედილაშვილი ზაქარია

„ზაქარია ედილაშვილი (ედილი) 1873—1956 მეუღლისაგან ნიშნად უღრმესი პატივისცემისა“

მწერალი, ეთნოგრაფი, საინჟინროს ისტორიისა და გეოგრაფიის მკვლევარი ზ. ედილაშვილი გორის სასაფლაოზეა დაკრძალული.

ევდოშვილი იროდიონ

* იროდიონ ევდოშვილი ხოსიტაშვილი 1873—1916“

პოეტი იროდიონ ევდოშვილი დასაფლავებულია დიდუბის პანთეონში. ირ. ევდოშვილის შესახებ იხ. შ. ჩხეტია—„ისტორიული

საბუთები იროდიონ ევდოშვილის შესახებ“, საქ. საბ. მუზეუმის გამოცემა, 1939 წ.; ერ. ქარელიშვილი „იროდიონ ევდოშვილი“, საბლიტგანი, 1951 წ.; ირ. ევდოშვილის თხზულებათა სამი ტომი შ. რადიანის რედაქციით, ტ. ტ. I—III, 1935—1937; შ. გოზალიშვილის ნაშრომები ი. ევდოშვილის ბიოგრაფიისა და შემოქმედების შესახებ.

ერეკლე მეფე

„Здесь покоится Царь Иранлий родившийся в 1716 году взошел на престол Кахетинский в 1747-м на Карталинский в 1762-м и который скончался в 1793-м году. Дабы предать потомству память о сем государе царствовавшем со славою в течении 54-х лет именем Его Императорского Величества Александра 1-го Главнокомандующий в Грузии Маркиз Пауллуччи соорудил ему сей памятник 1812-го года. Проектировал и строил инженер подполковник Кондратьев“.

ერეკლე II მცხეთის სვეტიცხოველში განისვენებს. იგი გარდაიცვალა თელავში, თავის სასახლეში. იმ დროს, რომელიც პატარა კახი გარდაიცვალა, 1845 წელს ევროპოვში მემორიალური დაფა გააქეთებინა ქართულ-რუსული წარწერით: „აქა აღსრულდა საქართველოს მეფე ერეკლე თეიმურაზის ძე ია-სა (21) იანვარსა ილექსა (1798)-სა წელსა. წარწერა ესე ქმნილი არს და სასახლე გასწორებული არს განკარგულეებითა კავკასიისა ნამესტნიკის კნიაზის ევროპოვისათა, რომელმანცა განიხილა ძველი სასახლე საქართველოს მეფეთა ქალაქსა შინა თელავსა ით (19) ნოემბერსა იყენ (1845) წელსა“. შემდეგ ასეთივე წარწერა რუსულ ენაზე. წარწერები კედელშია ჩატანებული. ერეკლეს ეპიტაფია დაბეჭდილია გაზ. „Kavkas“-ში, ნიხ. თუნანიშვილის წერილში „Возобновление древняго дворца грузинских царей и городе Телави“ (№ 25, 30 მარტი) და ა. ნატროშვილის წიგნში „Михет и его собор Свети-Ицховели“, გვ. 322. სვეტიცხოველშივეა დასაფლავებული ერეკლეს დედა, მეფულე თეიმურაზ მეორისა და ასული ვახტანგ VI-ისა, დედოფალი თამარ, რომლის ეპიტაფია შემდეგია: „აღმავე მაგემან რომლისაგანაც ყოველი ქმნაჲ სხეულთა ყოველთაჲ მგზავრობით კავშირთათა მოიხელოვნა და ყოველთასა ყოველითურთ. შეერთებულად და შეხვედრულად, ვითარცა ერთად და სხვად მათ.“

გან ქმნილად სხეულად და უღვლით ორთა რომელიაბათაგან და წინააღმდეგომ ურთიერთას ორთაგან და წინააღმდეგომ შემხედველობით ურთიერთარს საშუალობა ვინათამე, თვით თავსა შორის თქსსა მყოფად და ესრეთ აცხოვლა ქცევადობისა ქვენდებარობით და ერთისა უკვე აღმატებითა მეორის შორედ ერთობისა ქვეშეთობითა მრჩობლთა თანადადებულთა განუღვლაა ებრძანა წყევისა სამაგიერონი კდენის შინანი. რამეთუ რომლისაგანცა მისადვე გარდაქმნა რომ არს ოქქანი ყოვლისა საზარტენის სიკვდილი, რომელ განსაზღვრეს მეუწყეთა მეცნიერთა ნებრძანთა... სიკვდილი არს ხრწნილებად ხორცთა და მან ესეთმან მიწდია მეცა და მივეცვალი სიკვდილისა და შეგძინე ნამა-ბაბათა ჩემთა ასული ნეტარხსენებულის მეფის ვახტანგისა, თანა მეცხედრე ცხესულის მეფის თეიმურაზისა, დედა კასთა მეფისა ერტკლესი, დედოფალი თამარ, მასაკთა შორისობისა დროსა და შენდობისა მოგენე ვარ სახსენოსა ჩემისა მნახთაგან და ჟამი აქედან შეგნაობისისა ჩემისა აპრილის 12 დღესა, შაბათსა, ჟამსა მესამესა ქრისტეს აქეთ ჩემე 1746 წ. (იხ. ან. ნატროშვილის დასახელებული წიგნი, გვ. 318—319). ერეკლეს ახლოსაა დანარბული მისი პირნშო და საქართველის უკანასკნელა მეფე გიორგი XII, გიორგის მეუღლე დედოფალი სარიაშ (1770—1850) და სამეფო საგვარეულოს სსვა წევრენი. გიორგი XII საფლავის ქვის წარწერაც პაულუჩის მიერაა გაკეთებული. ერეკლე ნამდვილად დაბადებულია 1720 წელს.

P. S. მარკინი პაულუჩის იგვაცივე სპილენძის ფირფიტა დაუკრავს, თითქმის სტერეოტიპული წარწერით, ოღონდ სათანადო ტიტულების ჩამოთვლით, ააფლე ციციანოვისათვისაც, რომელიც ბაქოში იქნა მოკლული და თბილისშია დანარბული. პაულე ციციანოვი მარხია თბილისის სიონში, საკურთხეველთან ახლოს, სამხრეთის კედელთან.

ერთაწმინდელი სეზმან

ამწერალი სეზმან ერთაწმინდელი 25.11. 1890 — 24.6. 1944. "

ბოეტი, დრამატურგი სეზმან ერთაწმინდელი, გვარად ბატკუაშვილი, მარხია სოფ. ერთაწმინდაში, წმ. ესტატეს ეკლესიის ეზოში.

ერისთავი გიორგი

„აქ განისვენებს გვამი [გიორგი] დავითის ძის ქსნის ერისთავისა გარდაცვალებულისა თ-სა სექტემბერს ჩუად-სა წელსა, ხოლო შობიდან ნა-ის წლისა. ძემან მიხმან კ. დავით მწუხარებით უქმნა სახსოვარი ესე.

Здесь похоронено тело князя Георгия Давидов сына Эристово скончавшегося 9 сентября 1864 года на 51-ом году от рождения, спорный сын его князь Давид посвящает сей памятник»

გიორგი ერისთავი, დრამატურგი და პოეტი, ქართული თეატრის ფუძემდებელი, გორში გარდაიცვალა, წაასვენეს იკორთაში და იქ მიიბარეს მიწას, ქსნის ერისთავების სამარხში. ეპიტაფია დაწერილია თუჯის დათაზე, რომლის ერთი კუთხე ჩამოტეხილია და წარწერას ჩამოკლილი აქვს ქართული ტექსტის ერთი სიტყვა გიორგი. იმავე ეკლესიაში მარხია მისი მეუღლე—„აქა მდებარეობს თ დავით თარხნიშვილის ასული კნენა მართა თ გიორგი ერისთავის მეუღლე, დაიბადა 1824 წელსა, გარდაიცვალა 16 აპრილს—1908 წ“, რომლის მოგონებები დაცულია საქართველოს სახელმწიფო ლიტერატურულ მუზეუმში.

გ. ერისთავის უკროსი ძმა—როსტომი დამარხულია ოძისის ეკლესიაში. ქვას აწერია: „აქ განისვენებს მტუპრი როსტომ დავითის ძის ქსნის ერისთავისა, რომელიც გარდაიცვალა 1847-სა წელსა, ოქტომბრის 8-სა 36 წლისა“. როსტომი დაბადებულია 1811 წელს. ამის დაბადების წელში ხშირად ურევდნენ გიორგის დაბადებისას. ოძისის ეკლესიაშია დამარხული გ. ერისთავის მესამე ძმა—ივანე (ოქრო) ერისთავი, ქართული თეატრის პირველ დადგამათა მონაწილე, მთარგმნელი. ოქროს საფლავი ნანგრევებში არის მოყოლილი.

ერისთავი რაფიელ

„რაფიელ ერისთავი 1824—1901 გადმოსვენებული 1938 წელს“

რაფიელ ერისთავი ქისტურში იყო დასაფლავებული. საფლავის ქვა არ სდებია. 1938 წელს მისი ნეშტი გადაასვენეს თელავს და დამარხეს ერეკლესეული სასახლის ეზოში, თელავის პან-

თეონში, მხარეთმცოდნეობის მუზეუმის წინ. პოეტის ნეშტის გადასვენებაზე იხ. გ.ზ. „კომუნისტი“, 1938 წ., № 261.

რაფიელ ერისთავის ასული ანასტასია ერისთავი-კახიძისა (1869—1956) მთარგმნელი იყო, იგი დასაფლავებულია თავის დებთან—ფედოსიასა (1865—1948) და ელენესთან (1871—1950) ერთად ვაკის სასაფლაოზე. ამ ანასტასიას შვილი იყო აგრეთვე მთარგმნელი ქართულიდან რუსულზე მაია ვასილის ასული კახიძე (1901—1958), რომელიც იქვეა დასაფლავებული.

რაფ. ერისთავის მრავალჯეროვანი ლიტერატურული ზემოქმედრობა გამოქვეყნებულია ოთხ ტომად (1935—1938). რაფ. ერისთავზე იხ. „საერო დღეისაწაული თ. რაფ. ერისთავის იუბილეს გამო“, 1899 წ.; მის. ზანდუკელი, „ახალი ქართული ლიტერატურა“, II; შ. რადიანი, „ახალი ქართული ლიტერატურა“, 1954 წ.

ერისთავი დავით

„თ დავით გიორგისძე ერისთავი

ძღვნად და საკუროთხად სამარადისოდ

საიმკვეყნიო და საამსოფლო

ღირსმა ერის ძემ თვით ერისთავმა

სამშობლოსათვის დასდგა „სამშობლო“

აკაკი

Кн. Д. Г. Эрстов 1847—1890“

„სამშობლო“ ავტორი, დრამატურგი, ჟურნალისტი დავით ერისთავი, შვილი გიორგი ერისთავისა, კალოუზნის ეკლესიის გალავანში ემარხა (სადაც ახლა რუსთველის სახელობის კინოთეატრია), შემდეგ მისი ნეშტი მთაწმინდაზე გადაიტანეს. ეპიტაფიის ტექსტი აკაკი წერეთლისაა, დაწერილი 1890 წ. და დაბეჭდილია აკაკის თხზულებათა სრული კრებულის II ტომში, გვ. 208.

დ. ერისთავზე იხ. ს. გერსამია, „დავით ერისთავი და მისი პიესა „სამშობლო“, წიგნში „სამშობლო“, 1947 წ.; ნიკო ტატიშვილი, „დავით ერისთავის „სამშობლო“, „მნათობი“, 1940 წ., № 10.

„აქა მდებარებს გუბამი ღენერალ ოტინჰანტერის ქსნის ერისთავის გიორგისა, როსიის ორდენტა მქონებელის, ანდრია პირველწოდებულისა და სხუთა; გარდაცვალებულისა 4 ნოემბერსა 1866 წ. 10მ წლისა; რომელსა უქმნეს ხახსოვარი ძეგლი ესე ახულთა მისთა კნენა ქეთევან ორბელიანისამან და კნენა მარიამ ერისთავისამან მხილველთაგან წარსათქმელად: წმინდათა თანა განუხვენე უფალთ სულსა მონის ამის შენისასა“

სენატორი, დიდი თავადი, „დიდ კნიაზად“ წოდებული გიორგი იასეს ძე ერისთავი პოეტიც იყო, მისი ერთი თხზულება დაბეჭდა სოლომონ დოდაძეილმა ჟურნალში „სალიტერატურონი ნაწილნი ტფილისის უწყებათანი“ (№ 3), მისი თხზულებები დაიბეჭდა „ცისკარშიც“. იგი დაიბადა 1760 წელს, ცოლად ჰყავდა გიორგი XII-ის ასული გაიანე. გ. ერისთავი დიდი სამხედრო მოღვაწეც იყო. დასაფლავებულია ერისთავების სამარხში—იკორთაში. გ. ერისთავის შესახებ იხ. ჟურნ. „საქართველოს სასულიერო მახარებელი“, 1865 წ. აპრილის ნომერი; გრ. ორბელიანის წერილების პირველი ტომის შენიშვნები; ნ. ტატიშვილისა და ს. ხუციავილის „ფრაგმენტები—სენატორი გიორგი იასეს ძე ერისთავი“—პუშკინის სახ. ინსტიტუტის შრომები, II; ჟურნ. „ბიბლიოგრაფიის მოამბე“, № 1, ს. ხუციავილისა და ნ. ტატიშვილის წერილი ს. დოდაშვილის ჟურნალის შესახებ. გიორგის გვერდით არიან დასაფლავებული მისი მეუღლე გაიანე—გიორგი XII-ის ასული და ვაჟი—ზაქარია.

გაიანეს საფლავის ქვის წარწერა შემდეგია: «Здесь покоится прах ея светлости царицы Гаяны дщери царя всея Грузии Георгия 13-го от сего временныя жизни к неутешному прискорбию прах малолетних своих детей и супруга преселившейся в вечность 22-го июля 1820-го года на 35-м году от рожденья благочестивой сей царицы памятник сей соорудил супруг ея командир кавказской резервной гренадерской бригады генерал майор и разных орденов кавалер князь Егор Евсеевич Ксанский Эристов, оплакивая чувствительнейшую и горестнейшую потерю незабвенной супруги своей. უსაზღურისა და დაუსაბამოისა არსთ მიზეზის მიერ განდევნილი. ზვიით სატანა ბნელისა უფსკრულისა, რომელ იქმნა აღამ მამისა ჩუენისა მიერ მთიებდ და მთავრად ამის

სოფლისამან შური მიძია მაცთუნებელთა თვისთა და მიმცა საშინელსა სიკვდილსა რომელი ვიყავ ასულად სრულიად საქართველოს მეფის გიორგი მეათსამეტისა გაიანე და რომელმანცა დაეუტევენ ფრიადსა მწუხარებასა შინა ჩჩვილნი: ძე და ასულნი და მეუღლე ჩემი ღენერალ მაიორი და კავალერი კნიაზი გიორგი ერისთოვი. გვედრი აღმომკითხველთა, რათა ევედრნეთ ყოვლისა შექმლებელსა ღმერთსა რათა საბავთო მწუხარება ესე ჩუენი შექსტულალოს საუკუნოდ შვებად და სიხარულად. აღვესრულე ბობიდგან 35-სა ქრისტეს აქეთ 1820-სა წელსა თთუესა იულისსა 22 დღესა“.

P. S. იკორთის მონასტერში დასაფლავებულნი არიან ძველი საქართველოს გმირები ბიძინა ჩოლოყაშვილი, შალვა და ელიზბარ ერისთავები (იხ. პლ. იოსელიანის ნაშრომი ИКОРТСКИЙ МОНАСТЫРЬ в КАРТАЛИНИИ“, თბილისი, 1865 წ.).

ერისთავი ივანე

„აქა მღებარებს გვამი თ' ივანე ელიზბარის ძის ერისთავისა შობილი 1846 წ. გარდაცვლილი 1919 წ. Князь Иван Элизбарович Эристов“

ივანე ერისთავი ლიტერატურულ საღამოებს აწყობდა გორში 70-იან წლებში, რომელშიც მონაწილეობას იღებდნენ ცნობილი ქართველი მწერლები. იგი იყო შვილი 1832 წლის შეთქმულების ერთერთ მეთაურის ელიზბარ ჯანშეს ძე ერისთავისა. ივანე ერისთავი დასაფლავებულია კუკიის სასაფლაოზე,

ერისთავ-ხოშტარია ანასტასია

„ანასტასია ერისთავ-ხოშტარია 1868 = 1961 წ.“

მწერალი ქალი, სახელგანთქმული რომანების ავტორი ან. ერისთავ-ხოშტარია დასაფლავებულია ქმრის—ლუტუ მეგრელის—ვეერდით, ვაკის სასაფლაოზე. მის შესახებ იხ. გაზ. „ლიტერატურა

და ხელოვნება“, 1951 წ. № 18; „კომუნისტი“ და „ზარია ვოსტოკა“, 1951 წ. 6 მაისი; „თბზულებანი“, ტ. I, 1952 წ. შ. აფხაიძის შესავალი წერილი.

ესაძე სიმონ

„ესაძე სიმონ სპირიდონის-ძე
Эсадзе Симон Спиридонович
1868—1927“

ს. ესაძე სამხედრო ისტორიკოსი იყო. მას შეუდგენია რამდენიმე სამხედრო ნაწილის ისტორია. მიწერ-მოწერა ჰქონდა ლევ ტოლსტოისთან, როცა ეს უკანასკნელი „ჭაჯი მურატზე“ მუშაობდა. ს. ესაძე ტოლსტოის მასალას აწვდიდა სანხედრო-ისტორიული არქივიდან. სიმონ ესაძე დიდუბის პანთეონში მარხია. ს. ესაძის შესახებ იხ. ნინო ნაკაშიძე—„ზოგონებანი“, 1946 წ.; გ. ტალიაშვილი—„Лев Толстой и Грузия“, თბილისი, 1951 წ.

ვაჟა-ფშაველა

„ვაჟა-ფშაველა“

ვაჟა-ფშაველა (ლუკა რაზიკაშვილი) დაბადებულია 1861 წელს 14 ივლისს, დიდუბის პანთეონში დაასაფლავეს 1915 წლის 2 აგვისტოს, 1935 წლის 16 ოქტომბერს მისი ნეშტი გადაასვენეს მთაწმინდის პანთეონში. დიდუბეში, დასაფლავების ადგილზე, დარჩა ნიში წარწერით: „აქ განისვენებდა ვაჟა-ფშაველა 1915 წლის 2/15 აგვისტოდან 1935 წლის 16 ოქტომბრამდე“. 1957 წლის 24 მარტს ვაჟას ნასაფლავარში დაიმარხა მისი მეუღლე თამარ, დიდებულთ ქალი.

ვაჟა-ფშაველას შესახებ იხ. ს. ყუბანიევილი, „ვაჟა-ფშაველა, ცხოვრებისა და შემოქმედების მატრიანე“, 1940 წ.; მისივე „ვაჟა-ფშაველა, ღოკუბენტები და მასალები“, 1937 წ.; მიხ. ზანდუქელი—„ვაჟა-ფშაველა“, 1953 წ.

ვანნაძე ნატა

„ნატო ვანნაძე Нато Вачнадзе“

ნატა ვანნაძე, გიორგი ანდრონიკაშვილის ასული, ქართული კინემატოგრაფიის ფუძემდებელი მსახიობი, დიდუბის პანთეონშია დასვენებული. მისი ცხოვრების თარიღებია: 1904–1953. ნატა ვანნაძის შესახებ იხ. „ნატა ვანნაძე“, 1926 წ.; ელ. კოროლევიჩის (1925 წ.) და პ. ნეზნამოვის (1928 წ.) რუსული წიგნაკები; კარლო გოგოძის „ნატო ვანნაძე“, 1949 წ.; აგრეთვე თვით ნატა ვანნაძის მოგონებანი ქართულ და რუსულ ენაზე.

ვედრებისელი დარია

„Дарья Константиновна Ведробисели-Калгина, урож. Малиева 1874—1925 октяр.—30 мая
დარეჯან ვედრებისელი-შალიაშვილი-კალგინისა“

მწერალი ქალი ვედრებისელი მკხეთის სამთავროს ეკლესიის გალავანში არის დასაფლავებული, თავის ქმრის, არქიტექტორ კალგინის გვერდით. ამ კალგინის პროექტითაა აგებული საქარ-თველოს საჯარო ბიბლიოთეკის შენობა თბილისში.

დარია ვედრებისელი აეურობა მოთხრობებისა გლახთა ცხოვრებიდან. მისი თხზულებები იბეჭდებოდა რუსულადაც თბილისისა და მოსკოვის პრესაში, ასევე ნარკვევებიც. დ. ვედრებისელზე იხ. გიორგი მიხეილის ძე თუმანიშვილის „Характеристики и воспоминания“, წიგნი II, 1905 წ., გვ. 22—95.

ვირსალაძე სპირიდონ

„პროფესორი სპირიდონ სიმონის ძე ვირსალაძე 1866—1930“

პროფესორი, ექიმი, მალარიოლოგი, საზოგადო მოღვაწე სპ. ვირსალაძე დასაფლავებულია დიდუბის პანთეონში. მის შესახებ იხ. ა. წულუკიძის წიგნში: „Врачи грузины XIX столетия“, 1948 წ.

ზაალიშვილი მისეილ

„მისეილ ზაალიშვილი 1865—1920“

მისეილ ზაალიშვილი, პედაგოგი და საზოგადო მოღვაწე, ავტორი ქართული სასკოლო სახელმძღვანელოებისა, დასაფლავებულია დიდუბის პანთეონში. მას დაწერილი აქვს სახელმძღვანელოები გეოგრაფიისა (1919 წ.), ბუნებისმეტყველებისა (1917, 1918, 1919, 1920 წწ.), არითმეტიკისა (1919 წ.), ზოოტექნიკისა (1890 წ.), საზოგადო მიწათმოქმედებისა (1891 წ.), მეფუტკრეობისა (1897 წ.) და სხვ. მ. ზაალიშვილი მინაწილეობას იღებდა ეურნალ „მეურნეში“. მის შესახებ იხ. „სახალხო განათლების ქართველი მოღვაწეები და სახალხო მასწავლებლები“, კრებული II, 1955 წ.

ზალიქანიანი გიორგი

„მედავითნე გიორგი ვახილის ძე ზალიქანიანი დაიბადა 4 აგვ. 1834 წ. გარდ. 14 იანვ. 1915 წ.“

გიორგი ზალიქანიანი დასაფლავებულია ქაშვეთის ეკლესიის ეზოში. მან 1881 წელს გამოსცა დავით გურამიშვილის „დავითიანი“. „დროებაში“ ბეკდაედა წერალებს სახუროთმოძღვრო ძეგლებზე. მას მრავალი წიგნი და ხელნაწერი შეუწირავს ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების წიგნსაცავიანთის.

ზურაბიშვილი ილია

„ილია ზურაბიშვილი 1872—1955“

მწიქალა ილია ზურაბიშვილი (ელეკუთერიძე) დიდუბის პანთეონშია დასაფლავებული. მას ეკუთვნის გამოკვლევები ქართულს სიძლეასა და ცეკვებზე, პორტრეტები ქართველი მსახიობებისა (ვას. აბაშიძეზე, ნატო გაბუნიაზე, მაკო საფაროვი-აბაშიძეზე, კოტე ყიფიანზე, ლადო მესხიშვილზე და სხვ.). ილია ზურაბიშვილზე იხ. „ლიტერატურული გახეობა“, 1955 წ., № 13, ნეკროლოგი; ალ. ბურაჯიშვილია „თეატრალური პორტრეტები“, 1958 წ.

თათარაშვილი კონდრატე

„კონდრატე დავითის ძე თათარაშვილი უიარაღო (1672—1920)“

მწერალი, სახელგანთქმული „მამელუკის“ ავტორი ვერის სასაფლაოზეა დამარხული. უიარაღოზე იხ. მის თბნულებათა ორტომეული გამოცემის წინასიტყვაობა, სოლომონ ცაიშვილის წერილი, თბილისი, 1957 წ.

თარსნიშვილი გრიგოლ

„აქ განიხვენებს მონა ღვთისა თავადი გრიგოლ ალექსანდრეს ძე თარხან-მოურავი შობილი 7 აპრილს 1643 წელსა, გარდაცვლილი 2 ოქტომბერს 1898 წელსა“

Здесь похоронен раб божий князь Григорий Александрович Тархан-Моуратов родился 7-го Апреля 1643 года, скончался 2-го Октября 1898 года.

კაცი იხ არის ვის გულსაც ესმის
ციური ხიტუვა „მშობა, ერთობა“
და ხიყვარულით აღვხილის გულით
ღაერდომით მოუვახო მოუხმარება

მომიხსენე მე უფალო ოღეს მოხვიდე სუფევითა შენითა“

სოციალისტი გრ. თარხან-მოურავი დასაფლავებულია სოფ. ერთაწმინდაში, წმ. ესტატეს ეკლესიის შესავალთან. გრ. თარხან-მოურავის შესახებ იხ. სიმონ ხუნდაძის „სოციალიზმის ისტორიისათვის საქართველოში“ ტ. I. გვ. 143 და შემდ. ს. ხუნდაძე უჩვენებს წლებს: 1844—1897.

თაყაიშვილი ექვთიმე

„პროფესორი ექვთიმე თაყაიშვილი 1865—1953“

საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ნამდვილი წევრი. პროფესორი ე. თაყაიშვილი, ისტორიკოსი და არქეოლოგი, ვაკის

სასაფლაოზე დასაფლავებული. მის შესახებ იხ. გ. გამყრელიძის „თბილისის უნივერსიტეტი“, 1948 წ.; გაზეთები „კომუნისტი“ და „ზარია ვოსტოკა“, 1953 წლის 24 თებერვლის ნომრებში დაბეჭდილი ნეკროლოგები, აგრეთვე მისი „მოგონებები“, გამოქვეყნებული „მნათობში“ 1958-9 წწ.

თედორაძე გიორგი

„ექიმი გიორგი ლევანის ძე თედორაძე 1888—1944
დაუვიწყარ ბიძიას ნადიასაგან“

გ. თედორაძე ავტორია წიგნისა „ხუთი წელი ფშავ-ხევსურეთში“, ქართულ მთიანეთში კრეფდა ხალხური შემოქმედების ნიმუშებს. გ. თედორაძე დასაფლავებულთა ვაკის სასაფლაოზე. მის შესახებ იხ. გაზ. „ლიტერატურა და ხელოვნება“, 1944 წ. № 33.

თეკლე ბატონიშვილი

„აქა განისტუმნებხს საქართუმლოს მეფისა ირაკლი მეორისა ასული თეკლა, მეუღლე ვახტანგ დიმიტრის ძე ჯამბაკურიან-ორბელიანისა, რომელიცა იშუა სეკლემებერს ჩლოვ წელსა და აღსრულდა ია მარტს ჩყმგ წელსა

Здесь похонится прах Дочери Грузинского Царя Ираклия II-го Феклы, супруга князя (sic) Вахтанга Дмитриевича Джамбакуриан-Орбелиани родившейся 20 сентября 1776 г. и скончавшейся 11 марта 1846 г.

ამა ესე რა ღთი შემწე ჩემდა და უწი შემწყნარებელი ხულისა ჩემისა

Се Бог помощник мы и Господ прибежище души моей“

თეკლე ბატონიშვილი თავისი მამისა და უფროსი ძმის-გიორგის გვერდით მარხია მცხეთის სვეტიცხოველში. თეკლე დედა იყო პოეტების ალექსანდრე და ვახტანგ ორბელიანებისა. თვით თეკლეც პოეტი იყო, მისი ლიტერატურული არქივიდან სამი ლექსი დაბეჭდილია ლევან ასათიანის მიერ წიგნში „საქართველოს პოეტი-

ქალები“. თეკლეს წერილი, მიწერილი გარსევან ჭავჭავაძის მეუღლე მაიასთან, დაბეჭდილია „ცისკარში“ 1860 წლის ნოემბრის ნომერში. „ცისკარშივეა“ დაბეჭდილი (1860, № 1) „იანნიკო ღვთის მშობლისადმი“, დაწერილი „უცხოებაში მყოფი საქართველოს მეფის ირაკლი მეორის ასულის თეკლასაგან“. აღ. ორბელიანი, თეკლას უფროსი ვაჟი, გადმოგვცემს, რომ მას ჰქონია ეპიტაფია დედის საფლავზე დასაწერად: „ბატონიშვილის დედიჩემის საფლავის ეპიტაფია, მაგრამ ველარ-ჯი დაეაწერეთ“. აი იგივე (ხელნ. ინსტ. ხელნაწ. № 1658-S, იხ. ლ. ქუთათელაძე—ალექსანდრე ორბელიანის ნაწერები, საქ. სახ. მუხჯუმის შოამბე, ტომი XIV—B გვ. 267): „აჰა, ამოაძინ და ტკბილ-მწარეჩან სიფელმან ნასესხი ვალი თვისი მესამოცდაათსა წელიწადსა მყოფსა ნთხოვა რომელიც სწრაფად და განსვენებულის გულით ნივეცი. გარნა მონიჭებული სული ღმერთსავე მივართვი სიხარულით და უკანასკნელი ხორცი ამა საფლავსა დავმიწე საუკუნოთ. კაცო წარმავალო, ნურარაითა ნუ გაამაყდები. სიმდიდრე, პატივი და დიდება ყოველი სიკვდილთანავე ჩაგივლის ამოად უკეთუ კეთილად არ მოიხსენიებ მათ. კეთილით შეიძინებ კაცთა და უფროს ღმერთსა მისის ზეციურის უკვდავების დიდებითა“.

თოდრია სილიბისტრო

„სილიბისტრო იესეს ძე თოდრია С. Я. Тодрия 1860—1936“

სახელმწიფო მოღვაწე, მწერალი-სატარიკოსი ს. თოდრია (სილია) დასაფლავებულია მთაწმინდის პანთეონში.

თოიძე მოსე

„მოსე თოიძე. საბჭოთა კავშირის სახალხო მხატვარი აკადემიკოსი მოსე ივანეს ძე თოიძე 1871—1953“

მხატვარი მ. თოიძე დასაფლავებულია დიდუბის პანთეონში. მის გვერდით დასაფლავებულია „მისი მეუღლე და მეგობარი მხატვარი ალექსანდრა ნიკიტას ასული სუდინა-თოიძე 1875—1920“. მოსე თოიძის შესახებ იხ. შალვა კვასხვაძე, „მოსე თოიძე“, 1949 წ.; ოთარ თირალიშვილი, „მოსე თოიძე“, 1953 წ.

თოფურია სამსონ

„დოქტორს სამსონ ბესარიონის ძეს თოფურიას ქუთაისის ქალაქის თვით-მართველობა 1854—1904“

საზოგადო მოღვაწე, ექიმი ს. თოფურია ქუთაისში მთავარანგელოზის ეკლესიის გალავანში იყო დასაფლავებული. 1944 წელს მისი ნეშტი საფიჩხიის სასაფლაოზე გადაიტანეს. ს. თოფურიას შესახებ იხ. „ივერია“ 1904 წ., № 156, აკაკი წერეთლის „სიტყვა“; ა. წულუკიძის წიგნი „Врачи—граваны XIX столетия“, 1948 წ.; გ. მხეიძე, „ექიმი სამსონ თოფურია (ცხოვრება და მოღვაწეობა)“, 1959.

თუმანიშვილი-წერეთელი ანასტასია

„ანასტასია თუმანიშვილი - წერეთელი Анастасия Михайловна
Туманова-Церетели 1849—1922“

„კვალისა“ და „ჯეჯილის“ რედაქტორი, მწერალი, საზოგადო მოღვაწე ქალი, გიორგი წერეთლის მეუღლე, მთაწმინდის პანთეონშია დასაფლავებული. მის შესახებ იხ. მიხეილ ხელთუბნელის (მიხეილ გიორგის ძე თუმანიშვილის) წიგნი: „საბავშვო ლიტერატურის მოამაგე“, 1941 წ.; მისივე „სალიტერატურო-საზოგადოებრივი წარსულიდან“, 1938 წ.; ანა ლვინიაშვილის „ქართული საბავშვო ლიტერატურის მოამაგენი“, 1959 წ.

იაშვილი პაოლო

„პაოლო იაშვილი 1894—1937“

სახელოვანი პოეტი პ. იაშვილი დიდუბის პანთეონშია დასაფლავებული. პ. იაშვილი პეტრე-პავლეს სასაფლაოზე იყო დაკრძალული 1959 წლამდე. პ. იაშვილზე იხ. მისი თხზულებების გამოცემები. 1955 და 1959 წწ., გ. ქიქოძის „პაოლო იაშვილი“, „მნათობი“, 1958 წ., № 8.

იეთიმ გურჯი

„იეთიმ-გურჯი 1876—1940“

იეთიმ გურჯი (ნიშნავს ობოლ ქართველს) სახელგანთქმული თბილისის ქალაქის პოეტი იყო. მისი ნამდვილი გვარია დაბლი-

შვილი. დასაფლავებულია ვაკის სასაფლაოზე. ადრე მის საფლავზე იყო ასეთი წარწერა: „აქ განისვენებს სახალხო მწერალი აშული იეთიმ გურჯი, დაიბადა 1875 გარდაიცვალა 1940 წ“. ასევე რუსულად. მის საფლავზე ძეგლი დაიდგა 1961 წელს იენისში. იეთიმ გურჯის შესახებ იხ. ი. გრიშაშვილის წიგნში „ძველი ტფილისის ლიტერატურული ბოჰემა“, 1928 წ., ანდრო თევზაძის წინასიტყვაობა იეთიმ გურჯის „რჩეულ ლექსებში“, 1955 წ.; ირაკლი აბაშიძის წერილი—„ერთი გულმართალი ტრუბადური“, ლიტერატურული გაზეთი, 1960 წ., № 28, 8 ივლისი.

იმედაშვილი ალექსანდრე

„სახალხო არტისტი ალექსანდრე შოლომონის ძე იმედაშვილი
1882 1942“

ალ. იმედაშვილი დასაფლავებულია ვაკის სასაფლაოზე. მასზე იხ. ნ. გვარაძის წიგნი „თეატრალური მემუარები“, 1949 წ.; ნინო ჩხეიძის „მოგონებები“, 1950 წ. და 1956 წ.; ალ. ბურთიკაძე-ლის „სცენის ოსტატები“, 1951 წ.; მისივე „ალექსანდრე იმედაშვილი“, 1956 წ.; დიმიტრი ჯანელიძე „სახიობა“, I. ალ. იმედაშვილის გვერდით დასაფლავებულია მისი მეუღლე ანა(პაპა) შოთაძე, მსახიობი (1888—1960).

იმედაშვილი იოსებ

„იოსებ იმედაშვილი“

საზოგადო მოღვაწე, მწერალი, ჟურნალისტი, ქართული სა-თეატრო ჟურნალის „თეატრი და ცხოვრებას“ რედაქტორი და გამომცემელი ი. იმედაშვილი დასაფლავებულია დიდუბის პანთეონში. მისი ცხოვრების თარიღებია: 1876--1952. მის გვერდით დასაფლავია მისი მეუღლე ანა ნიკოლოზ ჟურულის ასული იმედაშვილისა (1883—1927). სახალხო თეატრის ერთ-ერთი პირველი მსახიობი ქალი, რედაქტორი და გამომცემელი. ი. იმედაშვილზე იხ. ალ. ბურთიკაშვილი—„თეატრალური პორტრეტები“, 1956 წ.

ინაშვილი ალექსანდრე

„სანდრო ინაშვილი“

სახელოვანი მომღერალი, სარაჯიშვილის სახელობის თბილისის კონსერვატორიის პროფესორი სანდრო ინაშვილი ღიღუბის პანთეონშია დასაფლავებული. ს. ინაშვილის ცხოვრების თარიღებია: 1887—1958.

ინგოროკვა ეგნატე

„ე. ნინოშვილი 1859—1894“

ეგნატე ნინოშვილი დასაფლავებულია თავის სამშობლო სოფელში, ჩანჩეთში. მის შესახებ იხ. კ. დონაძე. „ეგნატე ნინოშვილის ცხოვრება და შემოქმედება“, 1952 წ.; სიმონ ხუნდაძის რედაქციით გამოსული მწერლის თხზულებების შესამე ტომი, 1933 წ.

იოსელიანი პლატონ

„ღეისტიკელნი სტატსკი სოვეტნიკი პლატონ ეგნატის ძე იოსელიანი მიმღები უმაღლესისა განათლებისა. იყო რა წევრად რადენთამე სამეცნიეროთა საზოგადოებათა რუსეთისა და ევროპის ქტყენებისათა, ამან განამდიდრა სამშობლო ქტყენა თჳსი—საქართტლო მრავლითა სხტა და სხტა გტარითა სასარგებლო თხზულებებითა და დასასრულ წწ წლისამ ჰპოვა საუკუნო სადგური სართულსა ქტმშე ამა მისგანვე აღშენებულისა ამალღების ეკლესიისასა

Действительный Статский советник Платон Игнатьевич Иоселиани получил высшее образование состоял членом разных ученых обществ в России и Европе, обогатил свою родину Грузию многими разного рода полезными сочинениями и наконец на 66-ом году жизни обрел вечный покой под кровом сей им же воздвигнутой Церкви Вознесения“

პლატონ იოსელიანი დასაფლავებული იყო თავისსავე მიერ აშენებულ ეკლესიაში ამალღების (ახლანდელი იოსებ დავითაშვილის სახელობის) ქუჩაზე, თბილისში. ეკლესია ქრისტეს ამალღების

სახელობაზე იყო აგებული თვით პლ. იოსელიანისაგან იტალიიდან ჩამოტანილი გეგმის მიხედვით, ამიტომაც ქუჩას ძველად ამაღლების ქუჩა ერქვა („ვოზნესენსკაია“). თვით პლ. იოსელიანიც ამ ქუჩის დასაწყისში, თავის საკუთარ სახლში ცხოვრობდა ერთხანს. პლ. იოსელიანის ცხოვრების თარიღებია: 1809—1875 წ., 15 ნოემბერი. პლ. იოსელიანის, მრავალრიცხოვანი ისტორიული თხზულებებისა და სხვა მრავალი ნაწერის ავტორის 'ბესახებ იხ. ა. გაწერელის წინასიტყვაობა წიგნისა „ცხოვრება გიორგი მეცამეტი-სა“, ფედერაცია, 1936 წ., რომელშიც დაბეჭდილია აგრეთვე სრული ბიბლიოგრაფია პლ. იოსელიანისა.

პლ. იოსელიანის საფლავი ახლა დიდუბის პანთეონშია.

პლ. იოსელიანის მეუღლე დამარბულია მცხეთაში, სამთავროს მონასტერში, მის ქვას აწერია: „ამ ლოდის ქვეშ განისვენებს მოლაზონი ანნა თავად ნიკოლოზ ბაგრატიონ-მუხრანსკის ასული პლატონ იოსელიანის მეუღლე 85 წ. გარდ. 1913 წ. 15 დეკემბერს. მხილველნო ლოცვა ყავთ ჩემთვის“. ამ ქალმა სიკვდილის შემდეგ თავისი ქმრის ქონება ქართველ საზოგადოებას უანდერძა. მის შესახებ იხ. ნიკო ბაგრატიონი—„ბურებთან“, საბჭოთა მწერალი, 1951 წ., რ. გვეტაძის წინასიტყვაობა და 'შენიშვნები.

P. S. ამაღლების ეკლესიის გალავანშივე ემარბა ნუზიზმატი და არქეოლოგი, გენერალ-ლეიტენანტი ივანე ალექსის ძე ბარტოლომეი. მის ქვას ეწერა: „Генерал-лейтенант Иван Алексеевич Бартоломей, род. 1814 г. ум. 5 окт. 1877 г.“ ოთხივე მხარეს ამოკვეთილი იყო სიტყვები: „ЧЕСТИ, ПОЛЪЗУ, ВЪРЪ, НАУКА“. საფლავის ძეგლი ახლა აღარ არის. ბარტოლომეი ნამდვილად გარდაიცვალა 1870 წ.

იოსელიანი ეგნატე

„ეგნატე ონიხიმეს ძე იოსელიანი

И. О. Иоселиани 1846—1926“

მწერალი, საზოგადო მოღვაწე. ხალხოსნური მოძრაობის მოწაწილე ეგ. იოსელიანი დიდუბის პანთეონშია დამარბული.

ლ. ასათიანს ეგნატე იოსელიანის დაბადების წლად ნაჩვენები აქვს 1843 წელი (იხ. ს. მგალობლიშვილი—„მოგონებები“, რედაქტორის შენიშვნები, გვ. 244).

ირემაძე ქეთევან

„მწერალი ქეთევან ირემაძე 1919--1945“

ქ. ირემაძე დიდუბის პანთეონში მარხია. მის შესახებ იხ. კრებული—„ქეთევან ირემაძე“, 1945 წ.

კავსაძე სანდრო

„ხელოვნების დამსახურებული მოღვაწე, ორდენოსანი სანდრო კავსაძე 1874—1939 13/VI“

მომღერალი, ქართლურ-კახური სასიმღერო გუნდების ხელმძღვანელი სანდრო კავსაძე ვაკის სასაფლაოზე მარხია. მის შესახებ იხ: „ლიტერატურული საქართველო“, 1939 წ. № 8, წერილი „სანდრო კავსაძე“: გ. სუანიძე—„სანდრო კავსაძე“, ეურნ. „საბჭოთა ხელოვნება“, 1939 წ. № 6; ლ. გეგეჭკორის წერილი „სანდრო კავსაძე“, ეურნ. „საბჭოთა ხელოვნება“, 1955 წ., № 1; „ქართული ხალხური სიმღერების ვეტერანი“ გრ. კოკელაძისა, „საბჭოთა ხელოვნება“, 1959, № 6.

კავსაძე ვლადიმერ

„Владо Кавсадзе

ლადო კავსაძე 1888—1953“

მსახიობი, სახალხო არტისტი ლ. კავსაძე დიდუბის პანთეონში დასაფლავებული. ლ. კავსაძის შესახებ იხ. ა. მონიავა და ნ. ყუფარაძე—„ლადო კავსაძე“, მონოგრაფია, 1958 წ.

კავსაძე მიხეილ

„ხელოვნების დამსახურებული მოღვაწე მიხეილ ლონგინოზის ძე კავსაძე 1882—1951 წ.“

მ. კავსაძე ვაკის სასაფლაოზე არის დასაფლავებული. მის შესახებ იხ. გაზ. „ლიტერატურა და ხელოვნება“, 1949 წ. № 1, შ. კაშმაძის წერილი „მიხეილ კავსაძე“.

კარიკაშვილი დავით

„დავით გიორგის ძე კარიკაშვილი 1862—1927“

მწერალი. მასწავლებელი, ისტორიკოსი დ. კარიკაშვილი დასაფლავებულია დიდუბის პანთეონში. დ. კარიკაშვილი აქტიური წევრი იყო ქართველთა შორის წერა-კითხვის განავრცელებელი საზოგადოებისა, დ. კარიკაშვილის ბესახებ იხ. „საქართველოს მუზეუმის მოამბე“, 1927 წ., ტ. III; გ. გამყრელიძე, „თბილისის უნივერსიტეტი“, 1948 წ.; ს. ცაიშვილის წერილი წიგნში „სახალხო განათლების ქართველი მოღვაწეები და სახალხო მასწავლებლები“, კრ. II, 1955 წ.

კარგარეთელი ია

„ია კარგარეთელი 1867 წ.—1939 წ.“

კომპოზიტორი და პედაგოგი ია კარგარეთელი დასაფლავებულია ვაკის პანთეონში. ი. კარგარეთელი „მოამბეში“ და „კვლში“ წერილებს ბეჭდავდა ქართული მუსიკის შესახებ. იგი იყო ხალხური პოეტური ფოლკლორის შემკრებიც, მის მიერ არის ჩაწერილი „თავთარაენელი ჭაბუკი“ და მრავალი სხვა. მის შესახებ იხ. „სახალხო განათლების ქართველი მოღვაწეები და სახალხო მასწავლებლები“, კრ. I, 1953 წ., წერილი მის. კეკელიძისა; „ია კარგარეთელი“, გ. ლეონიძისა, გაზ. „ლიტერატურული საქართველო“, 1939 წ., № 12; ლადო გავაშელის „ია კარგარეთელი“, საბჭოთა ხელოვნება, 1955 წ., № 5. მისივე წიგნაკი „ია კარგარეთელი“, მონოგრაფია, 1959 წ.

კაშმაძე შალვა

„მწერალი შალვა ეფრემის ძე კაშმაძე 1904—1955“

შ. კაშმაძე—კრიტიკოსი, თეატრმცოდნე, ვაკის სასაფლაოზე დასაფლავებული.

კახიანი ნიკოლოზ

„პროფესორი ნიკოლოზ კახიანი 1884—1928“

დასტაქარი ნიკოლოზ საულის ძე კახიანი დიდუბის პანთეონშია დასაფლავებული. მის შესახებ იხ. ვახტანგ კახიანი, „გამოჩენილი ქართველი ქირურგი ნიკოლოზ კახიანი“, 1951 წ.

კეზელი დავით

„დავით იოანეს ძე კეზელი მწერლობაში ზოილ, დავით სოსლანის“ ფსევდონიმით ცნობილი, სიმაართლისათვის მებრძოლი. აწ კალამ გადატეხილი. გარდაიცვალა 24 მარტს 1907 წ. შობილგან 53 წ.“

დ. კეზელი დამარბულია ქ. დუშეთში. პუბლიცისტი, პოლემისტი, წერილებს ბეჭდავდა „დროებაში“, „თეატრში“, თანამშრომლობდა თბილისურ რუსულ გაზეთ „Наше Отечество“-ში და სხვ., ფსევდონიმებით: დ. სოსლანი, ზოილი, არაგველი.

კერესელიძე ივანე

„ივანე კერესელიძე И. И. Кереселидзе 1829—1892“

მწერალი, პოეტი, დრამატურგი, ჟურნალისტი, ჟურნალ „ცისკრის“ რედაქტორი 1857—1875 წლებში, ქართული თეატრის ერთერთი ხელმძღვანელი ივ. კერესელიძე დიდუბის პანთეონშია დამარბული. ივ. კერესელიძის შესახებ იხ. ზ. ჭიჭინაძე-ივ. ივ. კერესელიძე, 1902 წ., აკაკი წერეთელი „ჩემი თავგადასავალი“, მისივე „ორი შეხვედრა“, „კვალი“, 1898 წ. № 2—3, ვახტანგ ვახანია-ივანე კერესელიძის ცხოვრება და თეატრალური მოღვაწეობა“, სტუდენტთა სამეცნიერო შრომების კრებული, წ. III, 1948 წ.; აღ. კალანდაძის „მასალები ივანე კერესელიძის ლიტერატურული მოღვაწეობისათვის“, ლიტერატურული მუზეუმის შიფრით, თბილისი, 1956; აღ. კალანდაძე—„ივანე კერესელიძე“, 1958.

კიკვაძე თედო

„მწერალი და საზოგადო მოღვაწე თევდორე გაბრიელის ძე კიკვაძე ქალარა 1870—1939“

თ. კიკვაძე ვერის ძველ სასაფლაოზეა დამარხული. იგი მონაწილეობას იღებდა „კვალში“, ბეჭდავდა რეცენზიებს, მხატვრულ თხზულებებს ფსევდონიმით ზღვისპირელი; ავტორია ლექსების, ჰუმორული სცენებისა და სხვ.

კირიონ მეორე

„სრულიად საქართველოს კათოლიკოზ-პატრიარქი უწმინდესი და უნეტარესი კირიონ მეორე დაიბადა 1855 წ. 1 იანვარსა მამათ მთავრად არჩეულ იქმნა საეკლესიო კრების მიერ 1917 წ. 17 ნოემბრისთვის ღვთივ განისვენა 1918 წ. 13/25 იანვარს“

კირიონ მეორე, ერისკაცობაში გიორგი საძაგლიშვილი, ავტორია რამდენიმე ნაშრომისა საქართველოს ისტორიიდან და ლიტერატურიდან. გრ. ყიფშიძესთან ერთად დაწერა „სიტყვიერების თეორია“ (არსებობს სამი გამოცემა), რუსულად დაწერა „Культурная жизнь Севери и истории Руси“, რუსულადვე ისტორია საქართველოს საეგზარქოსოსი. წერილებს ბეჭდავდა „მწყემსში“. კირიონ მეორე დასაფლავებულია თბილისის სიონში. კირიონზე იხ. მ. ჯანაშვილის „მისი უწმინდესობა კირიონი—უნეტარესი და უკეთილმსახურესი კათალიკოზ-პატრიარქი ყოვლისა საქართველოსა“, 1917 წ. თბილისის სიონში დამარხულნი არიან აგრეთვე საქართველოს ეკლესიის სხვა კათალიკოსები: ლეონიდე, ოქროპირიძე, ამბროსი ხელაია, ქრისტეფორე ციციშვილი, კალისტრატე ცინცაძე და მელქისედეკ ფხალაძე.

კლდიაშვილი დავით

„დავით კლდიაშვილი 1862—1931“

მწერალი დავით კლდიაშვილი მთაწმინდის პანთეონშია დასაფლავებული. დავით კლდიაშვილზე იხ. მისი თხზულებები ორ ტომად, რომელშიც მოთავსებულია მისი „ჩემი ცხოვრების გზაზე“;

სერგო კლდიაშვილის „დავით კლდიაშვილის ბიოგრაფია“, 1930 წ.; მისივე „მოგონებანი დავით კლდიაშვილზე“, 1933 წ.; ნელი დუმბაძის მონოგრაფია „დავით კლდიაშვალი“, 1949 წ.; იპოლიტე ვართაგავას „ქართველ მწერალთა სილუეტები“, 1956 წ.

კლდიაშვილი სიმონ

„სიმონ კლდიაშვილი 1865—1920“

არქიტექტორი სიმონ კლდიაშვილი დიდუბის პანთეონშია დასაფლავებული. მისი ღვაწლი დაკავშირებულია თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის შენობის აგებასთან. მის შესახებ იხ. ვახტანგ ბერიძე, „ხუროთმოძღვარი სიმონ კლდიაშვილი“, უნივერსიტეტის შრომები, XXXIII, 1948 წ.: ჟურნალი „საბჭოთა ხელოვნება“, 1954 წ., № 1—2, ვ [ახტანგ ბერიძის] „ხუროთმოძღვარი სიმონ კლდიაშვილი“, მისივე წერილი გაზ. „ლიტერატურა და ხელოვნებაში“, 1945 წ. № 17; ნანა ღვინეფაძის წიგნაკი „ეფრო კლდიაშვილი“, თბ., 1958 წ. ს. კლდიაშვილი შვილი იყო სახელგანთქნული მსახიობი ქალის ეფრო კლდიაშვილისა.

კონკოშვილი პეტრე

„აქ განისვენებს გვამი გორის ეპისკოპოსის ყოვლად უსამღვდელოების პეტრესი (კონკოშვილისა)“

Здесь покомится прах преосвященнейшаго Петра епископа горийскаго скончался 5 февраля 1909 года 73 лет от роду“

პეტრე დავითის ძე კონკოშვილი „ივერიასა“, „კვალში“ და „მომბეში“ მონაწილეობდა, წერდა უმთავრესად საეკლესიო ლიტერატურის შესახებ. ბრიტანეთის საზოგადოებისათვის იგი ლენინიდე ოქროპირიძესთან ერთად ქართული „დაბადების“ ტექსტზეც მუშაობდა. ცალკე წიგნად გამოცემული აქვს მოგზაურობა იერუსალიმში და ათონის მთაზე. ბეჭდავდა ილწობელის ფსევდონიმით.

პეტრე კონკოშვილი დასაფლავებულია ალავერდის ტაძარში.

კურდღელაშვილი ნიკო

„მწერალი ნიკო კურდღელაშვილი (ნარკანი) 1872 -- 1938“

რედაქტორი და გამომცემელი გაზ. „ზარისა“ (1906—1907 წწ.), „სახალხო გაზეთისა“ და მისი სურათებიანი დამატებისა, თანამშრომელი „ნიშადურისა“, პიეტი და მთარგმნელი ნ. კურდღელაშვილი დასაფლავებულია ვაკის სასაფლაოზე. ნ. კურდღელაშვილი მეუღლე იყო მწერალი ქალის ბაბილინა ხოსიტაშვილისა, ირ. ვვლაშვილის დისა. მის შესახებ იხ. „ნიკო კურდღელაშვილი“, აღ. სანადირაძის წერილი, „ლიტერატურული გაზეთი“, № 44, 1958 წ.

ლაისტი არტურ

გერმანელი მწერალი არტურ ლაისტი
Hier ruhet in Gott Artur Leist * in Breslau

18 8 52 † in Tiflis 19 22
V11 III-27

Wohl dir du Kind der Treue
Du hast und tragst da
Mit Ruhm und Dankgeschraie
Den Sieg und Ehrenkron
Gott gibt dis selbst die Palmen
In deine rechte Hand
Und du singst Freudenpsalmen
Dem der dein Leid gewandt-

საფლავის ქვის წარწერა, გერმანულ ენაზე, ზოგან შეცდომითაა. ეპიტაფიის შინაარსი შემდეგია: „აქ ღვთით განისვენებს არტურ ლაისტი, დაიბადა ბრესლაუში 1852 წლის 8 ივლისს, გარდაიცვალა თბილისში 1927 წლის 22 მარტს. ნეტარება შენ, სიმართლის შეილო. სახელგანთქმული და შექცეული შენ ატარებ გამარჯვებისა და დიდების გვირგვინს. თვით ღმერთმა მოგცა მარჯვენა ხელში პალმა და ფსალმუნს უგალობ იმას, ვინც წარმართაფდა შენს სიმღერას“.

არტურ ლაისტმა ილია ჭავჭავაძის, აკაკი წერეთლისა და დავით ერისთავის დახმარებით გაიცნო საქართველო, შეისწავლა ქართული ენა და ლიტერატურა და ბოლოს საქართველოში დასახლდა. რამდენიმე ნაშრომი გამოსცა გერმანულად საქართველოსა და ქართველების შესახებ. მისი თხზულებები იბეჭდებოდა ქართულადაც.

არტურ ლაისტზე იხ. ლევან ასათიანის შენიშვნები სოფრომ მგალობლიშვილის „მოგონებებში“, გვ. 136; თეიმურაზ ფირალიშვილის „არტურ ლაისტი და საქართველო“, „მნათობი“, 1956 წ., № 1.

ლალიონი

„ლალიონი არსენ მამულაიშვილი 1866—1916“

მწერალი-ბელეტრისტი ლალიონი დიდუბის პანთეონშია დასაფლავებული. ლალიონზე იხ. ივანე გომელაურის (გ-რი) წინასიტყვაობა ლალიონის თხზულებების 1920 წლის გამოცემისათვის, აგრეთვე ალექსანდრე წულუკიძის „თხზულებები“, ვ. ცისკარიძე-ლალიონის შემოქმედება“, უნივერსიტეტის შრომები, ტ. 63.

ლასხიშვილი გიორგი

„გიორგი ლასხიშვილი 1866—1931“

გიორგი ლასხიშვილი მონაწილეობდა „მომამბეში“, „კვალში“, „ცნობის ფურცელში“, რედაქტორობდა ქ. გაზ. „საქართველოს“ პარიზში. გ. ლასხიშვილი წერდა „ლალის“ ფსევდონიმით. იგი დასაფლავებულია დიდუბის პანთეონში. მასზე იხ. მისი მშვენიერი „მემუარები“, 1934 წ.

ლომთათიძე ჭოლა

„ჭოლა ლომთათიძე 1879—1915“

ქართული პროზის სახელოვანი ოსტატი ჭოლა ლომთათიძე ქუიკის სასაფლაოზე იყო დასაფლავებული. 1957 წელს მისი ნეშტი

დიდუბის პანთეონში იქნა გადატანილი. ქ. ლომთათიძეზე იხ. გ. ნანჭკავა, „ქოლა ლომთათიძე“, 1926 წ., ს. ქილაია, „მეოცე საუკუნის ქართული მწერლობა“, ნაწილი პირველი, 1956 წ.

ლომოური ნიკო

„ნიკო ლომოური 1852—1915

რის მამისია ბუნების სიმშვენიერე, თუ აღამიანის გულნა და სულში აღზნებული ცეცხლი ანთია, თუ ნამღვილი არსება ისე დატანჯულა და იტანჯება, რომ დამიწებული გვამის მღგომარეობა მისთვის სანატრელი გამხდარა.

ნიკო ლომოური. 1878 წ.“

მწერალი და მასწავლებელი ნიკო ლომოური დამარბული იყო გორის წმ. საბების ეკლესიის გალავანში, შენდგე მისი ნენტი გადატანილ იქნა გორის საქალაქო ბაღში. საფლავის ქვის ტექსტი. ამოდებული მოთხრობიდან „ალი“, ახლა აღარ არსებობს. ნ. ლომოურის შესახებ იხ. ზიხ. ზანდუკელი—„ახალი ქართული ლიტერატურა“, III, 1955 წ., ნ. ლომოურის „მოთხრობები“ ს. ხუციშვილის რედაქციით, 1951 წ.; ს. ხუციშვილის „ნიკო ლომოური“ 1955 წ.

ლორთქიფანიძე ელენე

„კენიანა ელენე დიმიტრის ასული ლორთქიფანიძისა დაიბადა 1852 მაისს 1852 წ. გარდაიცვალა 23 ნოემბერს 1890 წ.“

ელ. ლორთქიფანიძე იყო დიმიტრი ყიფიანის ასული, ანტონ ლორთქიფანიძის მეუღლე. იგი დასაფლავებულია ქუთაისში, წმ. გიორგის ეკლესიაში. ასეთივე წარწერა აქვს კედელში საფლავთან დატანებულ ქვას. ელენე ყიფიანის ქალი მამისა და ძმების (ნიკოლოზ, კოტე) მსგავსად ბევრს იღწვოდა ქართული მწერლობისა და თეატრისთვის. მას თარგმნილი აქვს მოლიერის, დიუმასი და სხვათა პიესები და მოთხრობები. მთარგმნელობით მუშაობას ეწეოდა ეკ. მელიქიშვილსა და ეკ. გაბაშვილთან ერთად, მისი ორიგინალური და თარგმნილი თხზულებები იბეჭდებოდა „ქართულ

ბიბლიოთეკაში“, „თეატრი“, „მნათობში“, „ნობათში“, თამაშობდა სცენაზეც. ანტ. ფურცელაძემ მის ხსოვნას უძღვნა პოემა „ცისკარა“. ელ. ლორთქიფანიძის მოკლე ბიოგრაფია დაიბეჭდა 1893 წ. „საქართველოს კალენდარში“, ნეკროლოგი დაწერილი აქვს ანასტასია თუმანიშვილ—წერეთლისას („კვალი“, 1894 წ. № 45).

ლორთქიფანიძე ნიკო

„ნიკო ლორთქიფანიძე 1880—1944“

გამოჩენილი მწერალი-პროზაიკოსი ნიკო მერაბის ძე ლორთქიფანიძე დასაფლავებულია დიდუბის პანთეონში. ნ. ლორთქიფანიძეზე იხ. ს. ჭილაია, „მეოცე საუკუნის ქართული მწერლობა“, ნაწ. მეორე, დ. ბენაშვილი, „ნიკო ლორთქიფანიძე“, მწერლის თხზულებების აკადემიური გამოცემის პირველი ტომის წინასიტყვაობა, 1958 წ.

ნ. ლორთქიფანიძის მამა—მერაბი (1818—1904) ყოფილა თავისი დროის სახელმწიფო მოღვაწე და მოწინავე ადამიანი, ილია ჭავჭავაძისავეთ ჯუზებე გარიბალდის თაყვანისმცემელი, ნაცნობ-მეგობრობა ჰქონია ბეერ დიდ თანამედროვესთან, მონაწილეობა მიუღია „დროებასა“ და „შრომაში“. მერაბ ლორთქიფანიძის შვილი იყო იასონ ლორთქიფანიძე (1866—1949), რომლის ორტომიანი მოზრდილი ნაშრომი „ქვემო ქართლი“. მნიშვნელოვანი ცნობების შემცველია საქართველოს ისტორიისათვის. მერაბ ლორთქიფანიძის ოჯახთან იყვნენ დანათესავებულები ილია ჭყონია და ალექსანდრე (საშა) წულუკიძე. პირველის მეუღლე იყო ანა, ხოლო მეორისა ელენე (ლოლა) მერაბის ასულნი. მერაბის ასულებმა ივდითიმ, ფეოდოსიამ და ანამ თარგმნეს და დაბეჭდეს „მეცდომათა კომედია“ (1883 წ.) და პ. სენკევიჩის „ბარტეკ ძლევაშოსილი“ (1903 წ.) მერაბ ლორთქიფანიძესთან სტუმრობისას (1885 წ.) დაუწერია ილია ჭავჭავაძეს ლექსი „ძვირფას კოლხიდელთ“ (იხ. „მნათობი“, 1957 წ., № 10, პუბლიკაცია და შენიშვნა ს. ხუციშვილისა).

მამაცაძევილი კონსტანტინე

„გენერალ ლეიტენანტი კონსტანტინე ქრისტეფორეს ძე მამაცა-
შვილი 1814 — 1900

Генерал-лейтенант Константин Христафорович Мамაცев 1814—1900“

კ. მამაცაძევილი დიდუბის პანთეონშია დასაფლავებული. მას ეკუთვნის ბიოგრაფიული ცნობები ნ. ბარათაშვილზე („დროება“, 1881 წ., № 206). იგი პირადად იცნობდა მიხეილ ლერმონტოვსაც. კ. მამაცაძევილზე იხ. ლ. ასათიანის „ლერმონტოვი და ჩვენი ქვეყანა“, ჟურნალი „ჩვენი თაობა“, 1937 წ., № 9; აგრეთვე „ნეკროლოგი“ ჟურნ. „მწყემსში“, 1900 წ., № 17.

მარგიანი აკაკი

„აკაკი მარგიანი 1891—1945“

აკაკი მარგიანი (აკაკი სვანი), პოეტი, ვაკის სასაფლაოზეა დასაფლავებული.

მარიამ დედოფალი

„ასული დადიანისა დედოფალი საქართველოჲსა მარიამ დავემ-
კვიდრე მცირესა ამასა საფლავსა მხილველნო შენდობას გვიბრძა-
ნებდეთ ღვთის გულისათვის ქრისტეს აქეთ ჩქპ“

მარიამ დადიანის ასული ჯერ გურიელზე იყო გათხოვილი, შემდეგ როსტომ მეფეზე. მარიამის ბრძანებით შედგა „ქართლის ცხოვრება“, რომელსაც „მარიამ-დედოფლისეული“ ეწოდება. მარიამი გარდაიცვალა 1680 წელს და მარბია მცხეთას, სვეტიცხოველში, სადაც მისი ძე, ოტია გურიელი არის დამარხული. მარიამისა და ოტიას სახეებიც იქვე, ფრესკაზეა გამობატული. გორის ისტორიულ-ეთნოგრაფიულ მუზეუმში ერთი საბუთია ასეთი: —ქ. ნებითა და შეწყვენითა ღთისათა ჩჴსნ დადიანის ასულმა დედოფალმა მარიამ ესე საბოლოოდ გასათავებელი მტკიცე და მოუშლელი შეწირულობის წიგნი და სიგელი დაგიდეთ და [...] ჩჴნგან

აშენებულს თავარ ანგელოზის საყდარსა მას ეამსა, ოდეს მეფემ როსტომ ქართლს დედოფლად მოგვიყვანა, თან ძე გურიელის ჩუწნი თვალის სინათლე ჴვილი ოტია და იმიზგან მოვძულდით ღსა და მიიცვალა ქვეყანასა ამას ქართლისისა, სანახებსა გორისასა. მისა საწოლსა ზედან ეკლესია ავაშენეთ, დავახატინეთ და შევაშევეით“... ოტიას ეპიტაფია, შემოკლებით, გამოაქვეყნა თედო ეორდანიამ („ქრონიკები...“ ტ. II, გვ. 460), ხოლო მარიამისა ანტონ ნატროშვილმა („Михет и его сѡбор свѣтихъ оубоу“, გვ. 317—318). მარიამ დედოფალზე იხ. კ. კეკელიძე, „ქართული მწერლობის ისტორია“, II, 457; ს. ყაუხჩიშვილისაგან გამოცემული „ქართლის ცხოვრება“, ტომი I; ივანე ჯავახიშვილის „ძველი ქართული საისტორიო მწერლობა“.

მაყაშვილი კოტე

„კოტე მაყაშვილი 1875—1927“

პოეტი კოტე მაყაშვილი დასაფლავებულია დიდუბის პანთეონში. კოტე მაყაშვილზე იხ. შალვა აფხაიძის წერილი „კოტე მაყაშვილი“, „ლიტერატურულ გაზეთში“, 1956 წ., № 24; მიხეილ ზანდუკელის „ლიტერატურული ნარკვევები“, ტომი I, 1956 წ.

მაჩაბელი მიხეილ

„მიხეილ ვახტანგის ძე მაჩეხელი 1858—1927“

ჟურნალისტი, გაზ. „ზაკავკაზიეს“ რედაქტორი, სოფლის მეურნეობის მცოდნე, კავკასიის სასოფლო-სამეურნეო საზოგადოების, გეოგრაფიული და ეთნოგრაფიული საზოგადოების წევრი მ. მაჩაბელი დიდუბის პანთეონშია დამარხული. მის შესახებ იხ. ს. ხუციშვილის წერილი „შირვანზადეს ორი წერილი“, ჟურნ. „დროშა“ № 1, 1959 წ.; მისივე „Александр Ширванзаде и его грузинский друг“, ჟურნ. „Литературная Армения“, № 2, 1959 წ.

მახარაძე ფილიპე

„ფილიპე ესეს ძე მახარაძე 1808—1941 ფ. ი. Maxaraძე“

პუბლიცისტი, პოლიტიკური მოღვაწე ფ. მახარაძე დასაფლავებულია მთაწმინდის პანთეონში. მასზე იხ. ს. ჩხარტიშვილის წერილი გაზ. „კომუნისტი“, 1958 წ. № 67; ნიკო მახარაძის ბიოგრაფიული ნარკვევი „ფილიპე მახარაძე“, 1958 წ.

მგალობლიშვილი მიხეილ

„პროფესორი მ. ფ. მგალობლიშვილი Профессор М. Ф. Мгалоб-
ლიшвили 1887—1921“

პროფ. მიხეილ ფილიპეს ძე მგალობლიშვილი გუბ. „თანამედროვე მედიცინის“ რედაქტორი იყო, სამედიცინო სამეცნიერო ნაშრომთა ავტორი, უნივერსიტეტის სამედიცინო ფაკულტეტის პროფესორი. იგი დასაფლავებულია დიდუბის პანთეონში.

მგალობლიშვილი სოფრომ

„სოფრომ მგალობლიშვილი 1851—1925“

ხალხოსანი მწერალი ს. მგალობლიშვილი დასაფლავებულია დიდუბის პანთეონში. მასზე იხ. მიხეილ ზანდუკელი, „ახალი ქართული ლიტერატურა“, III, 1955 წ.; გიორგი თავზიშვილის „სოფრომ მგალობლიშვილი“, 1956 წ.

მგელაძე საფო

„მწერალი ქალი საფო მგელაძე-გიგინეიშვილი 1891 19/11
1936 9/9“

პოეტი ქალი საფო მგელაძე ვაკის სასაფლაოზეა დასაფლავებული.

მელანია (ნიკოლოზ ნათიძე)

- დეკანოზი ნიკოლოზ გიორგის ძე ნათიძე (მწერლობაში მელანია) 1853—1921 წ. "

ბელეტრისტი მელანია (ავტორი „ბნელოსი“, „მტრედის ღუ-ღუნისა“, „მამა ქრისტეფორესი“ და სხვათა) დასაფლავებულია სოფელ მელანში, სამების ეკლესიის ეზოში. ქვა ასეთივე წარწერით ნიშნად დევს თბილისში, ვერის ძველ სასაფლაოზეც, მისი მეუღლის გვერდით. თბილისის ქვაზე თარიღები უფრო დაზუსტებულია: 1853 15/VIII—1921 4/II. ნ. მელანიას შესახებ იხ. „ბნელო“, საბჭოთა მწერალი, 1951 წ. გ. ქიქოძის ბოლოსიტყვა.

მელიქიშვილი ლევან

„Генерал Адъютант Генерал от Кавалерии князь Леван Иванович Меликов родился 14 октября 1817 года, скончался 22 февраля 1892 года

აქა განისვენებს გვაში თავადის ლევან ივანის ძის მელიქიშვილისა დაიბადა 14 ოქტომბერს 1817 წელსა აღსრულდა 22 თებერვალს 1892 წელს“

ლ. მელიქიშვილი მარხია მთაწმინდაზე, წმ. დავითის ეკლესიაში. ლ. მელიქიშვილი ადრესატი იყო გრ. ორბელიანისა, ნიკ. ბარათაშვილისა, უკანასკნელის მეგობარი და ტოლი, შამილის წინააღმდეგ ბრძოლის მონაწილე. მის შესახებ იხ. გ. თუმანიშვილის „Характеристики и воспоминания“, წ. III, 1907 წ., გვ. 100—111.

მელიქიშვილი პეტრე

„პეტრე მელიქიშვილი 1850—1927“

პროფესორი, თბილისის უნივერსიტეტის პირველი რექტორი (1918 I—1919 XII,) ქიმიკოსი, ოდესის უნივერსიტეტის პროფესორი, მრავალრიცხოვან ნაშრომთა ავტორი ქიმიის მეცნიერებაში პ. მელიქიშვილი დასაფლავებულია თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ეზოში, ბიუსტი გამოკვეთილია მოქანდაკე იაკობ ნიკო-

ლადის მიერ. პ. მელიქიშვილის შესახებ იხ. მისი მოგონება „ჩემი ცხოვრება“, ჟურნ. „ქართული მწერლობა“, 1927, № 5; გაზ. „კომუნისტი“, 1850 წ., № 148, წერილები კ. კეკელიძისა, მ. ბეჟაიასი, ნ. ციციშვილისა და სხვათა, გ. გამყრელიძის წიგნი „თბილისის უნივერსიტეტი“, 1948 წ.: ევგენი წულაძე—„ორი ქიმიკოსი“, ნარკვევი ვ. პეტრიაშვილსა და პ. მელიქიშვილზე, თბ., 1953 წ., კრებული „პეტრე მელიქიშვილი“, 1850—1937, სტალინის სახელობის სახ. უნივერსიტეტის გამოცემა, აგრეთვე—Материалы по истории отечественной химии, კრებული, რომელშიც დაბეჭდილია პროფ. ნინო ციციშვილის წერილი—„Петр Григорьевич Меликшвили“.

მესხი სერგი

„ხამაგალითო მოღვაწევ
ერთგული შეიღო ქართლისა
რწმუნება გქონდა მომავლის
გიუვარდა ძებნა მართლისა
მაგრამ უდროოდ გავვიქრო
ერთი ძმა პირველთაგანი
ხაფლავში ჩაგუვა ნატვრის თვლად
ხსნის იმედისა ხაგანი
აქ კი დაგვიგდე ანდერძად
კვალში რომ მივეყვით იმ თქმულსა
ამინ მხხვერპლი ვართ ამ აღთქმის
კიდობნათ მივსცემთ ჩვენს გულსა

**გარდაიცვალა ჩუპე წელსა ივლისის თვის კა დღესა შობიდან ლმ
წელის სერგი ხიმონის ძე მესხი“**

ს. მესხი მარხია თავის სამშობლო სოფელ რიონში, ქუთაისის ახლოს. ეპიტაფიის ტექსტი აკაკი წერეთლისაა (იხ. თხზულებები ტ. I, გვ. 389, „სახსოვრად (სერგი მესხი)“. ეპიტაფიაში კიდურწერილობაა „სერგი მესხს აკაკი“. ს. მესხი „დროების“ რედაქტორი იყო, მრავალრიცხოვან წერილთა ავტორი (იხ. მისი „ნაწერები“, ტ. I, 1903 წ.), ჟურნალისტი. ს. მესხის შესახებ იხ. „ლიტერატურული მემკვიდრეობა“, 1, 1935 წ.: „წერილები“, ი. ბოცვაძის რედაქციით გამოცემული, სუხუმი, 1950 წ.: გამომცემლობა „ხელოვნებას“ მიერ დაბეჭდილი წიგნი „სერგი მესხი—წერილები თეატრის შესახებ“, 1958 წ. ეპიტაფიის ტექსტი იხ. დ. მესხი—„მოგონებანი“, გვ. 28. ს. მესხი დაიბადა 1844 წელს, გარდაიცვალა 1883 წ.

მესხი ივანე

„ივანე მესხი 1847—1932“

ივანე მესხი ს. მესხის ძმა იყო, თავადაც მწერალი, თეატრალი, დასაფლავებულია ვერის სასაფლაოზე. მისი წერილები იბეჭდებოდა „კრებულში“, „დროებაში“. მის შესახებ იხ. დ. მესხი—„მოგონებანი“, 1940 წ.

მესხი კოტე

„მსახიობი კოტე მესხი 1859—1914 წ.“

კოტე მესხი, შესანიშნავი მსახიობი, დამარბულია კუქის სასაფლაოზე. კ. მესხის შესახებ იხ. საქართველოს თეატრალური საზოგადოების მიერ გამოცემული წიგნი „კოტე მესხი“, 1953 წ. სერჯი, ივანე და კოტე მესხები ძმები იყვნენ. მათი ძმა იყო დავითი, ხალა და ეფემია მესხი—ქართული თეატრის ბრწყინვალე მსახიობი.

მეუნარგია იონა

„იონა მისაილის ძე მეუნარგია 1852—1919“

ი. მეუნარგია მკვლევარი, ჟურნალისტი, ქართველი მწერლების ბიოგრაფიების შენდგენი, ქართულ კულტურულ და საგანმანათლებლო წამოწყებათა და დაწესებულებათა ორგანიზატორი და წევრი დასაფლავებულია თავის სამშობლო სოფელში—ცაიშში, ლეთისმშობლის ეკლესიაში. იქვეა დასაფლავებული მისი შვილი—მიხეილ, დედა-სუსანა, და ბარბარე და შვილი—ნიხეილი. ი. მეუნარგიას შესახებ იხ. მისი „ქართველი მწერლები“, ტ. I და II ს. ცაიშელის შესავალი წერილით. ცაიშშივეა დამარბული პეპუ ხუტუს ძე მეუნარგია (იონას პაპა). მხატვარი და მოქანდაკე (1776—1851), მისი საფლავის ქვას აწერია: „აქა მდებარე არს აზნაური პეპუა მეუნარგია, გარდაიცვალა 1851-ს წ.“

მელვინეთუხუცესიშვილი დიმიტრი

„აქა განისვენებს გვამი აზნაურის კოლეჟსკი ასესორის დიმიტრი კონსტანტინეს ძისა მელვინეთუხუცესის შვალიხა იშვა 1815 მიიცვალა 6 დეკემბერს 1878 წ. დასდო ღვაწლი მამულს არხეოლო-გიურის შრომით, რომელიც გამოიცა სანკტპეტერბურლს ხანეც-ნიერო აკადემიის მიერ“

დ. მელვინეთუხუცესიშვილი ცხოვრობდა გორსა და ხიდის-თავში, თანამშრომელი იყო „ცისკარისა“, „სასოფლო განჯეთისა“ და კორესპონდენტი მარი ბროსესი. მარი ბროსეს გორში ყოფნის შესახებ მან წერილი დაბეჭდა „ცისკარში“. სხვათა შორის, მარი ბროსემ გორის საზოგადოებას წიგნი უძღვნა წარწერით. ეს წიგნი გორის მუზეუმშია შენახული. დ. მელვინეთუხუცესი ჰვილს ეკუთვნის კომედიები: „ეკამბაში“, „ქატა აწინა“. მისი მოკლე ბიოგრაფია იხ. „საქართველოს კალენდარში“, 1893 და 1895 წლებისათვის. დ. მელვინეთუხუცესიშვილი დასაფლავებულია სოფ. ხიდის-თავში, გორთან.

მირიან მეღე

„წმ. მირიანი საქართველოს პირველი ქრისტიანი მეფე, რომელმაც 326 წ. დაამკვიდრა ქრისტიანობა საქართველოში
Первый христианский грузинский царь св. Мираян, утвердивший в 326 году христианство в Грузии
აღმართული იქმნა 1706 წ. თავადის კ. ი. ბაგრატიონ მუხრან-ბატონიშვილის და სხვათა შემოწირულებით“

მირიან მეფის საფლავი, გადმოცემით, მცხეთის სამთავროს მონასტერშია, იქ, სადაც მან და მისმა მეუღლემ, დედოფალმა ნანამ ქრისტიანობა მიიღეს. მირიანის საფლავის გვერდით არი, საფლავი ნანა დედოფლისა, რომელზეც იმავე ბაგრატიონ-მუხრანელს აღუმართავს ძეგლი წარწერით: „მეუღლე მირიანისა დედოფალი ნანა, რომელმაც წმ. ნინოს მიერ მიიღო პირველად ქრისტიანობა 326 წ.“ და შემდეგ იგივე რუსულად. მირიან მეფისა და საქართველოში ქრისტიანული რელიგიის გავრცელების შესახებ იხ. „საქართველოს ისტორია“ I, § 23-„ქრისტიანობის გამოცხადება სახელმწიფო სარწმუნოებად ქართლში“.

მირიანაშვილი ჰეტრე

„პეტრე გრიგოლის ძე მირიანაშვილი 1860—1940 წ.“

პ. მირიანაშვილი ვაკის სასაფლაოზეა დამარხული, თანამშრომელი იყო „ივერიისა“, „მწყემსისა“, „ჯეჯილისა“. მუშაობდა ქართული ხალხური სიტყვიერების შეკრების დარგში. მისი თარგმნილია ჰომეროსის ამბები (კლდიას ფსევდონიმით). მას ეკუთვნის ნაშრომები გრამატიკიდან, არის ოპერის „აბესალომ და ეთერის“ ლიბრეტოს ავტორი პ. მირიანაშვილის შესახებ იხ. ს. ცაიშვილის წიგნაკი „სახალხო განათლების მოღვაწეები“, თბ. 1954 წ., იგივე კრებულში „სახალხო განათლების ქართველი მოღვაწეები და სახალხო მასწავლებლები“, კრ. II, 1955 წ.

მირიანაშვილი ალექსი

„ალექსი ივანეს ძე მირიანაშვილი 1860—1925 წ.“

თანამშრომელი „ნობათისა“, „ივერიისა“, „იმედისა“, „ჯეჯილისა“, „ნაკადულისა“, „ცნობის ფურცლისა“, შემკრები ქართული ხალხური შემოქმედებისა, საბავშვო თხზულებათა ავტორი, „ჯეჯილისა“ და „ნაკადულის“ „გასართობის“ გამგე, ქართული ფრთოვანი სიტყვების შემკრები, მხატვრული თხზულებების ავტორი ალ. მირიანაშვილი დასაფლავებულია დიდუბის პანთეონში. ალ. მირიანაშვილის შესახებ იხ. ს. ცაიშვილის წერილი წიგნში „სახალხო განათლების ქართველი მოღვაწეები და სახალხო მასწავლებლები“, I, 1953 წ.; ან. ლენიაშვილი — „ქართული საბავშვო ლიტერატურის მოამაგენი“, 1959 წ.

მიქაბერიძე ალექსანდრე

„ალექსანდრე ნიკოლოზის ძე მიქაბერიძე 1869—1944“

ალ. მიქაბერიძე მონაწილეობას იღებდა უმთავრესად საბავშვო ჟურნალებში, „ჯეჯილში“ ბეჭდავდა ქართულად თარგმნილ ბერძნული ლიტერატურისა და მითოლოგიის ნიმუშებს, მისი ფსევდონიმები იყო „ყუმისთაველი“, „პელაგიაშვილი“ და სხვ. ალ. მიქაბერიძე დასაფლავებულია ვაკის სასაფლაოზე.

მიქელაძე ვლადიმერ

„აქ განისვენებს ვლადიმერ სიმონის ძე მიქელაძე 1856—1926“

საზოგადო მოღვაწე და პოეტი, ილ. ქავეჭავაძის „ივერიის“ კორესპონდენტი და თანამშრომელი ელ. მიქელაძე ვაკის სასაფლაოზე დასაფლავებული.

მოსაშვილი ილო

„ილო მოსაშვილი И. О. Мосашвили 1896—1954“

პოეტი, დრამატურგი ილო მოსაშვილი დასაფლავებულია დიდუბის პანთეონში.

მრეველიშვილი ალექსანდრე

„ალექსანდრე რომანოვის ძე მრეველიშვილი 1866—1933“

მხატვარი და პედაგოგი ალ. მრეველიშვილი ვერის სასაფლაოზე დასაფლავებული. ალ. მრეველიშვილზე იხ. მაყვალა მრეველიშვილი, „ალექსანდრე მრეველიშვილი“, ჟურნ. „საბჭოთა ხელოვნება“, 1939 წ., № 7—8; მამია დუდუჩაია, „ახალი ქართული ხელოვნება“, 1950 წ. მეოთხე თავი; დიმიტრი ჯანელიძე, „ალექსანდრე მრეველიშვილი“, 1956 წ.

მუსხელიშვილი ვახტანგ

„ვახტანგ მუსხელიშვილი 1869—1933“

ოკულისტი, საზოგადო მოღვაწე ვ. მუსხელიშვილი დასაფლავებულია დიდუბის პანთეონში. მასზე იხ. ა. წულუკიძის წიგნი: „Врачи-грузины XIX столетия“, 1948 წ. ვახტანგ მუსხელიშვილის შვილი იყო ისტორიკოსი ლევან (ლენკო) მუსხელიშვილი (გარდ. 1942 წ.), ბევრი ისტორიული გამოკვლევის ავტორი.

მულაშაშვილი დომინიკე

„აქ განისვენებს რედაქტორი ჟურნალ „ჯვარი ვაზისა“ დამფუძნელი ს. ბეთლემისა პატრი დომინიკე მულაშაშვილი (პაწაძე) დაიბადა 1864 წ. სოფ. ხიზაბავრაში, ტრალიკულად მოკლული ავაზაკთაგან ს. ხკრაში 28 ოქტ. 1911 წ. განსვენება საუკუნო მინიჭე მას უფალთ Pater Dominiucius Mugashati Requiem aeternam Dona ei Domine“

დ. მულაშაშვილი იყო ყოველკვირეული საეკლესიო ჟურნალის „ჯვარი ვაზისა“ რედაქტორი. ჟურნალი გამოდიოდა 1906 წელს. დ. მულაშაშვილის საფლავი იყო გორის კათოლიკეთა ეკლესიის გალავანში; მარმარილოს ქვა წარწერით ახლა გორის მუზეუმში ინახება. დ. მულაშაშვილზე იხ. კ. თ.-ს წერილი „თემი“, 1911 წ. № 45.

მღვიმელი შიო

„შიო მღვიმელი ქუჩუკაშვილი 1868—1934“

ქართული საბავშვო ლიტერატურის დიდი მოამბე, ქართველი მწერალი შიო მღვიმელი ქუჩუკაშვილი, „ძია შიო“, დაბადებულია 1868 წელს. იგი დასაფლავებულია დიდუბის პანთეონში. შიო მღვიმელის შესახებ იხ. ი. გრიკაშვილის წინათქმა წიგნისა „სიმღერები“, 1938 წ.; გ. კაჭახიძის წიგნაკები „შიო მღვიმელი“ და „შიო მღვიმელის ცხოვრება“. ერ. ასტვაცატუროვის ბიოგრაფიული ნარკვევი შიო მღვიმელზე; იპ. ვართაგავას „ქართველ მწერალო სილუეტები“, 1956.

ნათაძე გიორგი

„გიორგი გრიგოლის ძე ნათაძე 1870—1946“

საზოგადო მოღვაწე, მასწავლებელი, მწერალი გ. ნათაძე, ალ. ყაზბეგის პირველი ბიოგრაფი, ვაკის სასაფლაოზე დამარხული. მის შესახებ იხ. „სალხური სიტყვიერება“ ს. ხუციშვილის რედაქციით, 1950 წ.; გაზ. „ლიტერატური და ხელოვნება“, 1946წ. № 30, ნეკროლოგი.

ნათაძე გრიგოლ

„გრიგოლ იასონის ძე ნათაძე 1878—1951“

პროფესორი, ისტორიკოსი გრ. ნათაძე ვაკის სასაფლაოზეა დასაფლავებული. მის შესახებ იხ. გ. გამყრელიძე—„თბილისის უნივერსიტეტი“, 1948 წ.

ნაკაშიძე ილია

„ილია პეტრეს ძე ნაკაშიძე 1866—1923“

საზოგადო მოღვაწე, პუბლიცისტი ილ. ნაკაშიძე დასაფლავებულია დიდუბის პანთეონში. ილ. ნაკაშიძის შესახებ იხ. ვლ. ზამბახიძე—„ილია ნაკაშიძე“, 1947 წ.

ნატროშვილი ანტონ

„ანტონ ნატროშვილი A. M. Natroea 1852—1930“

ანტონ ნატროშვილი დასაფლავებულია დიდუბის პანთეონში. მას ეკუთვნის რუსულად დაწერილი წიგნები ათონის ივერიის მონასტრის, ღვთის სვეტიცხოვლისა და სხვათა შესახებ. ანტონ ნატროშვილზე იხ. მარო მაქავარიანის წერილი წიგნში: „სახალხო განათლების ქართველი მოღვაწეები და სახალხო მასწავლებლები“, კრებული II, 1955 წ.

ნიკოლაძე ნიკო

„ნიკო ნიკოლაძე 1843—1928“

ქართველი სამოციანელი, პუბლიცისტი, ჟურნალისტი, კრიტიკოსი ნიკო ნიკოლაძე დასაფლავებულია მთაწმინდის პანთეონში. ნიკო ნიკოლაძეზე იხ. 1931 წელს გამოცემული ნიკო ნიკოლაძის რჩეულ თხზულებათა პირველი ტომის შესავალი წერილი სიმონ ხუნდაძისა „ნიკო ნიკოლაძე“; ნიკო ნიკოლაძის არქივის კატალო-

გი, ნაწილი I, შედგენილი თამარ მაჭავარიანისაგან 1954 წ.

ნ. ნიკოლაძის მშობლები ბაგრატის ტაძრის გალავანში ემარხნენ. მათ ქვას ეწერა: „იაკობ მათეს ძე ნიკოლაძე 1798—1871 და მისი მეუღლე ელისაბედ ფირანის ასული ნიკოლაძე, შვილი ლორთქიფანიძისა 1826—1878“. ეს საფლავის ქვა ახლა მწვანეყვავილაზეა.

ნიკოლაძე გიორგი

„გიორგი ნიკოლაძე 1888—1931“

პროფ. გიორგი ნიკოს ძე ნიკოლაძე, გამოჩენილი მათემატიკოსი, ინჟინერი-მელითონე, ალპინისტი, „შვეარდენის“ ორგანიზატორი, დასაფლავებულია დიდუბის პანთეონში. მასზე იხ. ალ. კაიშაური, „მეცნიერი-სპორტსმენი“, 1957.

ნიკოლაძე იაკობ

„ი. ნიკოლაძე“

მოქანდაკე, თბილისის სამხატვრო აკადემიის პროფესორი იაკობ ნიკოლაძე დაიბადა 1876 წელს, გარდაიცვალა 1951 წლის 10 მარტს, დასაფლავებულია შთაწმინდის პანთეონში. ი. ნიკოლაძეზე იხ. შამია დუდუჩაევას „ახალი ქართული ხელოვნება“, „იაკობ ნიკოლაძე“ რჩეულ ნაწარმოებთა ალბომი მ. დუდუჩაევას რედაქციითა და შესავალი წერილით, 1955 წ. ი. ნიკოლაძის საფლავზე დგას ძეგლი მოქანდაკის ბიუსტით, რომელიც შესრულებულია ი. ოქროპირიძისაგან.

ორბელიანი მსეჭაბუკ

„ქეწით ჩლულ აპრილს კვ
ლოცვამან ანნა“

მყოფ ოთხთაგან ნივთთა რომელებული
ზეხთ მამყოფისა ხატად გაგუარებული
ედემს ოდესმე ათ ორ მადლ ნიკებული

კირთ არ თან ღეწით თავს უფლად გებულ
 აწ მათ უთათ ურჩებით განკვებული
 ბრძანება ვრცელი კმა პატრე განჩენითი
 უკუდავების ყოველთ კაცთ ბუნებათად თქმითი
 კედ ესევე მეწია თქმად ხჯითი
 ვინაიდგან წყალი წყალადვე ვარ დათხევითი
 ხ პაერი პაერად განბნევითი
 ხარისხი ჩემი მსაჯულ ყოფად ირწმუნეთ
 და გუაროვნება ორბელითად ისმინეთ
 სახელი თუ გიკმსთ კიდურით მომისხნეთ
 ეს არს შემცველი ადგილი მიინიშნეთ
 ტომი [...] ნით ზესთა ოჯანი მაცეთ“

მზექაბუკ ორბელიანი ბესიკ გაბაჯილის თანამედროვეა. მზე-
 კაბუკ ანუ, როგორც მას ბესიკი და პინაურები უწოდებდნენ—ჰა-
 ბუა, უკვდავი დარჩა, როგორც ბესიკის მძაფრი სატირის ობიექტი.
 მზექაბუკი XVIII საუკუნის სახელმწიფო მოღვაწე იყო, სამეფოს
 მდივანბეგი, მეცნიერი და ფილოსოფოსი. „კალმასობა“ მას ახა-
 სიათებს როგორც „ძველთა ფილოსოფოსთა ზედმიწევნილი, ღვთის
 მეტყველებასა შინა გაშოცდილი და პაექრობასა შინა მარჯვე; აგ-
 რეთვე ხუმარსიტყვაობასა შინაცა მარჯვე და პასუხისა უცხოთ
 მომგები. მესტიხეობისა შინაცა ქებული და მსაჯულისა საქმეთასა
 შინა გამოცდილ“.

მზექაბუკი მეფე ერეკლესაც ჰყვარებია. იგი „გონებით უცხო“,
 მაგრამ ფიზიკურად მახინჯი ყოფილა. მზექაბუკის საფლავი თბი-
 ლისშია, სიონის ტაძარში, საკურთხეველის მარჯვენა ფრთაში.
 ეპიტაფიის მიხედვით გარდაცვლილა 1794 წლის 25 აპრილს. კი-
 დურწერილობაში გამოდის—მზექაბუკ. მის საფლავს მიმაგნებინა
 სრულიად საქართველოს კათოლიკოსმა კალისტრატემ.

ორბელიანი გრიგოლ

„აქ განისტუმნებს გუჟამი ღენერალ-ადუტანტის ღენერალ-ოტინ-
 ფანტერის თავადის გრიგოლ ზურაბის ძის ჯამბაკურ-ორბელიანისა
 დაბადებული 1800 წ. გარდაცვალებული 1853 წ. მარტის 21 დ-ა“

გრ. ორბელიანი დასაფლავებულია ქაშვეთის ეკლესიის ქვემო
 სართულში, ძველ ქაშვეთში, თავისი ძმების—ზაქარიასა (1805—1846)
 და ილიას (1814—1853) გვერდით. გრ. ორბელიანის დაბადების

თარიღი საცილობელი იყო. დოკუმენტურად დადასტურებულია, რომ იგი დაბადებულია 1804 წელს. ამის შესახებ იხ. გრიშაშვილი—„ლიტერატურული ნარკვევები“ და ი. მეუნარგია—„ქართველი მწერლები“, I, ს. ცაიშვილის შენიშვნები. გრ. ორბელიანზე იხ. მისი თხზულებების 1959 წლის გამოცემა აკ. გაწერელიასი და ჯ. ჭუნბურიძის რედაქციით.

ორბელიანი ალექსანდრე

„Князь Александр Вахтангович Джамбакуриани-Орбелиани Сын Грузинской Царевны Теклы Ираклиевны родился 1802 года Мая 27 Скончался Декабря 13 1869 года

თავადი ალექსანდრე ვახტანგის ძე ჯამბაკურიანი ორბელიანი საქართველოს მეფის ირაკლის ასულის თეკლას ძე დაიბადა 1802 წელსა 27 მაისა (sic) მიიცვალა დეკემბრის 13 1869 წელსა“

კრიტიკოსი, პოეტი. დრამატურგი. ისტორიულ თხზულებათა ავტორი, XIX საუკუნის 60-იან წლებში ძველი თაობის ერთი მნიშვნელოვანი წარმომადგენელი, 1832 წელს შეთქმულების ორგანიზაციის ძირითადი წევრი აღ. ორბელიანი დაშარბულია სიონის ტაძარში, თბილისში. აღ. ორბელიანის ნაწერთა ბიბლიოგრაფია იხ. „საქართველოს სახელმწიფო წიგნების მოაზრება“, ტ. XIV, 1947 წ. ლ. ქუთათელაძე—„ალექსანდრე ორბელიანის ნაწერები“.

ორბელიანი ვახტანგ

„Князь Вахтанг Вахтангович Джамбакур-Орбелиани родился 5-го Апреля 1812 года, скончался 29-го Сентября 1890 года.

თავადი ვახტანგ ვახტანგის ძე ჯამბაკურ-ორბელიანი დაიბადა 5-სა აპრილს 1812 წელსა გარდაიცვალა 29-სა სექტემბერსა 1890 წელსა“

პოეტი ვახტანგ ორბელიანი თბილისში, სიონის ტაძარშია დაშარბული. ალექსანდრე და ვახტანგ ორბელიანების მესამე ძმა დიმიტრი, რომელიც თეკლესა და ვახტანგთან ერთად იყო გადასახლებული 1832 წელს შეთქმულებაში მონაწილეობისათვის, მარ-

ხია ქაშვეთში. მის საფლავს აწერია: თავადი დიმიტრი ვახტანგის ძე ჯამბაკურიანი-ორბელიანი დაიბადა 1808 წელსა 25-სა მარტსა მიიცვალა 1882-სა წელსა იანვრის 22-სა დღესა“.

ორბელიანი ნინო

„ნინო ორბელიანი 1833—1919“

პოეტი ქალი ნინო აბაშიძის ასული გიგო ორბელიანის შვილზე დიდუბის პანთეონშია დამარბული. მის შესახებ იხ. ქ. ირემაძე—„ნინო ორბელიანი“, წიგნი „ლიტერატურული მემკვიდრეობები“, 1945 წ.

ორბელიანი მანანა

„თავადის დავით ჯამბაკურ-ორბელიანის შვილზე მირიანოზ ერისთავის ასული კნენა მანანა დაიბადა ივ-სა აგვისტოს ჩუზ-სა წელსა, გარდაიცვალა ივნისის ა-სა ჩუზ-სა წელსა ესე არს განსახეწებულ ჩემი უკუნითი უკუნისაჲდღე აჲას დავემკვიდრო რამეთუ მონავს ესე“

მანანა ორბელიანი, როგორც საფლავის ქვა გვამცნობს, დაბადებულია 1807 წლის 15 აგვისტოს და გარდაცვლილია 1870 წლის ივნისის პირველს. იგი მოესწრო ვაჟის-ალექსანდრე დავითის ძე ორბელიანის გარდაცვალებას 1869 წელს. მანანა ქართველი პოეტების ქომაგი, ხელისმემწეობი და შთამაგონებელი იყო. დასაფლავებულია სოფ. კუმისში, სამების ეკლესიაში. მანანა ორბელიანის შესახებ იხ. ი. ბალახაშვილი—„მანანა ორბელიანი“, ლიტერატურის მუზეუმის გამოცემა, 1941 წ.

ორბელიანი ქეთევან

„Кавалерственная дама Супруга Генерал Майора Княгиня Кетевана Георгиевна Джамбакуриани-Орбелиани рожденная Эристова родилась 13 мая 1806 г. скончалась 16 ноября 1897 г.“

შვილზე გენერალ მაიორის კნენა ქეთევან ჯამბაკურიანი-ორბელიანისა გიორგი ერისთავის ასული დაიბადა 13 მაისს 1806 წ. გარდაიცვალა 16 ნოემბერს 1897 წ.“

ქეთევან ორბელიანი პირველი სცენის მოყვარე ქალია, რომელმაც მონაწილეობა მიიღო გიორგი ერისთავის მიერ აღდგენილი ქართული თეატრის პირველ წარმოდგენებში. 1850 წლის 2 იანვარს (ძვ. სტილით) ქეთევან ორბელიანმა „გაყრაში“ შეასრულა მიქირტუმ გასპარიჩის ცოლის თათელას როლი, ხოლო 3 მაისს „დავაჟი“ ითამაშა გამდელის ლომისეულის როლში. ქ. ორბელიანი იყო ასული გიორგი იასეს ძე ერისთავისა, „დიდ კნიაზად“ წოდებულისა, შვილიშვილი გიორგი XII-ისა და მეუღლე მამუკა (მაკარ) ორბელიანისა. ქეთევან ორბელიანის შესახებ იხ. აკაკი წერეთელი — „სამძიშარი“, აკაკი: „ქრებული“, 1897 წ. № 4. სხვათა შორის, აკაკი წერს: „განსვენებულმა ქეთევანმა რომ თეატრი არ დაივიწყა და ის მცირე წელიწადი დაუტოვა, კარგი ჰქმნა და აქაც გონიერულად მოიქცა. ადრე ისე სასირცხვილოდ მიაჩნდათ ჩვენში თეატრში სცენაზე გამოსვლა, რომ თავის მოჭრა ეგონათ. ევროპელების დროს რომ „გაყრა“ ითამაშეს, პირველი მაგალითი კნენია ქეთევანმა უჩვენა ყველას; ითამაშა და მით აგრძნობინა სხვებსაც, რომ აქ სასირცხვიო არა არის რაო“. ქ. ორბელიანი თბილისის სიონშია დამარხული, ქმრის, მამუკა ორბელიანის გვერდით.

ოქრომქედლიშვილი ილია

„Профессор Илья Лазаревич Окромчедлов-Серебряков род. 24 Апреля 1838 Сконч. 3 января 1898“

ილია ოქრომქედლიშვილი დამარხულია დიდუბის პანთეონში. იგი 60-იან წლებში გამოვიდა სამოღვაწეო ასპარეზზე, თანამშრომლობდა ილ. ჭავჭავაძის „საქართველოს მოამბეში“, იყო პროფესორი ლაზარაანთ ინსტიტუტისა მოსკოვში, მონაწილეობას იღებდა „ვისრამიანის“ ბეჭდვაში, საქართველოში სხვადასხვა სკოლების დაარსებაში, ხე-ტყის ქარხნის მოწყობაში და სხვ. ილია ჭავჭავაძემ გარდაცვალებულ მეგობარს გვირგვინი მიუძღვნა წარწერით: „ჩემს გულთად მეგობარს და დაუფიწყარ ამხანაგს—ილია ჭავჭავაძე. 3 იანვარი 1898 წ.“ ილ. ოქრომქედლიშვილის შესახებ იხ. „ბიბლიოგრაფიის მოამბე“, № 4—5, ს. ხუციშვილისა და ნ. ტატიშვილის წერილი „საქართველოს მოამბე“; შ. გოზალიშვილი—„ილია ოქრომქედლიშვილი“, ლიტერატურული გაზეთი, 1958, № 22. ქ. მეძვე-

ლიას თავის წიგნში ი. ოქრომკედლიშვილის დაბადების წელი 1836 უწერია, იხ. „თერგდალეულები და რუსეთის სამოციანი წლების რევოლუციონერი მოღვაწეები, I“, გვ. 257.

ოქროპირიძე ალექსანდრე

„განუსვენე უფალო, მონასა შენსა, საქართველოს ჰემმარიტ შვილს და მოღვაწე ბერს, შიო მღვიმის დიდებულის ლავრის აღმა-დგენელს შენს სადიდებლად მას შინა სამუდამო კრებულის და-მარსებელს და მის ნივთიერად უზრუნველმყოფელს, საკუთარის ხაფასით ორისავე ტაძრის განმანათლებელს და ყოვლისა სამკაუ-ლით აღმავსებელს, წინამძღვრისა და კრებულესათვის სახლების ამგებელს და ლავრის გამამდიდრებელს ვენახებით, ბაღებით, ხანნავის მიწებით, წისკვილით, სამუშაო იარაღით და საქონლით ყოვლად უსამღვდელოებს ალექსანდრეს 1822 9/XI—1907 9/XI“

ალექსანდრე ოქროპირიძე, ეპისკოპოსი, ქართული მწერლო-ბის მოამაგე იყო, მისი ხარჯითა და ინიციატივით ბევრი ქართუ-ლი წიგნი გამოვიდა. თავისი წინასიტყვაობით დაბეჭდა აშბროსი ნეკრესელის ქადაგებანი (1881 წ.), გამოსცა გიორგი ავალიშვილის „ხმა ცოდვილისა“, რაფიელ ერისთავთან ერთად სულხან-საბა ორ-ბელიანის ლექსიკონი, ანტონ პირველის „ქართული ღრამატიკა“ და „მზა-მეტყულება“, თედო გორდანას „ისტორიული საბუთე-ბი“, იპოლიტოვ-ივანოვის მიერ შეკრებილი „ქართული გალობა“ და სხვ. საკუთარი საფასით განაახლა ბევრი ეკლესია-მონასტერი და სხვათა შორის შიომღვიმის ლავრაც, სადაცაა დასაფლავებუ-ლი. ალექსანდრეს შესახებ იხ. ნებოძირელი (ალ. ფერაძე) — „ყოვ-ლად უსამღვდელოესი ალექსანდრე“, 1898: „გურია-სამეგრელოს ეპისკოპოსი ყოვლად სამღვდელო ალექსანდრე“, ზ. ჭიჭინაძის გა-მოცემული 1903 წელს და მის მიერვე დაბეჭდილი „სიტყვები და წერილები“, 1903 წ., აგრეთვე „ძველი საქართველო“, ტ. I.

ოქროპირიძე ლონგინოზ

„სრულიად საქართველოს კათალიკოზ პატრიარქი ლეონიდი 1861 15/II 1921 11/VII“

ლეონიდე კათალიკოსს, ერისკაცობაში ლონგინოზ ოქროპირ-იძეს, რამდენიმე ნაშრომი აქვს დაბეჭდილი: „ორი სიტყვა დიდე-

ბულის საქართველოს მეფის ერეკლე მეორის გარდაცვალებიდან ასი წლის შესრულების გამო“, 1898 წელს. მელიტონ კალენჯერიძესთან ერთად: „წმ. ნინოს დღეობა და მისი მნიშვნელობა“, 1912 წ. „სიტყვანი და მოძღვრებანი“, ტ. I, 1914 წ. „სიტყვა წმ. თამარ მეფის დღეს 1-ლ მაისს“, 1915 წ. და სხვ. იგი იყო ალექსანდრე ეპისკოპოსის ძმისწული და მისი აღზრდილი. ლეონიდი დიდხანს მუშაობდა საინგილოსა და ჯავახეთში, განსაკუთრებით გამაჰმადიანებულ ქართველთა შორის. იგი იყო ქართული „დაბადების“ ტექსტის შემსწორებელი კომისიისა და მცხეთის ტაძრის განმაახლებელი კომისიის წევრი. ლეონიდი დასაფლავებულია თბილისის სიონი. ლეონიდზე იხ. ილია ფერაძის (ნებოძირელის, ჩხერიმელისპირელის) წიგნაკი „იმერეთის ეპისკოპოზი ლეონიდი“, 1902 წ.

ოცსელი იოსებ

„გამოჩენილი ქართველი პედაგოგი და თვალსაჩინო მოღვაწე იოსებ ივანეს ძე ოცხელი 1865—1919“

სახელმწიფო პედაგოგი, ქართულ სახელმძღვანელოთა ავტორი, განათლების დაუცხრომელი მოღვაწე იოსებ ოცხელი ქუთაისში, მწვანეყვავილას პანთეონშია დასაფლავებული. ი. ოცხელზე იხ. ვ. ქაჯაიას წერილი—„იოსებ ოცხელი“ წიგნაი „სახალხო განათლების ქართველი მოღვაწეები და სახალხო მასწავლებლები“, I.

ომელაშვილი არსენა

„აქ განიხიენებს ყაჩაღი
ყველგან ცნობილი არსენა,
ხალხისგან კურთხეულია,
ღმერთმაც კურთხევით ახსენა.“

ეს ლოდი დაადო დავით კეზელმა“

არსენა მარაბდელი მოღვაწეობდა მე-19 საუკუნის პირველ ნახევარში, მოკლეს 1842 წლამდე. არსენა მცხეთაში მარხია. ხალხური ლექსი ამბობს:

მარმარილოს ქვა გათალეს, დახწერეს და დაადგეს:
აქაც კაი კაცი იყო, იქ ნათელი დაადგეს.

არსენას საფლავზე ქვა დაუდგია დ. კეზელს, ხალხს კი მარმარილოს ღირსად უცვნიდა თავისი ვაჟკაცი და საყვარელი გმირი.

არსენაზე იხ. ზ. ჭიჭინაძე, „ბატონყმობის ფაქტიური მასალები“, ტ. 4; პლ. კეშელავა, „არსენა ოძელაშვილი“, წიგნში „არსენას ლექსი და კაკო ყაჩალი“, 1939 წ.; იაკობ ბალახაშვილის წიგნაკი „არსენას ცხოვრება“, 1941 წ., მდიდარი ბიბლიოგრაფიით; არჩილ ფანცხავეს წერილი „ზარია ვოსტოკაში“—„Архивные документы об Арсене Одзешашвили“, 1952 წ., № 257.

საქართველოში ორი სახალხო გმირისა და ვაჟკაცის ძეგლი დგას, ერთია მცხეთაში, ხოლო მეორე ქვემო ალვანში. მცხეთაში, საქართველოს სამხედრო გზის პირას, არსენას საფლავის ცოტა ზემოთ, დასავლეთით, დგას ამ ლეგენდური ადამიანის ძეგლი, რომელზეც ამოკვეთილია შემდეგი: „სახალხო გმირი არსენა ოძელაშვილი“ და შემდეგ თარიღები: 1802—1843.

ქვემო ალვანში 1956 წელს დაიდგა ძეგლი მეორე სახალხო გმირისა—ზეზვა გაფრინდაულისა; მის კვარცხლბეკზე ამოკრილია შემდეგი: „თუში სახალხო გმირი ზეზვა გაფრინდაული“. მარჯვენა მხარეს აწერია ვაჟა-ფშაველას სიტყვები „ბახტრიონიდან“:

ზეზვაი, ძმაო, ზეზვაი,
მთელი თუშეთის დარია,
თუ გაზრდის—დედამ გაზარდოს
ე მაგისტანა ხარია.

(ვაჟა)

ხოლო მარცხენა მხარეს შემდეგი:

ხმალს ზეერავს გაფრინდაული,
თორმეტი მოვკალ ამითა,
ავაფხე ალენის მინდორი
თათრის ხოჯაის ძვალითა.

(ბალხური)

ზეზვა გაფრინდაულზე გ. ლეონიძეს პატარა, მაგრამ კარგი გამოკვლევა აქვს დაწერილი (იხ. გ. ლეონიძე, „გამოკვლევები და წერილები“, 1959 წ.).

ოერეშიპე დომენტი

„დომენტი თომაშვილი 1876—1952“

პოეტი დ. თომაშვილი დასაფლავებულია ქუთაისში, მწვანე-ყვავილას სასაფლაოზე, ქუთაისელ საზოგადო მოღვაწეთა პანთეონში. მასზე იხ. წინასიტყვაობა, „ლექსების კრებული“, 1956 წ.; ან. ღვინიაშვილი, -ქართული საბავშვო ლიტერატურის მოამბგენი“, 1959 წ.

ქორდანია თედო

„თედო ქორდანია 1854—1916“

ისტორიკოსი თედო ქორდანია დიდუბის პანთეონშია დასაფლავებული, იგი მრავალი გამოკვლევის ავტორია საქართველოს ისტორიისა და ქართული ლიტერატურის დარგში, თანამშრომლობდა „ივერიაში“, „მომბეში“ და სხვა ჟურნალ-გაზეთებში; გამოცემული აქვს „ქრონიკები“ და მრავალი საბუთი საქართველოს ეკლესია-მონასტრებისა; აღწერილი, აქვს საეკლესიო მუზეუმის ხელნაწერები და სხვ. თ. ქორდანიაზე იხ. „სახალხო განათლების ქართველი მოღვაწეები და სახალხო მასწავლებლები“, კრებული I, 1953 წ.

რაზიკაშვილი ნიკო

„ბაჩანა (ნიკო რაზიკაშვილი) 1866—1928“

პოეტი ბაჩანა, ვაჟა-ფშაველას უმცროსი იმა, დასაფლავებულია დიდუბის პანთეონში. ბაჩანაზე იხ. ტიციან ტაბიძის წერილი „ბაჩანა“, ჟურნ. „ქართული ინფერლობა“, 1928 წ., თებერვალი—მარტი; ბაჩანას „ლექსები და პოემები“ ს. ყუბანიევილის წინასიტყვაობითა და შენიშვნებით, ფედერაცია, 1938 წ.; აპ. მახარაძის „ნარკვევები...“ წ. II.

ბაჩანა ნამდვილად გარდაიცვალა 1927 წლის დეკემბერში.

რაზიკაშვილი თედო

„თედო რაზიკაშვილი 1869 — 1922“

ვაჟა-ფშაველასი და ბაჩანას ძმა თედო რაზიკაშვილი დიდუბის პანთეონშია დასაფლავებული. თედო რაზიკაშვილს განსაკუთრებული ღვაწლი მიუძღვის ქართული ხალხური შემოქმედების შეკრების საქმეში, ქართული საბავშვო ლიტერატურის განვითარებაში. თ. რაზიკაშვილზე იხ. წინასიტყვაობა წიგნისა „საბავშვო მოთხრობები“ დაწერილი ანა ღვინიაშვილისაგან, 1947 წ. „ლიტერატურული ძიებანი“, ტ. 6, ზიხ. ჩიქოვანის წერილი—„ხალხური სიტყვიერების შესწავლის პრობლემა მე-19 საუკუნეში“.

რაზმაძე ანდრია

„ანდრია რაზმაძე 1893—1929“

თბილისის უნივერსიტეტის პროფესორი, გამოჩენილი მათემატიკოსი ანდრია რაზმაძე დიდუბის პანთეონშია დასაფლავებული. ანდრია რაზმაძეზე იხ. „თბილისის მათემატიკური ინსტიტუტის შრომები“ II, 1937 წ. და ანდრია რაზმაძის ხსოვნისადმი მიძღვნილი საჯარო სხდომის მოხსენებები 1944 წლის 21 ოქტომბერს: ლევან გოციელის „გამოჩენილი ქართველი მეცნიერი“, გაზ. „ლიტერატურული გაზეთი“, 1954 წ., № 44; გიორგი გამყრელიძე—„თბილისის უნივერსიტეტი“, 1948 წ.

რობაქიძე სერგო

„დამსახურებული მასწავლებელი, საზოგადო მოღვაწე და ძველი რევოლუციონერი სერგო ისიღორცხე ძე რობაქიძე 1869—1934“.

სერგო რობაქიძე დასაფლავებულია გორის სასაფლაოზე. იგი იყო მაქსიმ გორკის თბზულებების ერთი პირველი მთარგმნელი ქართულად, მონაწილე იმ წრისა, რომელიც ეგნატე ნინოშვილისა და მაქსიმ გორკის ირგვლივ იყრიდა თავს, ავტორი „სანშობლოს აღწერისა“. ჟურნალ „ქართულ მწერლობაში“ 1928 წელს (№ 5) დასტამბა წერილი „მაქსიმ გორკი საქართველოში“. სერგო რობაქიძის მეუღლე იყო ალექსანდრე გარსევანიშვილის და—ანასტასია

(გარ. 1957 წ.). სერგო რობაქიძეზე იხ. ტრ. ხუნდაძის წერილი „რობაქიძე სერგო“ კრებულში „სახალხო განათლების ქართველი მოღვაწეები და სახალხო მასწავლებლები“, კრებული II, 1955 წ.

როინაშვილი ალექსანდრე

„სამაგალითო ქველმოქმედსა და თავის ქვეყნისათვის სიყვარულით სავსეს ალექსანდრე როინაშვილს + 1898 ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოება“

საზოგადო მოღვაწე, ფოტოგრაფი ალ. როინაშვილი დიდუბის პანთეონშია დასაფლავებული. მის ღვაწლზე იხ. ილია ქავჭავაძე, თხზულებანი, ტომი II, გვ. 539--540, 1941 წ. ალ. როინაშვილის ეპიტაფია შემოკლებით დაიბეჭდა გაზეთში „ლიტერატურა და ხელოვნება“ (1948 წ., № ზარტი) ბეს. ტაბიძის წერილში. როინაშვილზე იხ. აგრეთვე იმავე ბ. ტაბიძის „ალექსანდრე როინაშვილი“, ჟურნ. „ღროშა“, 1952 წ., № 3. როინაშვილი დაბადებულია 1846 წ.

როსტომაშვილი ივანე

„ივანე პავლეს ძე როსტომაშვილი 1852—1924“

ივანე როსტომაშვილი დიდუბის პანთეონშია დასაფლავებული. იგი იყო მწერალი, მასწავლებელი. სახელმძღვანელოთა შემდგენელი, ბეჭდავდა წერილებს ბუნებისმეტყველებიდან, პოპულარულ-სამედიცინო თხზულებებს. 1896 წელს გამოსცა ალბომი „ქართველთა ტომი“, „გამოსადეგი ცნობები“ ექვს წიგნად, იყო რედაქტორი ჟურნალ „მოგზაურისა“, ყოველდღიური გაზეთისა „სიმართლე (1910—1911 წწ.) და სხვა. ივანე როსტომაშვილზე იხ. „ივანე როსტომაშვილი“, ს. ცაიშვილის წერილი გაზ. „სახალხო განათლებაში“, 1953, № 3; მისივე წერილი კრებულში „სახალხო განათლების ქართველი მოღვაწეები და სახალხო მასწავლებლები“ I, 1953 წ.; გრიგოლ მაჭავარიანის წერილი „ივანე როსტომაშვილი“, მნათობი, № 9, 1959 წ.; ანა ღვინიაშვილის წიგნი „ქართველი საბავშვო ლიტერატურის მოამაგენი“, 1959 წ.

ივანე როსტომაშვილის მეუღლე ელისაბედ დავითის ასული, აგრეთვე საზოგადო მოღვაწე, გარდაიცვალა 1958 წ. (იხ. „სახალხო განათლება“, 1958 წ., № 5) დასაფლავებულია დიდუბეში ქმრის გვერდით.

რცხილაძე ვასილ

„ვასილ რცხილაძე 1861—1920“

არითმეტიკის სახელმძღვანელოს ავტორი და ბუნებისმეტყველი, საბუნებისმეტყველო წიგნების გამომცემელი, დასაფლავებულია დიდუბის პანთეონში.

რცხილაძე გრიგოლ

„გიგო რცხილაძე 1876—1934“

გრ. რცხილაძე დიდუბის პანთეონშია დასაფლავებული, იგი თანამშრომელი იყო ჟურნალ „მომამისა“, გაზეთ „ცნობის ფურცლისა.“ გრ. რცხილაძეზე იხ. გიორგი გამყრელიძე, „თბილისის უნივერსიტეტი“, 1948 წ.

საიათნოვა

„საიათნოვა“ 1795

ამენ მართ ჩი კანა ხში იმ ჯურ ურის ჯურენე
ამენ მართ ჩი კანა კართა იმ გირენ ურის გრენე
ბუნიათის ავას ჩიშანას ქარაფე ქარუ კრენე
საიათ-ნოვა Саят-Нова“

საიათნოვას სიკვდილი ლეგენდად იქცა. აულ რალაც ასსამოცი წელიწადი გვაშორებს მეფე ერეკლეს ამ საზანდართან და მიინც არაა ცნობილი სად დაიღამა მან თავისი სიცოცხლე და როდის! მისი გარდაცვალებისა და დასაფლავების შესახებ რამდენიმე აზრი არსებობს. საიათნოვას ბიოგრაფი ახვერდიანი 1795 წლისა და იმ ამბების მომხრეა, რომ საიათნოვა წმ. გიორგის (სურფ გევორქის) ეკლესიის კარებში სპარსელებმა აკუწეს ქრისტეს სახელის დაცვისას და მოკვდა სიტყვებით: „არ დაუტევებ ჩემსა იესოს, არ

დაუტყვევებ ტაძარსა წმინდას“. ასეთივე აზრისა იყო რუსი პოეტო იაკობ პოლონსკიც, რომელსაც საიათნოვას ამ სიტყვებში და მის ლეგენდურ სიკვდილში ეგზოტიკურობა უფრო იტაცებდა (როგორც მის სხვა ლექსებში, თბილისს რომ ეხება), ვიდრე სინამდვილის რკვევა. ასეთივე აზრისა იყო პოტტოც, ესევე გაიმეორეს სხვებმა (ხაქარია ჭიჭინაძემ, კორნელი კეკელიძემ, იოსებ გრიშაშვილმა, ალექსანდრე ხახანაშვილმა, ვალერი ბრიუსოვმა, ქიშმიშოვმა, ჰოვანეს თუმანიანი). პლატონ იოსელიანის ცნობით საიათნოვა გარდაიცვალა 1801 წელს. ამას ემყარებიან გიორგი ლეონიძე, ლეონ მელიქსეთბეგი. საიათნოვას გარდაცვალების თარიღთან ერთად იცვლება გარდაცვალების ადგილიც: ხან წმიდა გიორგის ეკლესიის კარიბჭეა, ხან ახპატი. ამ ეკლესიის ახლანდელი შესასვლელის მარჯვნივ (რადგან საიათნოვა ამ ადგილს დაუმარხაეთ, სადაც მტერმა განგმირა, ამისათვის ეკლესიის კარი აღმოსავლეთით გადაუადგილებიათ) სადაც დამთავრებულია პოეტის სიცოცხლე, ახლა ძველი დგას და ზედ აწერია ეს სომხური სიტყვები, რაც ი. გრიშაშვილის მიხედვით (იხ. „საიათნოვა“, გვ. 84) ქართულად ნიშნავს:

„ჩემი წყარო, სხვა წყაროა. ყველას არ ძალუძს მისი დაღევა.
ჩემი ხიბლერა, სხვა ხიბლერაა, ყველა ვერ მიხვდება, ყველა ვერ გაიგებს,
ჩემი ხაძირკველი ქვიშაზედ აგებული კი არ გეგონოთ!
ჩემი ხაძირკველი აგებულია ქარაფოვან კლდეზე ნაქედ დულაბითა და
ქვითკირით!

სიტყვა-სიტყვით სომხურად სწერია: „ყოველ კაცს არ შეუძლია შესვას ჩემი წყალი, (იგი) სხვა წყალია, ყოველ კაცს არ შეუძლია წაიქითხოს ჩემი წიგნი, (იგი) სხვა წიგნია, ჩემი საძირკველი ქვიშაზედ არ არის აგებული, (იგი) ქარადის ქვა-კირია“ (ილია აბულაძის თარგმანით).

საიათნოვას ძველი დგას თბილისში, სომხების წმინდა გიორგის (სურფ გევორქის) ეკლესიის გალავანში, ჩრდილოეთის შესასვლელის მარჯვნივ (ეს ეკლესია ძველად ქართველ მართლმადიდებელთა სალოცავი იყო—ციხის საყდარი ერქვა).

P. S. საიათნოვას საფლავის მარჯვნივ, ჩრდილოეთის კედლის ძირში, დამარხულია ნიკიერი მხატვარი გეგორკ ბაშინჯალიანი (1857—1925).

საყვარელიძე პავლე

„ეურნალისტი და პუბლიცისტი პავლე დავითის ძე საყვარელიძე
1882—1937“

პავლე საყვარელიძე დასაჯლავებულია ვაკის სასაფლაოზე.
პ. საყვარელიძე წერდა „საქარელის“ ფსევდონიმით, იყო სხვადა-
სხვა ქართულ განათება თანამშრომელი და რედაქტორი.

სახოკია თედო

„თედო სახოკია 1868—1956“

მწერალი, საზოგადო მოღვაწე თ. სახოკია დასაფლავებულია
დიდუბის პანთეონში. მასზე იხ. ნეკროლოგები „სახალხო განათლე-
ბაში“ (1956 წ., № 8) და „ლიტერატურულ გაზეთში“ (1956 წ.,
№ 8). აგრეთვე მისი წიგნი „როგორ ვიზრდებოდით ძველად“,
1955 წ.

სოლომონ პირველი მეფე

„აქა განისვენებს გუამი იმერეთის მეფისა სოლომონ 1-სა დაიბადა
1733 წ. და მიიცვალა 22-ს აპრილს 1782 წ. ჰყავდა ერთი ვაჟი
აღუქსანდრე და ორი ასული ნარიაშ მეუღლე ქსნის ერისთავის
ელიზბარისა და დარეჯან მეუღლე თაეადის ქაინოზრო აბაშიძისა“

სოლომონ პირველი, იმერეთის მეფე, გელათში მარხია. სოლო-
მონ I-ის საქმიანობა აღნუხებულია ერთ ლექსში, რომელიც „იმედ-
ში“ დაიბეჭდა 1883 წლის მესამე ნომერში (გვ. 45): „იმერთა მე-
ფის სოლომონ I საფლავზე დაწეობილი“:

ამის აჟი კაცი ვიყავ. ტყვე არვის ვაყოფინეო,
შვიდი წლის ხმელი მამალა ხეს შევსვი, დავაყიდეო,
მწყემსი ვახუქე, ვალადე, ჩეროხ ქვეშ დავაძინეო,
ოსმალთ ქვეყნები წავართვი, მათგან ხარაჯა ავიდე,
ამდენი საქმის მომქმედმან ცხრა იდლი ტილო წავიდე.

ლექსი გამართულია დავით აღმაშენებლისა და თამარ მეფის
ხალხური ეპიტაფიის მსგავსად. სოლომონ პირველზე იხ. „საქარ-

თველოს ისტორია“, ტ. I, ნიკო ბერძენიშვილისა, ივანე ჯავახი-
შვილისა და სიმონ ჯანაშიასი; „გელათი“ ბ. ლომინაძისა, 1955 წ.
სოლომონ I-ის ასული, ელიზბარ ერისთავის მეუღლე მარიაში და-
სათფლავებულია იკორთაში, ხოლო დარეჯანი, ქაიხოსრო აბაშიძის
მეუღლე, მოსკოვშია დამარხული.

სოლომონ I ნამდვილად 1784 წელს გარდაიცვალა.

სონღულაშვილი იროდიონ

„დამსახურებული მოღვაწე, ირაღიონ თომას ძე სონღულაშვილი
1880—1958“

ირ. სონღულაშვილი, მწერალი, ისტორიკოსი, ვაკის სასა-
ფლაოზე დასათფლავებული, პროფ. ე. თაყაიშვილის გვერდით.

სულხანიშვილი იოსებ

„იოსებ ალექსანდრეს ძე სულხანიშვილი
Иосиф Александрович Сулханов
* 2 Августа 1848 г. † 15 Сентября 1909“

ი. სულხანიშვილი უმთავრესად „სასოფლო გაზეთში“ მონა-
წილეობდა, ბეჭდავდა წერილებს სოფლის მეურნეობის საკითხებზე.
ი. სულხანიშვილი მარხია კუკიის სასაფლაოზე, გვერდით უმარხია
ძმა ვასილი (1862—1909), რომელიც აგრეთვე ბეჭდავდა წერილებს
სხვადასხვა ჟურნალ-გაზეთებში იმავე საკითხებზე.

სულხანიშვილი ნიკო

„ნიკო სულხანიშვილი 1871—1919“

კომპოზიტორი ნიკო სულხანიშვილი დამარხულია დიდუბის
პანთეონში. ნ. სულხანიშვილის შესახებ იხ. გ. ნადირაძე—„ნიკო
სულხანიშვილი“, მონოგრაფია, სახელგამი, 1937 წ.

სულხანიშვილი ალექსანდრე

„ღვთაებრივსა განგებასა ვერვინ შეხცვლის კაცთაგანი,
მოხახვლელი აღსრულდების ჩვენთვის ხვედრად დანიშნულნი,
მორჩილობენ ღვთის ნებასა გენიოსნი, ბრძენთა ბრძენნი,
ძლიერნი და შეძლებულნი, მეფენი და ქვეშევრდომნი,
ხვედრი ესე მეც მხვდა წილად და აწ მხელავთ მიწად ქმნილსა,
ალექსანდრე ზაქარის ძეს, გვარ-ტომობით სულხანოვსა,
ეკალთ შორის ამა ქვეყნის ტანჯვით და კმუნვით აღზრდილსა,
მისთვის ვითხოვ ზე ქვეყანას ვარდ შორის განსვენებასა
გარდაიცვალა დეკემბრის 22-ს 1874 წელსა 65 წლისა

Коллежский советник Александр Захариевич Сулханов скончался 22-го
декабря 1874-го года 65-ти лет от рождения

[წარწერა დაბლა] Прах коллежского советника Сулханова скончав-
шегося 21-го декабря 1874 года на 64 году Помян господи во
царствии твоём“

აღ. სულხანიშვილი პედაგოგიურ წერილებსა წერდა, ბეჭდავ-
და „ციცქარში“. თარგმნილი აქვს ნსატერული თხზულებები, და-
ბეჭდილი ისევ „ციცქარში“. აღ. სულხანიშვილი ღარხია მანგლისის
სიონის გალავანში. აღ. სულხანიშვილის ლექსების ხელნაწერები
დაცულია ქართულ ხელნაწერთა ინსტიტუტში (H 855), მოწერი-
ლი ფსევდონიმებით: ზანდაყული, ბალი-ალა და ალექსანდრე მწირო.
აღ. სულხანიშვილი დაბადებულია 1809 წ.

ტარსაიძე გიორგი

„გიგო ტარსაიძე

Георгий Александрович Тарсаидзе

* 8 Августа 1857 г. † 24 Декабря 1904 г.

შეყვარეთ მოყვახი შენი
ეს აუო ქვეყნად ქრისტეს მოძღვრება
და ამანაც ეს შეიხიხლბორცა
ვით წმინდა მცნება და ნეტარება
უყვარდა მოძმე გაურჩიველად
გვარტომობისა ეპირა თვალი
და ზორციელად თვალის ექიმი
ხულიერადაც იყო მკურნალი

მაგრამ ხოფელმა აღარ აცალა
 ქვეყნით მუშაკი მოხპო უდროოდ
 და უწყინარი მოხიყვარულე
 აქ განისვენებს ამიერ მყუდროდ
 „იყო ხოფელში და სოფელს არგო“
 დახტოვა ქვეყნად წმინდა სახელი
 სამაგალითო იყო ამ ქვეყნად
 მისი ნეტარი სახსენებელი

აკაკი

‘Мир праху твоему’

თვალის ექიმი და ქველმოქმედი, საზოგადო მოღვაწე გ. ტარსაიძე კალოუბნის ეკლესიის ეზოში ემარხა, ასლა კი ვერის სასაფლაოზეა დამარხული. გ. ტარსაიძის ეპიტაფია აკაკი წერეთლისაა. ეპიტაფიის ტექსტი ერთი, სახელდობრ, უკანასკნელი სტროფით მეტია აკაკი წერეთლის თხზულებათა მეორე ტომში დაბეჭდილ ტექსტთან შედარებით. ამის შესახებ იხ. „ლიტერატურული საქართველო“, 1943 წ., № 19, „ფრაგმენტები“ ს. ხუციშვილისა. გ. ტარსაიძის ხსოვნის უძღვნა ნიკო ლომოურმა მშვენიერი მოთხრობა „პაწია მეგობრები“, იხ. ნ. ლომოურის „მოთხრობები“ ს. ხუციშვილის რედაქციით, წინასიტყვაობითა და შენიშვნებით, შენიშვნა გვ. 371—372. გ. ტარსაიძეზე იხ. ა. წულუკიძის წიგნი: «Врач и грузин XIX столетия», 1948 წ., აგრეთვე გაზ. „კომუნისტ“, 1957 წ., № 186, ნ. ბერაძის წერილი—„გამოჩენილი ოფთალმოლოგი“; ნ. ბერაძისა და ლ. ჩიქოვანის წიგნაკი „გიორგი ტარსაიძე“, სამედიცინო გამომცემლობა, 1957 წ.

ტატიშვილი იოსებ

„იოსებ გრიგოლის ძე ტატიშვილი Иосиф Григорьевич Татишвили
 1886—1952“

მწერალი-პროზაიკოსი ი. ტატიშვილი დიდუბის პანთეონშია დასაფლავებული. მასზე იხ. გაზ. „ლიტერატურა და ხელოვნება“, 1952 წ., № 30. ნეკროლოგი. ი. ტატიშვილი შეილია სახელგანთქმული ქართველი ქსილოგრაფისა და მხატვრის გრიგოლ ტატიშვილისა, რომელმაც დავით ერისთავის დახმარებით და ხელისშეწყობით შეისწავლა ხეზე ამოჭრის ოსტატობა.

ტატიშვილი ერეკლე

„ერეკლე ტატიშვილი 1884—1946“

სახელმწიფო დრამატიული თეატრებისათვის კლასიკურ პიესათა მთარგმნელი, პედაგოგი ერეკლე დიმიტრის ძე ტატიშვილი ვაკის პანთეონშია დასაფლავებული. მასზე იხ. გ. გამყრელიძის წიგნი—„თბილისის უნივერსიტეტი“, 1948 წ

ტუსიშვილი სოლომონ

„თავადი სოლომონ გიორგის ძე ტუსიშვილი დაიბადა 9 იანვარს 1859 წ. გარდ. 3 ივნისს 1903 წ. Князь Соломон Георгиевич Тусиев род. 9 января 1859 г. сконч. 3 июня 1903 г.“.

ს. ტუსიშვილი საბავშვო მწერალი იყო. მისი მოთხრობები იბეჭდებოდა 80-იან წლებში. ს. ტუსიშვილი დასაფლავებულია სოფ. ერთაწმინდაში, წმ. ესტატეს ეკლესიის გალავანში.

უზნაძე დიმიტრი

„აკადემიკოსი დიმიტრი ნაკოლაშვილი ძე უზნაძე 1886—1950“

პროფესორი, აკადემიკოსი დიმიტრი უზნაძე, ფსიქოლოგთა ქართული სკოლის დამაარსებელი, უნივერსიტეტის ერთერთი პირველ პროფესორთაგანი ვაკის სასაფლაოზეა დასაფლავებული. დ. უზნაძეზე იხ. ჟურნ. „ფსიქოლოგია“, ტ. III, 1945, რომელიც მიეძღვნა დ. უზნაძის მეცნიერული მოღვაწეობის 35 წელს; დ. უზნაძის „შრომები“, ტ. I, 1956 წ., რომელსაც ერთვის დ. უზნაძის ბიოგრაფია და შრომების ბიბლიოგრაფია.

P. S. დიმიტრი უზნაძესა და სხვა აკადემიკოსებს, რომელნიც ვაკის სასაფლაოზე არიან დასაფლავებულნი, ერთგვარი წარწერები აქვთ გაკეთებული: აკადემიკოსი ალექსანდრე სტეფანეს ძე ალადაშვილი (1876—1950); აკადემიკოსი ა. ი. დიდებულიძე (1882—1951); აკადემიკოსი გ. ა. წულუკიძე (1839—1950).

უმიაშვილი პეტრე

„აქ განისვენებს პეტრე იოსების ძე უმიაშვილი, დაიბადა ოქტომბერში 1838 წ. გარდაიცვალა 25 მაისს 1904 წ. Здесь покойтся Петр Иосифович Уминашвили 1838—1904“

მწერალი, პუბლიცისტი, დაუღალავი მოღვაწე ხალხური სიტყვიერების შეკრებისა პ. უმიაშვილი დასაფლავებული იყო კუკიის სასაფლაოს კათოლიკეთა ნაწილში. 1946 წლის 30 ნოემბერს მისი ნეშტი გადატანილი იქნა დიდუბის პანთეონში. პ. უმიაშვილზე იხ. ფილიპე გოგიჩაიშვილის წერილი—წინასაატყვაობა წიგნისა „ხალხური სიტყვიერება“, 1937 წ.

კუკიის სასაფლაოზე პ. უმიაშვილის საფლავის ძეგლთან იყო ქვა ასეთი წარწერით: „უმიაშვილი იოსებას ცოლი, პეტრეს დედა“.

ფალიაშვილი ივანე

„ვანო ფალიაშვილი 1868—1934“

გამოჩენილი დირიჟორი, ქართული მესიკური კულტურის მოღვაწე, ზაქარია ფალიაშვილის ოპერების ხელმძღვანელ—დირიჟორი ვანო ფალიაშვილი დასაფლავებულია მთაწმინდის პანთეონში.

ფანცხავა იაკობ

„იაკობ სპირიდონის ძე ფანცხავა (ფხა) 1867 30/IV ორშაბათი—1955 26/IX ორშაბათი“

პუბლიცისტი, საზოგადო მოღვაწე ი. ფანცხავა ვაკის სასაფლაოზე არის დასაფლავებული. მისი პატარა მოგონება დაბეჭდილი აკაკის შესახებ, იხ. „ლიტერატურის მატთანე“, .3—4. ი. ფანცხავას შესახებ იხ. ნეკროლოგი, „ლიტ. გაზეთი“, 1955 წ., № 39.

ფანცხავა რომანოზ

„რომანოზ სპირიდონის ძე ფანცხავა (ხომლედი) 1861—1928 წ.“

რომანოზ ფანცხავა თანამშრომლობდა „თეატრში“, „კვალში“, „აკაკის კრებულში“, წერდა თეატრალურ დადგმათა რეცენზიებს და კრიტიკულ წერილებს ნ. ბარათაშვილზე, დ. კლდიაშვილზე, ეგნ. ნინოშვილზე, მელანიაზე, ი. დავითაშვილზე და სხვ. ცნობილია მისი დიდტანიანი ნაშრომი „ნიკოლოზ ბარათაშვილი და მისი დრო“. რ. ფანცხავა დასაფლავებულია დიდუბის პანთეონში. რ. ფანცხავას შესახებ იხ. მისი „ცხოვრების მოედანი“, ჟურნ. „ქართული მწერლობა“, 1927, № 8, 9, 11, 12 და 1928, № 1; ა. ხუნდაძის ნეკროლოგი ჟურნ. „ქართული მწერლობა“, 1928 წ. № 4; იპ. ვართაგავას „ქართველ მწერალთა სილუეტები“, 1956; გ. აბიანიძის „ნარკვევები XIX საუკუნის ქართული აზროვნების ისტორიიდან“, 1959.

ფურცელაძე დიმიტრი

„დიმიტრი ფურცელაძე 1825—1891“

დიმიტრი ფურცელაძე დამარბულია დიდუბის პანთეონში. მის მიერ გამოქვეყნებული დოკუმენტები შესანიშნავი ისტორიული მასალაა საქართველოს სოციალური ისტორიისათვის. დიმიტრი პეტრეს ძე ფურცელაძის ნაშრომები გამოცემულია რუსულ ენაზე „Грузинские церковные документы“, 1881 წ., „Грузинския крестьянския грамоты, крепостные и судебные акты, грамоты и письма грузинских и персидских царственных особ“, 1882 წ. მას ეკუთვნის ბოდბის მონასტრის ისტორიულ-არქეოლოგიური აღწერილობა (1888 წ.) და სხვ. დ. ფურცელაძე იყო კავკასიის არქეოლოგიური კომისიისა და მოსკოვის ძველ ნაშთთა საზოგადოების წევრი. დ. ფურცელაძის შესახებ იხ. „მწყემსი“, 1891 წ. № 11; „საქართველოს კალენდარი“ 1894, 1895 და 1898 წლისა, სალიტერატურო ნაწილი.

ფურცელაძე ანტონ

„მე წილათა მხვდა ხედრი მწარე ძნელად ხამო,
ჩვენს აარებას და წყლულებში ხელეზბს რევა,
მით წყლულს ვამტკივნებ მე ხნეულთა და ამის გამო“

შევიძინევი მოძმეთაგან ლანძღვა და წყევლა
ანტონ ნიკოლოზის ძე ფურცელაძე
1 ნოემბერი 1839 წ. 4 ნოემბერი 1913

ანტონ ფურცელაძე დამარხულია სოფ. მერეთის სოფლის სასაფლაოზე. ეპიტაფიის ტექსტი აღებულია ანტ. ფურცელაძის პოემის „თამარ დაზნელის“ მეორე თავიდან. მის შესახებ იხ. მიხ. ზანდუკელი—„ახალი ქართული ლიტერატურა“, ტ. III, 1955 წ.; ს. ქილაია—„ანტონ ფურცელაძე“, წერილი მწერლის „რჩეული ნაწერების“ 1951 წლის გამოცემისათვის; ვახტანგ ვახანიას „ანტონ ფურცელაძის მსოფლმხედველობა“, თბ. 1958.

ქართველიშვილი გიორგი

„საფლავსა ამას შინა განისვენებს გვაში გიორგი დავითის ძის ქართველიშვილისა. დაიბადა 10 ნოემბერს 1827 წ. გარდაიცვალა 26 სექტემბერს 1901 წ.“

Под сим камнем покоится прах Георгия Давидовича Картвелишвили, скончавшегося 28 сентября 1901 года от роду 72 лет

მეცენატი, ქველმოქმედი, ქართულ კულტურულ საქმიანობათა ხელის შემწყობი გ. ქართველიშვილი მარხია დიდუბის ეკლესიაში, საკურთხეელის მარცხენა შესავალთან. გ. ქართველიშვილის სახელი დაკავშირებულია „ვეფხისტყაოსნის“ გამოცემასთან, რომელიც განხორციელდა 1888 წელს. ეს გამოცემა, მდიდრულად შემკული და ზიჩის სურათებით დამშვენებული, გამოიცა ქართველიშვილის საფასით, ამიტომ მას „ქართველიშვილისეული“ ეწოდება. გ. ქართველიშვილის შესახებ იხ. „საქართველოს კალენდარი“, 1903 წ., გვ. 460—461; ნ. ხიზანაშვილის „ნეკროლოგი“, „ივერია“, 1901 წ., №. 210.

ქართველიშვილი ნიკო

„ქართველიშვილი ნიკო 1871—1922“

ნიკო გიორგის ძე ქართველიშვილი, მუსიკოსი, პირველი ქართული ოპერის დამდგმელი, ქართული სიმღერის პოპულარიზატორი, დასაფლავებულია დიდუბის პანთეონში.

ქიქოძე გერასიმე

„ყოვლად სამღვდელთა გაბრიელი, მაქსიმე მღვდლის შვილი. ერისკაცობაში გერასიმე ქიქოძე, დაიბადა 1825 წ. პირველად სწავლობდა მამასთან. შემდეგ—თბილისის და პეტერბურგის სასულიერო აკადემიაში 1849 წ. და დანიშნულ იქნა თბილისის სასულიერო სემინარიის ინსპექტორად. 1850 წ. მიიღო მალისტრის ხარისხი, 1854 წელში დანიშნულ იქნა იმავე სემინარიაში მატემატიკის პროფესორად და ამიერ-კავკასიის საქალებოს ინსტიტუტში ხალმრთო სჯულის მასწავლებლად. ამავე წელში იქმნა ხელდასხმული მღვდლად. 1856 წ. აღიკვეცა ბერად. 1858 წ. აყვანილ იქმნა არქიმანდრიტობის და მღვდელ მთავრობის ხარისხზე და დაინიშნა გორის ეპისკოპოსად. 1860 წ. დანიშნულ იქმნა იმერეთის ეპისკოპოსად. 1869—1886 წლებში მართავდა აფხაზეთის ეპარქიას და მიაქცია ქრისტიანობაზე 18000 აფხაზი. 1873—1886 წლებში მართავდა სამეგრელოს ეპარქიას და სვანეთს. უკანასკნელში აღადგინა დაცემული ქრისტიანობა და დაქცეული ტარები, ჰქონდა ყველა მაღალი ორდენები, წმ. ალექსანდრე ნეველის და ორდენი ანნა. უმაღლესად დაჯილდოვებული იყო ოქროს პანალით, წარმოქვა მრავალი ქადაგებანი, აწ უკვე გამოცემული რუსულს, ინგლისურს და ქართულს ენებზედ. გარდაიცვალა 26-ს იანვარს 1896 წ. და დაკრძალულ არს გელათის მონასტერში“

გაბრიელ ეპისკოპოსი გელათში არის დასაფლავებული. გაბრიელი დიდი ქველმოქმედი, საზოგადო მოღვაწე და მოქადაგე იყო, მას დაბეჭდილი აქვს რამდენიმე წიგნი და, სხვათა შორის, „Очищенная совесть православно“, დაბეჭდილი 1858 წელს, რომელსაც ნ. დობროლუბოვი გამოეხმაურა. გაბრიელ ეპისკოპოსზე იხ. ილია ქავკაძეძე, ტ. II, 1941 წ., გვ. 541; მელიტონ კელენჯერიძის „გაბრიელი ეპისკოპოსი იმერეთისა“, 1913 წ.; ბ. ლომინაძე, „გელათი“, 1955 წ.

ქურხული ილია

„მსოფლიო მოხეტიალე მუსიკოსი ილიკო პეტრეს ძე ქურხული 1885—1964“

ილიკო ქურხული დასაფლავებულია ვაკის სასაფლაოზე. მასზე იხ. „ლიტერატურული გაზეთი“. 1954 წ., № 40, ნეკროლოგი; ანა

ღვინიაშვილის წერილი „ხალხური მუსიკის დაუცხრომელი ენთუ-
ზიასტი“, ჟურნ. „საბჭოთა ხელოვნება“, 1955 წ. № 3; მისივე წიგ-
ნაკი „მოხეტიალე მუსიკოსი“, 1959 წ.

ქუჩიშვილი გიორგი

„გ. ქუჩიშვილი Г. Кучишвили 1886—1947“

პოეტი გიორგი ანდუყაფარის ძე ქუჩიშვილი (ჩხეიძე) დასა-
ფლავებულია დიდუბის პანთეონში. გ. ქუჩიშვილზე იხ. მისი თხზუ-
ლებების პირველი ტომი, ავტობიოგრაფია „ჩეჩი ვინაობა“.

ღამბაშიძე შალვა

„შალვა ღამბაშიძე 1899—1958“

რესპუბლიკის სახალხო არტისტი შალვა ღამბაშიძე დიდუბის
პანთეონშია დასაფლავებული. მასზე იხ. რ. სისორდიას წიგნაკი
„შალვა ღამბაშიძე“, 1954; ალ. ბურთიკაშვილის „თეატრალური
პორტრეტები“, 1958 წ.

ღოღობერიძე ნიკოლოზ

„ნიკო ღოღობერიძე Н. В. Годинеридзе 1888—1911“

ნ. ღოღობერიძე ილია ჭავჭავაძის თაობის კაცი იყო, „სამო-
ციანელი“, მონაწილე ჟურნალ „საქართველოს მოამბის“ ორგანიზა-
ციისა და გამოცემისა, წიგნების გამომცემელი, მასწავლებელი, მეს-
ტამბე. მასზე იხ. ზაქარია კიკინაძის „ნიკოლოზ ბესარიონის ძე ღო-
ღობერიძე და ქართული სტამბა 1627—1913 წ.“ ავტ. კ. მეძველია,
„თერგდალეულები და რუსეთის სამოციანი წლების რევოლუციონე-
რი მოღვაწეები.“ ნ. ღოღობერიძე დასაფლავებულია დიდუბის
პანთეონში.

ყაზბეგი ალექსანდრე

„ალექსანდრე (მოჩხუბარიძე) ყაზბეგი А. Kasbek 1848 8/I
1893 10/XII“

ალექსანდრე ყაზბეგი დასაფლავებულია თავის მამაპაპეულ-
სახლის წინ სოფელ ყაზბეგში (სტეფანწმინდაში). ალექსანდრე ყაზ-
100

ზეგზე იხ. მისი თხზულებების ხუთტომიანი გამოცემა, წინასიტყვაობა და ავტობიოგრაფიული მასალა. ძეგლზე ეს წარწერა გაუქმებულია შემდეგ. დავით ფურცელაძისაგან შედგენილი წიგნის—„ქავ-ქასიონზე“ (თბილისი, 1959 წ.) შენიშვნაში 24-ე გვერდზე სწერია: „ალექსანდრე ყაზბეგის ძეგლის წარწერა 1924 წლის დანღვეს თუ 1925 წლის დამდეგს გაუქმდა. ხევის ახალ ამბებს შორის იაგორ ჯაზალიკაშვილი პირველად ამას ატყობინებს გიორგი ნიკოლაძეს. 1925 წლის აპრილში იგი მას წერს: „სანდროს ძეგლს წარწერა გაუქმეს, მშვენიერი ბაღჩა-ყვავილოვანი გარემო მოუწყვეს, რკინის მოაჯირი გაუქმეს...“

ყარაშვილი ანდრია

„კომპოზიტორი ყარაშვილი ანდრია ნიკოლოზის ძე 1857—1925“

ანდრია ყარაშვილი დასაფლავებულია დიდუბის პანთეონში. მის შესახებ იხ. პ. ხუჭუა—„ანდრია ყარაშვილი“, 1949 წ.; შ. ჯამბაძე—„ანდრია ყარაშვილი“, გაზ. „ლიტერატურა და ხელოვნება“, 1945 წ. № 9.

ყიფიანი დიმიტრი

„Д. И. Кипиани

დიმიტრი ივანეს ძე ყიფიანი 1814—1887 24 ოქტომბერს“

დიმიტრი ყიფიანი მთაწმინდის პანთეონში მარხია. ძეგლი დაედგა 1898 წელს. მის გვერდით დამარხულია მისი მეუღლე ნინო გიორგი (იაგორ) ჭილაშვილის ასული, რომელიც 1902 წელს გარდაიცვალა ქვიშხეთში. ნინოს ეკუთვნის მოგონებები ნ. ბარათაშვილის შესახებ (იხ. ნ. ბარათაშვილი, 1922 წლის სამსონ ფირცხალავასეული გამოცემა, გვ. 244—245). დიმიტრი ყიფიანის შესახებ იხ. ს. ხუნდაძის ვრცელი მონოგრაფია „დიმიტრი ყიფიანი“. უნივერსიტეტის გამოცემა, 1936 წ.; ს. ხუნდაძისავე რედაქციით გამოცემული ყიფიანის „მემუარები“, 1930 წ.; დ. ყიფიანის საარქივო დოკუმენტების პუბლიკაცია იხ. „საისტორიო მოამბე“, № 3 შ. ჩხეტიას შესავალი წერილით; „დიმიტრი ყიფიანის არქივი“, შედგენილი და დასაბუქდად მომზადებული შალვა გოზალიშვილის მიერ, 1951 წ.

ეიფიანი კოტე

„ქართული სცენის დიდათ დამსახურებული მოღვაწე და
მაღალნიჭიერი მსახიობი კოტე დიმიტრის ძე ყიფიანი 1849—1921
К. Д. Кипиани“

კ. ყიფიანი 1879 წელს განახლებული ქართული თეატრის
ერთი ბურჟთაგანი იყო. მსახიობი და მწერალი კ. ყიფიანი დიდუ-
ლის პანთეონშია დასაფლავებული. კ. ყიფიანის შესახებ იხ. ი. გო-
მართელი. „კონსტანტინე დიმიტრის ძე ყიფიანი. 45 წლის მოღვა-
წეობის იუბილეს სახსოვრად“, 1914 წ.; ილ. ზურაბიშვილი—„ოთხი
აორტრეტი“, 1948 წ.; აღ. ბურთიკაშვილი—„სცენის ოსტატები“,
1951 წ.

ყიფიანი ნინო

„მწერალი ნინო ბეჟანის ასული ყიფიანისა 1867—1937“

ნინო ბეჟან ტატიშვილის ასული, კოტე ყიფიანის მეუღლე,
დიმიტრი ყიფიანის რძალი, ქვიშხეთში მარხია. ნინო ყიფიანი
წვერალი იყო, მთარგმნელი. მის მიერ ნათარგმნი საბავშვო მო-
თხრობები იბეჭდებოდა „ჯეჯილში“. მას ეკუთვნის ივანე ფრანკოს
ერთი მოთხრობის—„ნადირალნი“-ს (იხ. „მოამბე“, 1903, № 7 და 8),
და ჯიოვანოლის სახელგანთქმული რომანის „სპარტაკის“ თარგმანი,
რომელიც ორჯერ დაიბეჭდა. მისი ორიგინალური თხზულება „სიზ-
მარი“ ი. გრიშაშვილმა გამოსცა 1916 წ. ნინოს ეკუთვნის მოგო-
ნებები დიმიტრი ყიფიანზე, იხ. „Знаквкзвз“, 1912 წ. ივლისი.

ყიფიანი მიხეილ

„მიხეილ ზაალის ძე ყიფიანი 1823 წ. 12 აპრილს 1891 წ. 2 მარტს“

მიხ. ყიფიანი დასაფლავებულია დიდუბის პანთეონში, იგი
ილ. ჭავჭავაძის ჯგუფის თეატრისაჲნო მოღვაწე იყო, „საქართველოს
მოამბეში“ სპირიდონ ჩიტორელიძის ფსევდონომით წერდა პუბლი-
ცისტურ წერილებს. მიხ. ყიფიანს უძღვნა ლექსი კოსტა ხეთაგუ-
როვმა გარდაცვალების გამო. მ. ყიფიანის შესახებ იხ. „Памяти
Михаила Зааловича Кипиани“, 1892 წ., კავკაეი; „ბიბლიოგრა-
ფიის მოამბე“, № 4—5, ს. ხუციშვილი და ნ. ტატიშვილი—„სა-

ქართველოს მოამბე“, შენიშენები, გვ. 348—350; აგრეთვე მის. კეკელიძის წერილი კრებულში „სახალხო განათლების ქართველი მოღვაწეები და სახალხო მასწავლებლები“, I, 1953.

უიფშიძე გრიგოლ

„გრიგოლ თევდორეს ძე უიფშიძე 1858—1921 წ. 12 ნოემბერსა“

გრიგოლ (გიგა) უიფშიძე ილ. ქავჭავაძის თანამშრომელი „ივერიაში“, ამ გაზეთის სტილისტი, ნწეოალი, მთარგმნელი „ლალატიისა“, პოლ ბურჟეს თხზულებებისა, სენკევიჩის „ცეცხლითა და მახვილითა“. თარგმნებსა და ორიგინალურ მხატვრულ-პუბლიცისტურ თხზულებებს ბეჭდავდა „მოამბეში“, მან შეადგინა ილ. ქავჭავაძის ვრცელი ბიოგრაფია. გრ. უიფშიძე დასაფლავებულია სოფ. სალოლაშენში, ღვთისმშობლის ეკლესიის გალავანში. გრ. უიფშიძის შესახებ იხ. სოფ. მგალობლიშვილი—„მოგონებანი“; ს. ცაიშვილის წიგნაკი „სახალხო განათლების მოღვაწეები“, 1954 წ., გრიგოლ უიფშიძე“, აგრეთვე მისივე წერილი წიგნში „სახალხო განათლების ქართველი მოღვაწეები და სახალხო მასწავლებლები“, კრებული II, 1955 წ.

სალოლაშენშივე მარხია გრიგოლ უიფშიძის მეუღლე, მსახიობი ბარბარე კორინთელი-უიფშიძისა, რომელიც განახლებული ქართული სცენის მსახიობი იყო 80-იანი წლებიდან.

უიფშიძე ალექსანდრე

„ალექსანდრე უიფშიძე ფრონელი 1861—1916“

ალექსანდრე ფრონელი ისტორიულ თხზულებათა ავტორია, მას ეკუთვნის გამოკვლევა „მთიულეთი 1804 წელს“, „ამბოხება კახეთისა“, „დიდებული ნესხეთი“ და სხვა მრავალი. თანამშრომლობდა ჟურნალ „მოამბეში“, გაზ. „სახალხო ფურცელში“ და სხვ. ალ. უიფშიძე-ფრონელზე იხ. „ლიტერატურის მატრიანე“, 3—4, „ალექსანდრე უიფშიძის (ფრონელის) დღიურები“, პუბლიკაცია და შენიშენები გიორგი ნათაძისა.

ალ. უიფშიძე დიდუბის პანთეონშია დასაფლავებული.

უიფშიძე იოსებ

„იოსებ ალექსის ძე ყიფშიძე 1883—1919“

იოსებ ყიფშიძე იყო თბილისის უნივერსიტეტის პროფესორი და მის ერთ-ერთი დამაარსებელი, ენათმეცნიერი, მეგრულ-ქანური ენების სპეკიალისტი. იოსებ ყიფშიძე დასაფლავებულია დიდუბის პანთეონში. იოსებ ყიფშიძეზე იხ. „მომონხილველი“, I, 1926 წ., სერგო გორგაძისაგან დაწერილი მიმოხილვა იოსებ ყიფშიძის ცხოვრებისა და მეცნიერული მუშაობის შესახებ; აგრეთვე გიორგი გაჰყრელიძის „თბილისის უნივერსიტეტი“. იოსებ ყიფშიძე დაბადებულია 1885 წელს.

უიფშიძე დავით

„დავით ალექსის ძე ყიფშიძე 1890—1919“

დავით ყიფშიძე, ძმა იოსებ ყიფშიძისა, პეტერბურგის სტუდენტთა წრის აქტიური წევრი, ისტორიკოსი და ლიტერატორი, არქეოლოგი, თბილისის უნივერსიტეტის მუშაკი, ძველი ქართული ლიტერატურის მკვლევარი, დასაფლავებულია ძმის გვერდით დიდუბის პანთეონში.

ყუბანეიშვილი ნესტორ

„ეპისკოპოზი ნესტორი (ყუბანეიშვილი) 1853—1938 წ.“

ნესტორ ყუბანეიშვილი ლექსებსა წერდა და ბეჭდავდა „იმედში“, თანამშრომლობდა ჟურნალ „მწყემსში“, ავტორი იყო სკოლაში სახზარ სახელმძღვანელოებისა. ნესტორ ყუბანეიშვილი დასაფლავებულია ქუთაისში, საფინანსო სასაფლაოზე.

მარაბიძე იოსებ

„Здесь покоится прах протоиерея Иосифа П. Шарабидзе
1840—1898 г.“

აქ განისვენებს გვამი არხი დიაკვნის იოსებ, პ. შარაბიძისა
1840—1898 წ.“

ი. შარაბიძე ბაგრატის ტაძრის გალავანში იყო დასაფლავებული, ქუთაისში, ახლა მწვანეყვავილაზეა გადასვენებული. ი. შარაბიძე ავტორი იყო ქართული გალობის სახელმძღვანელოსი, მისი წიგნი „ქართული სახელმძღვანელო ნოტებისა ანუ ნოტების პირველი ანბანი“ ორჯერ გამოიცა: 1890 და 1892 წწ. მისი საფლავის ქვაზე მუსიკის ნიშნებია (ნოტები) ამოკვეთილი, რომლებშიც ჩაწერილია „Вечная память“. იოსებ შარაბიძის შვილი იყო მიხეილ შარაბიძე (1872—1932), პედაგოგი და ქართული სიმღერების შემკრები (ჩიხილ შარაბიძეზე იხ. ს. იობაპეილის წერილი—„ლოტბარი და ზუსიკის პედაგოგი“, გაზ. „ახალგაზრდა კომუნისტი“, 1957 წ., № 83).

მარაბიძე ერმალოზ

„დამსახურებული მასწავლებელი, მწერალი ერმილე დავითის ძე
შარაშიძე 1860—1939“

დამსახურებული მასწავლებელი, საზოგადო მოღვაწე ე. შარაშიძე ვაკის სასაფლაოზეა დასაფლავებული. ე. შარაშიძეზე იხ. „სახალხო განათლების ქართველი მოღვაწეები და სახალხო მასწავლებლები“, კრებული I, 1953 წ.

შიუკაშვილი ნიკო

„დრამატურგი ნიკოლოზ ივანეს ძე შიუკაშვილი
1870—14/VIII 1938“

პედაგოგი და დრამატურგი ნიკო შიუკაშვილი დასაფლავებულია ვაკის სასაფლაოზე. ნიკო შიუკაშვილზე იხ. მისი „პიესები“,

1953 წელი, შალვა დადიანის წინასიტყვაობა; გაზ. „ლიტერატურული საქართველო“, 1938 წ., № 20.

ჩერქეზიშვილი ელისაბედ

„რესპუბლიკის სახალხო არტიტი ელისაბედ ალექსანდრეს ასული ჩერქეზიშვილი (1862—1948)“

ქართული თეატრის საუკეთესო მსახიობი ელისაბედ ჩერქეზიშვილი დიდუბის პანთეონშია დასაფლავებული.

ელ. ჩერქეზიშვილზე იხ. წიგნაკი „ელისაბედ ჩერქეზიშვილი“, შედგენილი სოსო გრიშაშვილისაგან, საიუბილეო კომიტეტის გამოცემა, 1926 წ.; კრებული „ელისაბედ ჩერქეზიშვილი“, საიუბილეო კომიტეტის გამოცემა, 1937 წ.; თვით ელისაბედ ჩერქეზიშვილის „მოგონებანი“, 1941 წ. (მასში დაბეჭდილია ელ. ჩერქეზიშვილის წერილები, მოთხრობები და პიესა); ალ. ბურთიკაშვილის „სცენის ოსტატები“, 1951 წ.; დიმიტრი ჯანელიძე, „სახიობა“, I.

ჩერქეზიშვილი ეასილ

„ეასილ ნიკოლოზის ძე ჩერქეზიშვილი В. Н. Черкезшвили 1857—1910 Тифлисский городской голова თბილისის ქალაქის თავი“

ჟურნალისტი, საზოგადო მოღვაწე, თბილისის ქალაქის მორავი ეასილ ჩერქეზიშვილი დასაფლავებულია დიდუბის პანთეონში. მასზე იხ. გიორგი თუმანიშვილის „Характеристики и воспоминания“, წიგნაკი 1, 1913 წ., გვ. 68—78.

ჩოლოყაშვილი ბიძინა

„აქა განისვენებს გენერალ ლეიტენანტი ბიძინა ოთარის ძე ჩოლოყაშვილი 1830 $\frac{18 IX}{28 XI}$ 1902 Здесь похорнтся генерал-лейтенант князь

Бидзина Отарсвич Челок : : :

ამ ბიძინა ჩოლოყაშვილისაგან ჩაიწერა იონა მეუნარგიამ ზოგიერთი ცნობა ნიკო ბარათაშვილზე. ბ. ჩოლოყაშვილი იყო მე-106

ცენატი, წერდა ლექსებსაც. მისი ლექსი ნიკო ბარათაშვილის შესახებ „კვალში“ დაიბეჭდა 1891 წელს. ბ. ჩოლოყაშვილი დასაფლავებულია ქაშვეთის ეკლესიაში.

ჩოლოყაშვილი ნინო

„აქ განისვენებს თ. დავით წერეთლის ასული კნ. ნინო ჩოლოყაშვილისა დაიბადა 1847 წ. გარდაიცვალა 16 დეკემბერს 1922 წ.“

ნინო ჩოლოყაშვილი სცენაზე გამოდიოდა, უმთავრესად ქუთაისში, 80-წლებში. იგი იყო ბიძინა ჩოლოყაშვილის მეუღლე. დასაფლავებულია ქაშვეთის ეკლესიაში. ნინო ჩოლოყაშვილზე იხ. ილია ქავჭავაძის ლექსის „ძვირფას კოლხიდელთ“ პუბლიკაციის შენიშვნები ს. ხუციშვილისა, „მნათობი“, № 10, 1957 წ., აგრეთვე ბ. გორდენიანის წიგნი „ზიჩი საქართველოში“, გვ. 41.

ჩხეიძე უშანგი

„უშანგი ჩხეიძე“

უშანგი ჩხეიძის დაბადება-გარდაცვალების თარიღებია 1898 წლის 28 ნოემბერი და 1953 წლის 1 დეკემბერი. უშანგი უბრწყინვალესი მსახიობი იყო კოტე მარჯანიშვილის თეატრში, ვერიკო ანჯაფარიძის უბადლო პარტნიორი ბევრ პიესაში. უშანგი ჩხეიძე დიდუბის პანთეონში არის დასაფლავებული. მასზე იხ. ანდრო თევზაძის წიგნი „უშანგი ჩხეიძე“, 1955 წ.

ჩხიკვაძე ნოე

„ნოე ჩხიკვაძე 1883—1920“

პოეტი ნოე ჩხიკვაძე დასაფლავებულია დიდუბის პანთეონში. ნ. ჩხიკვაძეზე იხ. ალექსანდრე აბაშელის „ნოე ჩხიკვაძე“, ჟურნ. „ცისარტყელა“, 1920 წ., № 7; სერგი ქილაია, „მეოცე საუკუნის ქართული წიგნობა“, წ. 1, 1956 წ.

ჩხიკვაძე პანტელეიმონ

„პანტელეიმონ ჩხიკვაძე 1903—30/V 1940—15/IX

ხალხში ცოცხლობენ შენი წიგნები
გმირულ სიმართლით ახლაც ქებული,
ცოცხალთ რიგებში მუდამ იქნები,
ძრწოდეს სიკვდილი დამარცხებული“

პროზაიკოსი, მწერალი პანტელეიმონ ჩხიკვაძე ვაკის სასაფლაოზე დასაფლავებული.

ცაგარელი ალექსანდრე

„პროფესორი ალექსანდრე ცაგარელი Профессор Александр Антонович Цагарели 1844—1929“

ალექსანდრე ანტონის ძე ცაგარელი ენათმეცნიერი, ისტორიკოსი და ფილოლოგი იყო. პროფ. დავით იასეს ძე ჩუბინაშვილის შემდეგ პეტერბურგის უნივერსიტეტის ქართული ენის კათედრა მას ებარა. ქართული უნივერსიტეტის გახსნისათანავე იგი თბილისში დაბრუნდა. ალექსანდრე ცაგარელი დასაფლავებულია, მისი სურვილის თანახმად, თავის თანამებრძოლთა (დიმიტრი ყიფიანის, ილია ჭავჭავაძის, აკაკი წერეთლისა და ნიკო ნიკოლაძის) გვერდით მთაწმინდის პანთეონში. აღ. ცაგარელზე იხ. მისი „ჩემი იუბილე“, ჟურნალი „ქართული მწერლობა“, 1927 წ., მარტი-აპრილი; აკაკი შანიძის „პროფ. აღ. ცაგარელი“, უნივერსიტეტის მოამბე, 10, 1930 წ.; თორნიკე ჭყონიასი „აღ. ცაგარელი და ძველი ქართული ლიტერატურა“, ჟურნ. „ლიტერატურული ძიებანი“, ტ. 4, 1947 წ.; გიორგი გამყრელიძის „თბილისის უნივერსიტეტი“, 1948 წ.; შოთა ძიძიგურის „ქართული ენისა და ლიტერატურის გამოჩენილი მკვლევარი“, გაზ. „ლიტერატურა და ხელოვნება“, 1945 წ., № 4.

ცაგარელი ავქსენტო

„დრამატურგი ავქსენტო ცაგარელი 1857—1902“

სახელგანთქმული დრამატურგი ავქსენტო (ასიკო) ცაგარელი დასაფლავებულია კუკიის სასაფლაოზე, თავისი მეუღლის—ნატო

გაბუნიას გვერდით. ასიკო ცაგარელზე იხ. „კომედიები“ იოსებ გრიშაშვილის რედაქციითა და შენიშვნებით 1936 წ.; ს. ხუციშვილის „ავექსენტი ცაგარელი“, 1958 წ.; ალ. ბურთიკაშვილის „თეატრალური პორტრეტები“, 1958 წ.; დიმიტრი ჯანელიძის „სახიობა“, I.

ცაიშვილი სოლომონ

„სოლომონ ცაიშვილი 1900—1957“

მკვლევარი, გამომცემელი და პედაგოგი სოლომონ ცაიშვილი დიდუბის პანთეონშია დასაფლავებული. ს. ცაიშვილზე იხ. შ. ძიძიგურის წერილი „სოლომონ ცაიშვილი“, „ლიტერატურული გაზეთი“, № 9, 1960 წ.

ციმაკურიძე ალექსანდრე

„ალექსანდრე ციმაკურიძე 1852—1954“

მხატვარი ალ. ციმაკურიძე დასაფლავებულია დიდუბის პანთეონში. ალ. ციმაკურიძეზე იხ. თინათინ ვირსალაძის წერილი ქართული ხელოვნების ისტორიის ინსტიტუტის შრომებში „Атв. Georgica“, 4, „Александр Григорьевич Цимакуридзе“.

ცისკარიშვილი ქოსებ

„აქ განისვენებს გვამი იოსებ დავითის ძის ცისკარიშვილისა დაიბადა 1854 წელსა და გარდაიცვალა 1898 წელს. საუკუნოდ იყოს ხსენება მისი“

ქოსებ ცისკარიშვილი თელავშია დასაფლავებული, ქართველთა სასაფლაოზე. იგი, ქართული ჟურნალ-გაზეთების თანამპროდელი, იყო მხატვრული თხზულებების რუსულიდან მთარგმნელი. მისი კორესპონდენციები, ეთნოგრაფიული ხასიათის მიმოხილვები, იბეჭდებოდა „ივერიაში“, „თეატრში“, „მომამბეში.“ წერდა სოფლის მეურნეობის საკითხებზედაც და წერილებს ბეჭდავდა „მეურნეში“. მისი წიგნი „როგორ ცხოვრობენ ჩინელები“, გამომცემულია 1896 წელს. წერილებს ბეჭდავდა „ი. კახელის“ ფსევდონიმით.

ცხვედაძე ნიკო

„ნიკო ცხვედაძე 1845—1911“

ნიკო ზებედეს ძე ცხვედაძე, მასწავლებელი, საზოგადო მოღვაწე, უნივერსიტეტის შენობის ამშენებელი დიდუბის პანთეონშია დასაფლავებული. ნიკო ცხვედაძეზე იხ. ვარლამ ქაჯიას წიგნი „ნიკო ცხვედაძე“, 1946 წ.; გიორგი გამყრელიძე „თბილისის უნივერსიტეტი“, 1948 წ.

ცხაკაია მისეილ

„მისა (მისეილ) გრიგორის ძე ცხაკაია 1865—1950 M. G. Цханаია“

პროფესიონალი რევოლუციონერი, მუშათა მოძრაობის მოღვაწე მისა ცხაკაია მთაწმინდის პანთეონშია დასაფლავებული. მის შესახებ იხ. სოფიო ბერიძის ბიოგრაფიული ნარკვევი „მისა ცხაკაია“, 1959 წ.

ძნელაძე ბორის

„ფოლადისებურ ლენინელს საქ. კომკავშირის ორგანიზატორს აშხ. ბორის ძნელაძეს Стальному ленинцу организатору комсомола Грузии тов. Борису Дanelадзе 1901—1923“

საქართველოს ახალგაზრდათა კომუნისტური კავშირის ორგანიზატორი ბ. ძნელაძე დასაფლავებულია კომუნარების ქსახელობის ბაღში, თბილისში. ბორის ძნელაძეზე იხ. გრ. ჟევანიას წიგნი „ბორის ძნელაძე“, 1950 წ.

წერეთელი აკაკი

„აკაკი“

აკაკი წერეთელი მთაწმინდაზეა დასვენებული. აკაკის ცხოვრების თარიღებია 1840—1915, მისი ვრცელი მეცნიერული ბიოგრაფია იხ. ლევან ასათიანის წიგნში „ცხოვრება აკაკი წერეთლისა“, ორი გამოცემით.

წერეთელი გიორგი

„გიორგი წერეთელი 1842—1900“

ბელეტრისტი, კრიტიკოსი, პუბლიცისტი, „სამოციანელი“ გ. წერეთელი დასაფლავებულია დიდუბის პანთეონში. გ. წერეთლის შესახებ იხ. ს. ხუნდაძე — „გიორგი წერეთელი“, წინასიტყვაობა მწერლის თხზულებების პირველი ტომისა, 1931 წ. აგრეთვე „გიორგი წერეთელი“, ბიოგრაფია, სიტყვები, წერილები გარდაცვალების გამო, 1900 წ.

წერეთელი ეკატერინე

„ამა ლოდსა ზედა წარვხწერ გლოვის ხმასა
ეპიტაფიებრ ცრემლ ხადენ ხაწუს ხმასა
თუმცა ვერ შევზადებ ღირს შენდა ქების თქმასა
ვით დებს მატებლი მარადღე დიდებასა
ღელა ვგოდებ ახულის მოკლებასა

Под сим камнем покойтся дочь князя Ивана Еристова Енатерина
нягиня Церетели, скончавшаяся 1870 г. декабря 4 дня

ვით დავთმინო მწუხარებანი.
ეკატერინას მოშორებანი
მათმან დედამან მოგონებანი
და ვაებისა დამონებანი“

ეკ. წერეთელი, ერისთავის ასული, პოეტი ქალი იყო, რომლის ლექსები იბეჭდებოდა „ცისკარში“, მისი სიკვდილის შემდეგ, 1871—1872 წლებში. ერთი ლექსი — უსტარი თ. გ. ერი — ბუნებით შენში იხილვება გონიერება — დაბეჭდილია „ცისკარში“, 1852 წ., № 4 კ. ე. წ.-ს ხელმოწერით (კნეინა ეკატერინე წერეთელი). ეკ. წერეთელი დასაფლავებულია იკორთაში, ერისთავების საგვარეულო სამარხში. აქვე დამარხულია ეკატერინეს და — ანასტასია, რომლის ქვაზეც დედას შემდეგი ამოუკვეთია.

ვგოდებ ტკილს ახულს, ამიერ გახულს,
ეპიტაფიებრ ცრემლ მჩქეფრად დახმულს,
ანახტასიას, ჩემს გულსა და სულს,
ვაი მშობელსა და მხეებრ დახულს,
გთხოვ ავიდრებდეთ მართალს ამის სულს

წინამძღვრიშვილი გრიგოლ

„ღვისტვიტელნი სტატსკი სოვეტნიკი გრიგოლ ბეჟანის ძე წინამძღვაროვი გარდაიცვალა ენკენისთვის 15-სა 1901 წელსა შობილგან 78 წლისა. განისვენე ძვირფასო ბიძაგ“

Действительный Статский Советник Григорий Бежанович Цинамэгваров скончался 15 сентября 1901 года на 78 году от рождения. Мир праху твоему“

გრ. წინამძღვრიშვილი 1823 წელს დაბადებულა. ვორონცოვის დროს მეფის ნაცვლის კანცელარიაში მსახურობდა, შემდეგ თბილისის საოლქო სასამართლოს წევრი იყო. იგი უმთავრესად „ცისკარში“ მოღვაწეობდა. თარგმნიდა სომხურიდან. მას ეკუთვნის გრიბოედოვის პიესის თარგმანიც, რომელიც 1853 წელს დაიბეჭდა: „ვაი ჭკუისაგან, კომედია ოთხ მოქმედებად. თხზულება ალექსანდრე გრიბოედოვისა, ნათარგმნი გრიგოლ წინამძღვაროვის მიერ. წინასიტყვაობა—მოკლე მოთხრობა ალექსანდრე სერგეიჩ გრიბოედოვზე და მის კომედიისზე, პოლევოის თხზულებისაგან გამოკრეფილი“. მანვე თარგმნა ლერმონტოვის „მასკარადი“ („ცისკარი“ 1864 წ., VIII).

გრ. წინამძღვრიშვილი დასაფლავებულია თბილისში, პეტრეპავლეს სასაფლაოზე. მასზე იხ. ჟურნ. „საბჭოთა ხელოვნება“, 1934 წ., № 11, დიმიტრი ჯანელიძის წერილი.

წუწუნავა ალექსანდრე

„ალექსანდრე რაჟდენის ძე წუწუნავა 1881—1955 წ.“

ქართული თეატრის მოღვაწე, რეჟისორი ალ. წუწუნავა დასაფლავებულია დიდუბის პანთეონში. ალ. წუწუნავაზე იხ. როდიონ ქორქია „ალექსანდრე წუწუნავა“, ჟურნ. „მნათობი“, 1956 წ., № 10; დავით კასრაძე „ალექსანდრე წუწუნავა“, 1956 წ.

წუწუნავა ცეცილია

„ცეცილია რაჟდენის ახ. წუწუნავა 1892—1956“

რესპუბლიკის სახალხო არტისტი ცეცილია წუწუნავა დასაფლავებულია დიდუბის პანთეონში. მასზე იხ. ნ. ქოჩიაძის, ქ. ტუს-

კიას და ლ. ლომთათიძის წიგნაკი „ცეცილია წუწუნავა“; ალ. ზურ-თიკაშვილის „თეატრალური პორტრეტები“, 1958 წ.

ჭავჭავაძე ალექსანდრე

[ქედელში] „თავადი ალექსანდრე ჭავჭავაძე მიიტყაჟა ა წლისა გ
ნომებერსა ჩუგ წელსა მწუხრსა განისვენოს ტირილმან და ციხ-
კარსა სიხარულმან ფსალ. კთ.

Няня Александр Чавчавадзе, скончался 60 лет 6 ноября 1846 года.
Вечер водворится плачь, а завтра радость. Псал. XXIX

[იატაქზე] „მარად საუფიწყოსსა სიმაშრისა სანარესა დავხდევ
ფიქალი ესე მთავარმა დავით დადიანმა“

ალ. ჭავჭავაძე დასაფლავებულია შუამთის მონასტერში. საფ-
ლავის ქვა ორია: ერთი—ქედელში, თეთრი მარმარილო, დეობით,
ქართულ-რუსული წარწერით, ხილო მეორე, საფლავზე დადებული,
სამეგრელოს მთავრის, ალ. ჭავჭავაძის სიძის, დავით დადიანის
სასახსოვრო. ასეიანე ქვა დავით დადიანს დაუდვია ალექსანდრეს
მეუღლისათვის—სალოზე არბელიანის ასულისათვის, რონელიც
მთაწმინდის დავითის ეკლესიაშია დაბარებული: „მარად საუფიწყოსსა
სიდედრისა სანარესა დავხდევ ფიქალი ესე მთავარმა დავით და-
დიანმა“. ალ. ჭავჭავაძის ზანა, მეფე. ერეკლეს დიპლომატ დავით
ჭავჭავაძე, იგივე გარსევან, 1811 წელს გარდაიცვალა პეტერბურგში
და დასაფლავებულია ალექსანდრე ნეველის ლავრაში. მის საფლავ-
ზე ქვა დაუდვია და ეპიტაფია დაწერილია გიორგი ავალიშვილს,
გარსევანის მეუღლის, მაიას, ძმას. ეპიტაფია გარსევანისა შემდგ-
გია: „ქჳს სახსოვრისა ამის მდებარებს კახეთის თავადი დავით
ჭავჭავაძე, გარსევანად ცნობილი

არ არსის არხად მომცვლელმან მოქმედმან მან
ათხ ახ შუდ ასხა ხლთ ათ შუდს ღმერთ მამამან
ოცხა ივლიხხა მშუა მიბრწყინვა მყიხე ცამან
თანა-მდებ მყო წარხლომ ხაწუთრომ ამან
მიცემად მისდა აწ ეხთა ხარკისა მან
მიმცტაჟა კვალად ათ ასხ რვა ახ ათ ერთ მეტხ
აპრილის მშუდხა ბრწყინვალეს პარახევეს დღეს
შემდგომ შუა-ღლის უამხ ნახევარ მეხუთეს
მიოხეთ მღრთისად მხილველნი პერტიტეთ რა ეს
ვინათ ყოველთად ზვედრი ესე არს ნაწეს
თ. გ. ა. მიერ

აპა ესე-რა ღმერთი შემწე ჩემდა და უფალი შემწყნარებელი სულისა ჩემისა

Здесь почивает Действительный статский советник, Кахетинский князь Давид Чавчавадзе, род. 20 июля 1757 г.—умер 7 апреля 1811 г.“

გარსევან ჭავჭავაძის ეპიტაფიის ტექსტი, ნაწილობრივ, გამოაკვეყნა ი. გრიბაძეილმა, იხ. აღ. ჭავჭავაძე—„თბზულებანი“, გვ. XV. სრული ტექსტი დაბეჭდილი აქვს მარი ბროსეს „Inscription...“-ში, გვ. 34. გარსევან ჭავჭავაძის მეუღლე, ივანე ავალიშვილის ასული, დააგვიორგი ავალიშვილისა და დედა ალექსანდრე ჭავჭავაძისა—მაია—დამარბულია შუამთამი. მის საფლავს აწერია: „ეკლესიასა ამას შინა მდებარე მარიამ თავადის გარსევან ჭავჭავაძის მეუღლე ასული ავალიშვილისა თავადის იოანესი შობილი აპრილის 1-სა წელსა 1758 და გარდაცუთილი 19 მაისს 1836. ეკალთა ზედა ამის სოფლისათა აღსრულებული ყუთვილთა შორის ჩასუფთვეელისა შენისათა ღირს მყავ მე განღვიძებად უფალო“. ეს ეპიტაფია ნაწილობრივ და შეცდომებით გამოქვეყნებული აქვს ექვთიმე თაყაიშვილს, იხ. „არქეოლოგიური მოგზაურობანი და შენიშვნანი“, წ. 1, გვ. 269—270, იგი დაბეჭდილია აგრეთვე „Закавказский Вестник“-ში, 1845 წ. № 27.

აღ. ჭავჭავაძეს ოთხი შვილი ჰყავდა, უფროსი ასული ნინო, აღ. გრიბოედოვის მეუღლე, დამარბულია მთაწმინდაში, ქმრის გვერდით. მის საფლავს აწერია: „Нина Природова, родилась 4 июня 1812 года, скончалась 25 июня 1857 года“. ნინომ თავის ქმარს დაღუპვის სამი წლის თავზე აუშენა აკლდამა და თაღზე წააწერა: „აქა მდებარებს გუამი გრიბოედოვისა. მას აღუშენა ძეგლი ესე მეუღლემან თვისმან ნინა თავადის ალექსანდრე ჭავჭავაძის ასულმან წელსა 1832“. საფლავის ქვაზე კი ნინომ ამოაკვეთინა შემდეგი: „Александр Сергеевич Природов, родился 1795 года января 4 дня, убит в Тегеране 1829 г. января 30 д. Ум и дела твои бессмертны в памяти русской, Но для чего пережил тебя любовь моя.“

Незабвенному его Нина“.

ნინო ჭავჭავაძე მძინვარე ხოლერით მოკვდა 1857 წელს (მისი დედა სალომეც ხოლერამ მოკლა 1817 წელს). ნინო ჭავჭავაძე ბევრი ქართველი პოეტის შთაგონების წყარო იყო. ჩვენ დროს ჯ. ლეონიძემ ლამაზი ლექსი უძღვნა ნინო ჭავჭავაძეს:

თუ გადაშქრალი შენ ხარ ვარსკვლავო,
 ახლაც მინათებს შენი მშვენება,
 შენგან შევიტყუე, რომ ხილამაზებს
 არ უწერია გადაშენება!
 შენ ცოცხალი ხარ, შენი მგონებშიც
 და გაქრეოლება მათი გულბნა,
 თავშესაფარი რამდენ ოცნების
 იყავ ბანაკი გაზაფხულისა.
 შენ ხილამაზის იქით ბნელდება,
 დაიხურება ცისკრის კარები,
 შენ მოგაყარებს მიწა ბელტებად,
 მკერდზე რომ ვარდსაც არ იკარებდი!

ასეთივე სიყვარულითა და პატივისცემით აღსავსე წერილი უძღვნა ნინოს ტიცთან ტაბიძემ (იხ. „ლიტერატურული გაზეთი“, 1958 წ, № 24 და 25).

ქმარი ნინოს თურმე მურილოს მადონას ეძახდა!

ალ. ჭავჭავაძის მეორე ასული, „ღვთაებრივი“ ეკატერინე, დავით დადიანზე—სამეგრელოს მთავარზე იყო გათხოვილი. ეკატერინემ ნ. ბარათაშვილის მუხას შედევერი დააწერინა. ეკატერინე დადიანი მარტილის მონასტერშია დამარბული, მის საფლავზე წერია: „Владетельница Мингрелии Екатерина Александровна Дадян мтаვრინა მინგრელიისა ეკატერინე“ (იხ. ექვ. თაყაიშვილი—„არქეოლოგიური მოგზაურობანი და შენიშვნანი“, ტ. II, გვ. 127). ეკატერინე დაიბადა 1816 წელს და გარდაიცვალა 1882 წ.

მესამე ასული ალექსანდრესი, ხოფიო, გათხოვილი იყო ბარონ ნიკოლაიზე, იგი კიევში გარდაიცვალა და ვიბორგში დაუმარხავთ. მისი ეპიტაფია (გამოაქვეყნა ი. გრიშაშვილმა, იხ. „ლიტერატურული საქართველო“, 1941, № 19) შემდეგია: „София Александровна Пинколан рожденная Чавчавадзе, род. в Тифлисе 22 сентября 1833 г. сконч. в Кieve 18 марта 1862 г.“ ამ სოფიოს დაბადებაზე დაწერა გრ. ორბელიანმა „სიხარულო, შევბავ, ლხინო, ახლისა აკვნის გუშაგნო!“

ალ. ჭავჭავაძის ვაჟი, *დავითი (1818—1884), თავისი ცოლით, ილია ბატონიშვილის ასულით, ანათი, (1828—1905) დამარბულია მამის გვერდით, შუამთაში. დავითსა და ანას (ანა ილია ბატონიშვილის ასული იყო, შვილისშვილი გიორგი XII-ისა) ბევრი შვილები ჰყავდათ: ალექსანდრე, არჩილი, სალომე ოსტენსაკენისა,

ილია, ელენე ასტაფიევისა (ამისი პატარა ბავშვი მარხია ნინო ჭავჭავაძისა და ალ. გრიბოედოვის აკლამაში), თამარ, მეუღლე ირაკლი ალექსანდრეს ძე ბაგრატიონისა (ამისი შვილი იყო მთარგმნელი ქართულიდან ფრანგულ ენაზე და უნივერსიტეტის პირველი მასწავლებელი ქალი ფრანგული ენისა ელისაბედ ორბელიანი), მარიამ ჭავჭავაძისა, ანასტასია ჩოლოყაშვილისა, ნინო ჯორჯაძისა, ლილია.

ალ. ჭავჭავაძის საფლავის ქვის წარწერის ტექსტი დაბეჭდილი აქვს ივ. კერესელიძეს 1861 წლის აგვისტოს „ცისკარში“, თავის დღიურ-მოგზაურობაში.

P. S. შუამთის მონასტერშივეა დამარხული თინათინ გურიელის ასული, მეუღლე კახთა მეფის ლევანისა; მისი ეპიტაფიაა: „აქა ზღებარე არს გვაში კახთა მეფის ლევანის მეუღლის თინათინისა, ამა მონასტრის აღმშენებლისა, 1519—1534“. ეს ის თინათინია, რომელიც ვასილ ბარნოვის ისტორიული რომანის—„მიმქრალი შარავანდედის“ გმირად იქცა. ლევან კახთა მეფე გრემში მარხია. ამ ლევანის შვილის-ალექსანდრეს ცხოვრება და პოლიტიკური მოღვაწეობა და მისი დროის საქართველო არის აღწერილი ლევან გოთუას ისტორიულ რომანში „გმირთა ვარაში“. თინათინისა და ალ. ჭავჭავაძის ეპიტაფიები დაბეჭდილი აქვს ი. მერკვილაძეს წერილში „აუამთა“ („ივერია“, 1909, № 139).

ჭავჭავაძე ილია

„ილია ჭავჭავაძე 1837—1907“

ილია ჭავჭავაძე მთაწმინდაზეა დაკრძალული.

წინამურაში, შავი ჯვრის ადგილზე, 1937 წელს აგებულ იქნა თეთრი ობელისკი. ზედ ამოკვეთილია ილიას პროფილი, იაკობ ნიკოლაძის შესრულებული. ობელისკს აწერია:

ილია ჭავჭავაძე 1837—1907
დაე თუნდ მოკვდეს არ მეშინიან,
მაგრამ კი ისე, რომ ჩემი კვალი
ნახონ მათ, ვინცა ჩემს უკან ვლიან,
თქვან, აღახრულა მან თვისი ვალი

მარჯვენა გვერდზე წერია: „1907 წ. 12 სექტ. (30 აგვ. ძვ. სტილით) თვითმპყრობელობის დაქირავებულმა აგენტებმა აქ ვერაგულად მოჰკლეს ქართველი ხალხის დიდი მწერალი ილია ჭავჭავაძე“. მარცხენა მხარეს იგივე, რუსულად. ილია ჭავჭავაძის გვერდით მთაწმინდაზე ზარხია ზისი მცულოლე ოღლა თაღეოზ გურამიშვილის ასული, გარდაცვალებული 1928 წელს.

P. S. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის შენობაზე არის მემორიალური დაფა: „უნივერსიტეტის შენობის აშენების ინიციატორი და სჯლისჩამდგმელი ილია ჭავჭავაძე, მშენებლობის კომიტეტის თავმჯდომარე ნიკო ცხვედაძე, ხუროთმოძღვარი-მშენებელი სვიმონ კლდიაშვილი. შენობის აგება დაიწყო 1900 წ. დამთავრდა 1906 წ.“

ქალადიდელი (ქოჩაქიძე გიორგი)

„პოეტი გიორგი მაქსიმეს ძე ქალადიდელი (ქოჩაქიძე) 1847—1898 წ. ნეშტი გადმოტანილია ს. ქალადიდთან ქ. ცხაკაიაში 1940 წ. ივლისს“

პოეტი გ. ქალადიდელი შინსკში გარდაიცვალა, ცხედარი ფოთში წამოასვენებეს 24 მაისს და 26 მაისს (1898 წელს) დაკრძალეს ქალადიდში, საქოჩაქოს ეკლესიის სასაფლაოზე. 1940 წელს მისი ნეშტი გადაიტანეს ცხაკაიაში (ახალსენაკში) და დაკრძალეს ქალაქის ბაღში. გ. ქალადიდელის შესახებ იხ. იონა მეუნარგიას მიერ შედგენილი ბიოგრაფია პოეტის თხზულებათა 1913 წლის გამოცემაში, აგრეთვე 1947 წლის გამოცემა გ. ქალადიდელის ლექსებისა, დ. შამათავას წინასიტყვაობით და ი. მეუნარგიას „ქართველი მწერლები“, 1, 1954.

ტიჭინაძე ზაქარია

„ზაქარია ტიჭინაძე 1853—1931“

დაუღალავი მუშაკი, მრავალი ნაშრომის ავტორი და სხვადასხვა წიგნთა გამომცემელი ზ. ტიჭინაძე მთაწმინდის პანთეონში მარხია. ზ. ტიჭინაძის შესახებ იხ. ლ. ასათიანი—„ქართველი შოველი“, კრებულში „ლიტერატურა და სხვა“, 1933, ფედერაცია. იხ. მისივე „რჩეული ნაწერები“, I, 1958. ზ. ტიჭინაძე დაბადებულია 1854 წელს.

ჭონქაძე დანიელ

„დანიელ ჭონქაძე 1830—1860“

დანიელ გიორგის ძე ჭონქაძე დასაფლავებულია ვერის ძველ სასაფლაოზე (ახლა კიროვის სახელობის ბაღი). საფლავის ქვა და ეპიტაფია გაუკეთდა 1967 წელს. ძველ ქვაზე ეწერა: „დანიელ ჭონქაძე ავტორი „სურამის ციხის“—დანიელ ჭონქაძე 1830—1860 სურამის ციხის ავტორი“. დანიელ ჭონქაძის გვერდით დასაფლავებულია მისი მეუღლე—ანა თევდორეს ასული ფეოდოროვა. დანიელ ჭონქაძეზე იხ. ფილიპე მახარაძე, „დანიელ ჭონქაძე და მისი დრო“, 1904 წ.; იგივე, ფ. მახარაძე, „თხზულებანი“, ტ. 5, 1927 წ., აგრეთვე „სურამის ციხე“, 1932 წლის გამოცემა მიხეილ ზანდუკელის წინასიტყვაობითა და რედაქციით.

ფილიპე მახარაძის ცნობით დანიელ ჭონქაძის საფლავზე დებულია თუჯის ფიციარი წარწერით: „Здесь погребен Даниел Георгиевич Чонкадзе Родился в 1830 году, скончался 16 июня 1860 года“ (იხ. მისი წიგნი „დანიელ ჭონქაძე და მისი დრო“). ზაქარია ტიჭინაძეს კი, 1910 წელს დაწერილ წერილში მოტანილი აქვს შემდეგი ტექსტი: „აქ მარხია თბილისის სემინარიის მასწავლებელი დანიელ გიორგის ძე ჭონქაძე, რომელიც დაიბადა 1830 წ. და გარდაიცვალა 16 ივნისს 1860 წ.“ (გაზ. „ახალი აზრი“, 1910 წ., № 4. იგივე „საქართველოა ბატონყმობის ფაქტიური მასალები“, ტ. IV, 1925 წ.).

ჭრელაშვილი სტეფანე

„ჭრელაშვილი სტეფანე თეოდორეს ძე 1857—1917“

ქართული ხალხოსნური შიმარტულების წარმობადგენელი, პუბლიცისტი და კრიტიკოსი სტეფანე ჭრელაშვილი დიდუბის პანთეონშია დასაფლავებული. მის შესახებ იხ. „ახალი ქართული ლიტერატურა“, წ. III, ზროფ. მიხ. ზანდუქელისა.

ჰეონია მირიან

„მირიან ჰეონია ვილჰელმ ტელის მთარგმნელი 1819—1897“

მირიან ჰეონია მარხია ჟუთაისში წმ. გიორგის ეკლესიის გალავანში. იგი ნ. ბარათაშვილთან ერთად სწავლობდა და მონაწილეობდა „Цветок Тифлисской гимназии“-ს გამოშვებაში.

ჰეონია ილია

„ილია მირიანის ძე ჰეონია 1860—1927“

„ივერიის“ თანამშრომელი, ავტორი შინაური მიმოხილვებისა, ლექსებისა, დიდუბის პანთეონშია დამარხული. ილ. ჰეონია რედაქტორობდა სასოფლო-სამეურნეო გაზეთ „მეურნეს“ (1895—1898წ.წ.), „სიმართლის გზას“ (1917 წ.), 1880 წელს გამოსცა კრებული „სამწერლო თაიგული“, 1888 წელს მისი რედაქციით გამოვიდა „ქილილა და დამანა“ (ამის შესახებ იხ. „ქილილა და დამანა“, ალ. ბარამიძისა და პ. ინგოროყვას რედაქციით, თბილისი, 1949 წ. „სარედაქციო შენიშვნები“). ილ. ჰეონიას შესახებ იხ. ზისივე „ჩემი დღე და სოფელი“, „მნათობი“, 1932 წ., № 5 - 6.

სახანაშვილი ალექსანდრე

„პროფესორი ალექსანდრე სახანაშვილი

Профессор А. С. Хаханов 1866—1912“

პროფ. ალ. სახანაშვილი დაბადებულია 1864 წელს. იგი ლაზარაანთ ინსტიტუტში მუშაობდა, ცხოვრობდა რუსეთში, ქლექით გარდაიცვალა სამარაპი, დასაფლავებულია დიდუბის პანთეონში. იგი იყო ლიტერატურის ისტორიკოსი, ისტორიულ საბუთთა შემსწავლელ-გამომცემელი, მრავალი ისტორიული და ლიტერატურული ზონოგრაფიის ავტორი; რუსულ ენაზე ქართული ლიტერატურის სისტემატური მიმოხილვის შემქმნელი, სხვადასხვა საზენცნიერო ორგანიზაციათა ნამდვილი და საპატიო წევრი. პროფ. ალ. სახანაშვილის შესახებ იხ. ს. მგალოპლიშვილი — „მოგონებანი“, ალ. გარსევანიშვილი — „იოსებ დავითაშვილი“, კრებულში „გორის წყურალთა წრის აღმანახი“, 1934 წ. გორი; გ. თუმანიშვილი, „Характеристики и воспоминания“, წ. 1, 1913 წ., გვ. 87—102.

პროფ. ალ. სახანაშვილის მამის სოლომონ სახანაშვილის ქადაგებანი იბეჭდებოდა „ციცქარში“. იგი გორის ოქონის ეკლესიის მსახური იყო და მის გალავანში ემარხა.

სიზანაშვილი ნიკო

„ქ განიხვენებხ ნიკოლოზ თადეოზის ძე სიზანაშვილი დაიბადა 1851 წელსა, მიიცვალა 15 დეკემბერს 1906 წელსა

Здесь похоронен Николай Фадеевич Хизанашвили 1851 15 XII 1906“

პუბლიცისტი. ისტორიკოსი, ეთნოგრაფი ნიკო სიზანაშვილი ემარხა პეტრე-პავლეს სასაფლაოზე, ედგა ძეგლი წარწერით. ახლა ის ქვა ვაკის სასაფლაოზე დგას. დიდუბის პანთეონში, რესპუბლიკის სახალხო არტისტის ელისაბედ ჩერქეზიშვილის საფლავთან (ნიკო სიზანაშვილი ელისაბედ ჩერქეზიშვილის ქმარი იყო) დევს ქვა წარწერით: „ნიკოლოზ თადეოზის ძე სიზანაშვილი 1851—1906“. ძნელი გამოსარკვევეი გახდა ამის გამო, სად არის სიზანაშვილის ნეშტი! ნ. სიზანაშვილი მოკლულ იქნა ბოროტ გამზრახველთა მიერ. ელ. ჩერქეზი პვილა იგონებდა: „როდესაც დაებრუნდი საქართველოში (საზღვარგარეთიდან, — ს. ხ.), ჩემი ბედნიერი ცხოვრება დაიწერა:

1906 წელს ქმარი მომიკლეს ნაძირალებმა. დაკრძალვას ილიაც დაესწრო. სამი დღის შემდეგ უსახელო წერილი მივიღე, შენ არ იკვლიო ხიზანაშვილის მკვლელები, თორემ შენც თან გაგაყოლებთო“ („მოგონებანი“, გვ. 27). ნ. ხიზანაშვილის შესახებ იხ. „ძველი საქართველო“, ტ. I; გ. ჩიტაიას წინასიტყვაობა ნ. ხიზანაშვილის წიგნისა „ეთნოგრაფიული წერილები“, 1940 წ.; ელ. ჩერქეზიშვილი—„მოგონებანი“, 1941 წ.

სომტარია დიმიტრი

„დუტუ მეგრელი (დ. თ. სომტარია) 1867წ.—1938 წ.“

პოეტი, მწერალი დუტუ მეგრელი დამარხულია ვაკის პანთეონში. წერილებს წერდა „კვალში“, „ივერიაში“. „მოამბეში“ დაბეჭდა ნიკოლოზ ტარიელის ძე დადიანის ნეკროლოგი, 1893 წლიდან მისი ლექსები იბეჭდებოდა „კვალში“, „საქართველოს კალენდარში“ და სხვ. „მოამბეში“ დაიბეჭდა პიესები „გაქსუებული“, „სიკვდილი და სიცოცხლე“, „სიყვარული“. წერდა საბავშვო მოთხრობებსა და ლექსებს „ჯეჯილისათვის“, თარგმნიდა ლერმონტოვის ლექსებს, ნადსონს, შელლის. 1873 წ. დაიბეჭდა მისი ლექსების წიგნი „ცრემლები“, 1897 წ. „მწარე ფიქრები“, 1909—1910 წლებში ნაწერები ორ ტომად, ლექსთა კრებული „ჩემი სიტყვა“ 1932 წ., უკანასკნელი გამოცემა მისი თხზულებებისა, იხ. დუტუ მეგრელი—„თხზულებანი“, 1948 წ. დუტუ მეგრელის შესახებ იხ. შალვა დადიანი—„რჩეული ნაწერები“, წ. I, გვ. 190—192; გაზ. „ლიტერატურული საქართველო“, 1938 წ. № 7. იბ. ვართაგავა—„ქართველ მწერალთა სილუეტები“, 1956; შ. დადიანი—„რეალისტი მწერალი“, რჩეული ნაწერები, I, 1950 წ.

ხუდადოვი ნიკო

„Безкорыстному общественному деятелю и лучшему другу бедных и больших Николаю Алексеевичу Худадову от родственников, друзей и читателей его памяти; род. 1850 22 VIII сконч. 1907 17 [?]“

ნ. ხუდადოვი ქართულ ჟურნალ-გაზეთებში იღებდა მონაწილეობას, წერილების ბეჭდვა დაიწყო „იმედში“, „ივერიაში“, აწერდა ინიციალებს: ნ-ო-ხ-ი. ნ. ხუდადოვის და სოფიო იყო ნიკო ლო-

მოურის მეუღლე. ნ. ხუდადოვი ვერის სასაფლაოზეა დამარხული მის სახელთან არის დაკავშირებული თბილისში გაშენებული ტყე-რომელსაც „ხუდადოვის ტყე“ ჰქვია.

ხუნდაძე სიმონ

„პროფესორი სიმონ ირაკლის ძე ხუნდაძე 1894-1933“

მკვლევარი, ქართველ კლასიკოს მწერალთა და მოაზროვნეთა მეკვიდრობის გამომცემელი, ავტორი სოციალიზმის ისტორიისა საქართველოში, ნ. ნიკოლაძის, გ. წერეთლისა და ეგნ. ნინოშვილის თხზულებათა აკადემიური გამოცემის ხელმძღვანელი, თბილისის უნივერსიტეტის პროფესორი პ. ხუნდაძე ვერის სასაფლაოზეა დასაფლავებული. მის შესახებ იხ. გ. გაპურელიძე — „თბილისის უნივერსიტეტი“, 1948 წ.; ს. ხუციშვილი — „პროფესორი სიმონ ხუნდაძე“, გაზ. „ახალგაზრდა სტალინელი“, 1953 წ. № 38; მიხ. ზანდუკელი — „ლიტერატურული წერილები“, 1958 წ.; ს. კიქინაძე „გამოჩენილი მკვლევარი, ნიჭიერი პუბლიცისტი,“ „კომუნისტი“, 1958 წ. № 201.

ჯავახიშვილი ივანე

„ი. ა. ჯავახიშვილი 1876—1940“

პროფესორი, აკადემიკოსი ივანე ჯავახიშვილი, თბილისის უნივერსიტეტის დამაარსებელი, საქართველოს ისტორიული წარსულის მკვლევარი მის მიერვე დაარსებული უნივერსიტეტის ეზოში განისვენებს. ივ. ჯავახიშვილის ძეგლი მის საფლავზე დაიდგა 1953 წელს, აპრილში. ივ. ჯავახიშვილის შესახებ იხ. დ. გვრიტიშვილის მონოგრაფია „ივანე ჯავახიშვილი“, 1949; მისივე წიგნი: „ქართლის ცხოვრების მესაიდუმლე“, 1960.

ჯაკობია გიორგი

„ლოცენტი გიორგი პავლეს ძე ჯაკობია 1895 წ.—1944 წ.
უკანასკნელი სახსოვარი უბედური დედისაგან“

პედაგოგი, ძველი ქართული ლიტერატურის მკვლევარი
გ. ჯაკობია კუკიის სასაფლაოზე მარხია.

ჯანაშვილი. მოსე

„მოსე ჯანაშვილი 1855—1934“

მკვლევარი საქართველოს ისტორიისა, საქართველოს საეკლესიო ისტორიისა, ქართული ლიტერატურის შესახებ გამოკვლევებისა, ისტორიულ და ლიტერატურულ საბუთთა გამომცემელი, საინგილოს აღმწერელი, ქართული გრამატიკის შემდგენელი და სხვა მრავალი ნაშრომის ავტორი მოსე ჯანაშვილი მთაწმინდის პანთეონშია დაკრძალული. მის შესახებ იხ. კ. კეკელიძე—ქართული ლიტერატურის ისტორიკოსები: მოსე ჯანაშვილი, „მნათობი“, 1944 წ. № 12; შ. ძიძიგური—მოსე ჯანაშვილი როგორც ქართული ენის მკვლევარი, „მნათობი“, 1944 წ. № 4—5; ავტობიოგრაფია ეურნ. „განათლების მუშაკში“, 1927 წ. № 4; კრებული „მოსე ჯანაშვილი“, უნივერსიტეტის გამოცემა, 1956.

ჯანაშია სიმონ

„აკადემიკოსი სიმონ ნიკოლოზის ძე ჯანაშია 1900—1947“

ს. ჯანაშია მთაწმინდის პანთეონშია დასაფლავებული. ს. ჯანაშიას შესახებ იხ. შოთა მესხიას „სიმონ ჯანაშია“, 1950 წ. საბლიტგამი; მისივე „საქართველოს ისტორიის გამოჩენილი მკვლევარი“, 1960 წ. „აკადემიკოსი სიმონ ჯანაშია“, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის გამოცემა, 1949 წ.; ს. ჯანაშიას „შრომების“ სამი ტომი, გამოსცა ივ. ჯავახიშვილის სახელობის ისტორიის ინსტიტუტმა, I 1949 წ., II 1952 წ., III 1959 წ.

ჯვარიშვიძელი ათანასე

„ათანასე თედორეს ძე ჯვარიშვიძელი 1864—1937“

მასწავლებელი, სახელმძღვანელოთა ავტორი, თბილისის უნივერსიტეტის მუჰაკი ა. ჯვარიშვიძელი კუკიის სასაფლაოზეა და-
მარხული. მის 'მესახებ იხ. გ. გამყრელიძე—„თბილისის უნივერსიტე-
ტი“, 1948 წ.

ჯორჯაძე ბარბარე

„კნინა ბარბარე დავითის ასული ჯორჯაძისა 1833—1895“

ბარბარე ჯორჯაძე, დავით ერისთავის ასული, დაჲ რაჟიელ ერისთავისა, პოეტი, დრამატურგი, პოლემისტი „ცისკრის“ ფურ-
ცლებზე ბეჭდავდა თხზულებებს. მან 1861 წელს, ილ. ჭავჭავაძის ცნობილი კრიტიკული წერილის შემდეგ, („ორიოდე სიტყვა...“) კამათი ატეხა ილიას და მისი თაობის წინააღმდეგ. ბ. ჯორჯაძის პიესით გაიხსნა 1879 წ. განახლებული ქართული თეატრის სცენა. ბარბარე ჯორჯაძის შესახებ იხ. ქეთევან ირემიძე—„ბარბარე ჯორჯაძისა“ წიგნი „ლიტერატურული მედალიონები“; ლ. მეფარიშვილი—„ბარბარე ჯორჯაძის ლიტერატურული შემკვიდრეობისათვის“, საქ. სახ. მუზეუმის მოამბე № XII—B; ა. გაჩეჩილაძე—„ნარკვევები XIX საუკუნის ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან“, I, 1952 წ. თბილისი. ბარბარე ჯორჯაძის საფლავი თე-
ლავის პანთეონშია.

ჯორჯაძე დიმიტრი

„ტაინი სოვეტნიკი თავადი დ.მიტრი დავითის ძე ჯორჯაძე
[...] 11-ს აგვისტოს 1821 წ. [...] ნოემბერს 1883 წ.

Тайный советник Князь Димитрий Давидович Джорджадзе родился
11 августа 1821 г. скончался 8 ноября 1883 г.“

ჯორჯაძე დიმიტრი, კავკასიის ომების ვეტერანი, შამილის წინააღმდეგ მებრძოლი, საზოგადო მოღვაწე, მარხია გრემში, მთა-
ვარანგელოზის ეკლესიაში. საფლავის ქვა დაზიანებულია.

ჯორჯაძე არჩილ

არჩილ ჯორჯაძე 1872—1913 ჩვენს მასწავლებელს ქართველ მუშეებისაგან

არჩილ ჯორჯაძე დიღუბის პანთეონში მარხია. წერდა თხზულებებს ქართული საზოგადოებრივი აზროვნების ისტორიიდან, თანამშრომლობდა ჟურნ. „მომამბეში“, გაზ „ცნობის ფურცელში“ და სხვ. გამოცემულია მის ნაწერთა ხუთი ტომი. პარიზში იგი რედაქტორობდა გაზეთ „საქართველოს“ (1903—1905 წწ).

ჯორჯიაშვილი არსენ

„ჩემო გმირო ამხანაგო არსენ,
ხალაშს გიძღვის შენი ხაბუთა ხალაშო,
დიღუბისა კიუინი მომართული შენსკენ,
შენს გმირობას არ ჰყავს ცალი. ბადალი,
გაბედულის ხელით სისხლის მსმელს შენ ესროლე ალი,
თუმც დაიღუპე, მტერიც დამარცხებულიც არის.
თუმცა არა სარ ღღეს ჩვენთან
ქვეყნის დიღუბის სარ შეპყრობილი
1 მარტს 1906 წ.

აქ არის დასაფლავებული არსენ ჯორჯიაშვილი, რომელმაც მოკლა გრიანოვი 1906 წ.“

მუშა — რევოლუციონერი არსენ ჯორჯიაშვილი დაიბადა 1883 წელს სოფ. ბოგეში (ახლა მას ეწოდება ჯორჯიაშვილი). გენერალ გრიანოვის მოკვლისათვის იგი ჩამოახრჩეს 1906 წლის 1 მარტს ორთაქალის სატუსალოში და იქვე დაუმარხავთ. საფლავის ქვა ასეთი გაუმართავი ქართული წარწერით დაუდგია მის რომელიღაც ამხანაგს (შეიძლება ევგენი დვალს, რომელმაც 1906 წელს არსენას გმირობაზე გამოთქვა სიმღერა, საკმაოდ გავრცელებული: „მე ვარ არსენა ჯორჯიაშვილი, თავისუფლებას შევწირე თავი...“). პირველი

ცნობა არსენა ჯორჯიაშვილის საფლავის შესახებ გამოაქვეყნეს თინა ჩიქოვანმა და გოგუცა მზარელუამ—„მივხედოთ არსენა ჯორჯიაშვილის საფლავს“ („თბილისი“, 31 ოქტომბერი, 1960 წ., № 259).

ჯუღელი სევერიან

**„მეორე სახელმწიფო სათათბიროს დეპუტატი სევერიანე მოხეს ძე
ჯუღელი 1875—1909“**

საზოგადო მოღვაწე, გაზეთ „კვალის“ აქტიური თანამშრომელი ს. ჯუღელი (ნემეზიდაშვილი, ვალენტინი, ჯ-ლი ს.) კუკიის სასაფლაოზეა დასაფლავებული.

დამატება

ის რამდენიმე ათეული ეპიტაფია, რომელნიც „ქართველ მოღვაწეთა ნეკროპოლში“ მოექცა, რასაკვირველია, სრულიად ვერ ამოსწურავს იმ მაღლიან ადამიანთა რიცხვს, რომელთაც სხვადასხვა დარგში უმოღვაწიათ.

სამწუხაროდ, ჯერჯერობით ყველა ქართველი მოღვაწის განსასვენებელი არაა აღნიშნული საფლავის ძეგლითა და ეპიტაფიით. ქვემოთ ის ქართველი მოღვაწენი არიან ჩამოთვლილნი, დასაფლავებულნი საქართველოში, დასაფლავების ადგილის ჩვენებით, რომელთაც ჯერ საფლავის ქვა არ ადევთ და, მაშასადამე, არც ეპიტაფია გააჩნიათ. რასაკვირველია, არც ეს სიაა სრული.

- აბაკელია თამარ, 1905—1953, მხატვარი, დიდუბის პანთეონშია.
- აბაშიძე სამსონ, 1835—1894, პუბლიცისტი, „თერგდალეული“, კაცხის მონასტერშია.
- აბაშიძე ტახო, 1881—1958, მსახიობი, დიდუბეშია.
- აბდუშელიშვილი დავით, 1841—1919, პუბლიცისტი, კრიტიკოსი, ქუთაისშია, საფიჩხიაზე.
- აბრამიშვილი მიხეილ, 1892—1939, ლიტერატურის ისტორიკოსი, ვერის სასაფლაოზეა.
- ავალიანი სიმონ, გარდ. 1922 წ., პროფესორი, დიდუბის პანთეონშია.
- ავალიშვილი ბარბარე, 1850—1898, მსახიობი, კუკიის სასაფლაოზეა.
- აზიანი ნატალია, დონდაროვის ასული, 1878—1943, დრამატურგი, მწერალი, ვაკის სასაფლაოზეა.
- ალხაზიშვილი ილია, 1853—1921, მწერალი. მასწავლებელი, წმ. ნიკოლოზის ეკლესიის სასაფლაოზე (ახლა კიროვის პარკი) ემარხა.

- ამირეჯიბი მაკინე, 1858—1922, ქველმოქმედი, საზოგადო მოღვაწე, სოფ. სალოლაწენშია.
- ანდრონიკაშვილი ლუარსაბ, 1872—1940, ცნობილი იურისტი, თბილისის უნივერსიტეტის პროფესორი, ვაკის სასაფლაოზეა.
- ანდრონიკაშვილი ქეთევან, 1862—1940, მსახიობი, ვაკის სასაფლაოზეა.
- ანდრონიკაშვილი ელო, 1883—1956, მსახიობი, ზთარგნელი, ვაკის სასაფლაოზეა.
- ანტონოვი ზურაბ, 1820—1854, დრამატურგი, წმ. ნიკოლოზის ეკლესიის სასაფლაოზე ემარხა.
- არსენიშვილი ალი, 1892—1939, კრიტიკოსი, ვაკის სასაფლაოზეა.
- ასათიანი მიხეილ, 1849—1879, ხალხოსანი მწერალი, ქუთაისშია.
- ასლანიშვილი სოლომონ, ბაგრელი, 1851—1924, მწერალი, აჭარა-ჯავახეთის მკვლევარი, თბილისშია დასაფლავებული.
- აფშინაშვილუ გრიგოლ, გარდ. 1960 წ. „ივერიის“ თანამშრომელი, ხალხური სიტყვიერების შემკრები ს. ზემოხიდაძენშია.
- ახვლედიანი დარია, 1873—1911, მწერალი, ვაკის სასაფლაოზეა.
- ახოპირელი ბეგლარ, 1880—1921, პოეტი, თეატრის მუშა, ვერის სასაფლაოზეა.
- ახალშენიშვილი ივანე, გარდაიკ. 1906 წ., მწერალი „ინანის“ ფსევდონიმით, კუკიის სასაფლაოზეა.
- ბანოვანი, დესპინე გელოვანი, 1822—1934, მწერალი, ვერის სასაფლაოზეა.
- ბალანჩივაძე მელიტონ, 1862—1937, კომპოზიტორი, ქუთაისშია, მწვანეყვავილას სასაფლაოზე.
- ბარათაშვილი ივანე, გარდაიკ. 1871 წ., „ციცქრის“ კრიტიკოსი, თბილისშია.
- ბარათაშვილი სულხან, 1821—1866, ისტორიკოსი, სოხუმშია.
- ბაქრაძე დავით, სეველი, 1838—1918, სახალხო განათლების მოღვაწე, ჟურნალისტი, ქუთაისშია.
- ბახუტაშვილი—შულგინი ოლა, 1879—1950, მომღერალი, მუსიკოსი, ვერის სასაფლაოზეა.
- ბაჩტაძე ილია, ხონელი, 1859—1900, პუბლიცისტი, კრიტიკოსი, ხონშია.

- ბახტაძე ილია**, 1881—1960, ჟურნალისტი, პედაგოგი, გეზუარების ავტორი, ვაკის სასაფლაოზეა.
- ბერიძე დიმიტრი**, ბერივევი, პოეტი, „ცისკარში“ ბეკდავდა ლექსებს, წმ. ნიკოლოზის ეკლესიის სასაფლაოზე ემარხა.
- ბერძენიშვილი ნიკოლოზ**, 1829—1874, ისტორიკოსი, პუბლიცისტი, წმ. ნიკოლოზის ეკლესიის სასაფლაოზე ემარხა.
- ბეჩარა**, აწული, პეტრე-პავლეს სასაფლაოზეა.
- ბოსლეველი ესტაფე**, შქედლიძე, 1854—1885, პუბლიცისტი, კროტიკოსი, სოფ. სვირშია დასაფლავებული.
- გაბაშვილი შაქარია**, 1707—1783, ბესიკის მამა, მწერალ-რიტორი, გელათშია.
- გაბინძაძე ვარლამ**, 1850—1908, პედაგოგი, სახელმძღვანელოების ავტორი ქართული თეატრის მუშა, რაჭაშია, სოფ. ჩორჯოძი.
- გამრეკელი ნიკოლოზ**, გარდაიც. 1896 წ. ნწერალი, ისტორიკოსი, სიღნაღშია.
- გამრეკელი ირაკლი**, 1894—1943, მხატვარი, ვერის სასაფლაოზეა.
- განჯიხკარელი ანტონ**, 1869—1929, ქალაქელი პოეტი, ღრმალელის სასაფლაოზეა.
- გარიყული მარიამ**, თათვიშვილი-რაჯიანიხა, 1883—1960, ნწერალი და მსახიობი ქალი, დიდუბის პანთეონშია.
- განჩილაძე ალექსანდრე**, ნწერალი, პუბლიცისტი, ვერის სასაფლაოზეა.
- განჩილაძე მიხეილ**, 1877—1958, მესტამბე, წიგნის გამომცემელი, კუკიის სასაფლაოზეა.
- გედევანიშვილი იოსებ**, გარდაიცვ. 1939 წ., დრამატურგი, მცხეთაში, სვეტიცხოვლის ეზოშია.
- გებტმანი გიორგი**, 1870—1956, გეოგრაფი, პროფესორი, ვაკის სასაფლაოზეა.
- გვარამაძე ივანე**, ვინმე მესხი, 1831—1912, ისტორიკოსი, ახალციხეშია.
- გვარამაძე კონსტანტინე**, 1867—1943, მწერალი, მასწავლებელი, ახალციხეშია.
- გველეხიანი დავით**, 1890—1949, მხატვარი, თბილისშია.
- გიგაური ნატალია**, მწერალი, ქუთაისშია.
- გივიშვილი დავით**, 1846—1916, ქალაქელი პოეტი, თბილისშია.
- გლდანელი კულა**, ყირმელაშვილი, 1860—1933, მოქიდავე, ვანკის ეკლესიის ეზოში ემარხა.

გოგიაშვილი ანტონ, 1878—1907, მხატვარი, კუკიის სასაფლაოზეა.
გოგიაშვილი ფილიპე, 1872—1950, ჟურნალისტი, პუბლიცისტი,
ვაკის სასაფლაოზეა.
გოშაძე სოლო, 1880—1909, პოეტი, თელავშია.
გულიაშვილი იერემია, 1863—1958, მწერალი, მასწავლებელი,
სოფ. გიორგიწმინდაშია.
გულიაშვილი ზაქარია, შაქრო, 1857—1914, მწერალი, თბილისში,
წმ. მარინეს ეკლესიის გალავანშია.
გურგენიძე მიხეილ, 1842—1885, „იმედის“ რედაქტორი, თბი-
ლისშია.
გრძელიშვილი ალექსანდრე, ხანგანიძე, მწერალი, კუკიის სასაფ-
ლაოზეა.

დადიანი დიმიტრი, გარდაიც. 1895 წ., პუბლიცისტი, ჟურნალისტი,
ქუთაისშია.
დადიანი ნიკო ტარიელის ძე, 1844—1896, სოფ. ბერთემშია.
დადიანი შალვა, 1874—1959, მწერალი, მთაწმინდაზეა.
დადიანი-ანჩაბაძისა მარიამ, 1870—1958, მოღვაწე ქალი აფხაზეთ-
ში, ვაკის სასაფლაოზეა.
დავით რექტორი, შესხიშვილი, 1749—1824, მწერალ-მწიგნობარი,
თბილისშია, მთაწმინდაზე.
დავითაშვილი შიო, 1857—1933, ხალხოსანი—რევოლუციონერი,
მწერალი, ვერის სასაფლაოზეა.
დემურია მარიამ, 1860—1910, ჟურნალისტი, მწერალი, კუკიის
სასაფლაოზეა.
დიახამიძე ნიკო, 1845—1897, ქველმოქმედი, სოფ. ბრილშია.
დიახამიძე ალექსანდრე, 1872—1841, ექიმი, ჟურნალისტი, კუკიის
სასაფლაოზეა.

ელიოზიშვილი იოსებ, პუბლიცისტი, ჟურნალ-გაზეთების თანამშ-
რომელი (გარდ. 1879 წ.), თბილისშია.
ერისთავი რევაზ, 1828—1899, პოეტი, მთარგმნელი, გორშია.
ერისთავი ელიზბარ, 1808—1871, 1832 წლის შეთქმულების ორ-
განიზატორთაგანი, გორშია.
ერისთავი შალვა და ელიზბარი, ქართველი ისტორიული გმირები,
წამებულები 1651 წელს, იკორთის მონასტერში არიან.
ერისთავი დიმიტრი, 1862—1924, მწერალი, მთარგმნელი, მახარა-
ძეი (ოხურგეთში) მარხია.
ეკალაძე ია, იაკობ ცინცაძე, 1872—1933, მწერალი, ვაკის სასაფ-
ლაოზეა.

ელიაშვილი ივანე, 1864—1932, მწერალი, ექიმი, ვაკის სასაფ-
ლაოზნა.

ესაძე ბორის, 1865—1914, ისტორიკოსი, ვაკის სასაფლაოზნა.

ესებუა ნესტორ, მოქიდავე, 1863—1931, სოფ. სორტაშია დასა-
ფლავებული.

ვოლსკი გრიგოლ, უმწიფარიძე, 1860—1909, პოეტი, პუბლიცისტი,
ბათუმცია.

ზაზიაშვილი გიგო, 1868—1952, მხატვარი, თბილისშია.

ზარაფიშვილი ილია, ნადიკვრელი, გარდ. 1909 წ., მოღვაწე, თე-
ლავემია.

ზარდალიშვილი იუზა, 1883—1943, მსახიობი, ქუთაისში, მწვანე-
ყვავილას სასაფლაოზნა.

ზდანოვიჩი გიორგი, მაიაშვილი, 1855—1917, პუბლიცისტი, რევო-
ლუციონერი, ქუთაისში, ბაგრატის ტაძრის ეზოში ემარხა.

ზედგინიძე იაკობ, 1859—1943, პედაგოგი, ვერის სასაფლაოზნა.

ზუბალაშვილი კონსტანტინე, 1828—1904 წ., ქველმოქმედი, თბი-
ლისშია.

თაგუნა, შალვა შარაშიძე, 1880—1934, მწერალი, ვერის სასა-
ფლაოზნა.

თავაძე სოლომონ (ოზოლი მუშა), 1890—1960, მწერალი, დიდუ-
ბის პანთეონშია.

თამარ მეფე, 1156—1213, გელათშია დასაფლავებული.

თაყაიშვილი ალექსანდრე, 1895—1958, მსახიობი, რეჟისორი, დი-
დუბეშია.

თელია გიორგი, 1880—1907, პროფესიონალი რევოლუციონერი,
სოფ. ქაგანშია.

თეიმურაზ პირველი, 1589—1663, მეფე და პოეტი, ალავერდის
ტაძარშია.

თუთავეი ალალა, გარდაიცვ. 1912 წ., მწერალი, დრამატურგი,
თბილისშია.

თულაშვალი ვახტანგ, 1834—1910, მოღვაწე, მასწავლებელი, თბი-
ლისშია.

თულაშვილი ივანე, 1842—1905, მოღვაწე, თბილისშია.

თუმანიშვილი დიმიტრი, გარდაიცვ. 1821 წ., პოეტი, თბილისშია.

თუმანიშვილი მიხეილ, 1818—1875, პოეტი, პუბლიცისტი, ხოჯი-
ვანქის სასაფლაოზნე ემარხა.

თუმანიშვილი გიორგი, 1854—1920, პუბლიცისტი, ქართული თეატრის მოღვაწე, ხოჯივანქის სასაფლაოზე ემარხა. იქვე იყვნენ დასაფლავებული მისი ძმები—ეურნალისტები: ვასილი, 1857—1912, და კონსტანტინე, 1859—1921.

თურდოსპირელი დავით, ჩხეიძე, 1888—1948, პოეტი, ვაკის სასაფლაოზეა.

იასანანი, კინწურაშვილი მიხეილ, 1885—1955, პოეტი, მთარგმნელი, ვაკის სასაფლაოზეა.

ივანოძე დესპინე, 1871—1914, მსახიობი, ქუთაისშია.

ინაშვილი ნიკო, გარდ. 1870 წ. ეურნალისტი, ეურნ. „მნათობის“ მოღვაწე, თბილისშია.

იორდანიშვილი ხოლომონ, 1898—1953, მკვლევარი, ვაკის სასაფლაოზეა.

იოსებ თბილელი, გარდაიც. 1668 წ.. „დიდმოურავიანის“ ავტორი, თბილისის სიონშია.

იოსელიანი ვანო, 1890—1945, მწერალი, ვაკის სასაფლაოზეა.

იოსელიანი გიორგი, წყალტუბელი, 1847—1919, მწერალი, პედაგოგი, ხაშურშია.

ირეთელი პოლიო, პოლიეგქტოს კალანდაძე, 1876—1931, მწერალი, თბილისშია.

იხარლიშვილი ლუკა, 1814—1893, პოეტი, ცენზორი, კათოლიკეთა სასაფლაოზე ემარხა მამადავითის ძირში.

კაზალიკაშვილი იაგორ, 1882—1935, პოეტი, მთამსვლელი, სოფ. გერგეთშია.

კაკაბაძე დავით, 1889—1952, მხატვარი, ვაკის სასაფლაოზეა.

კალანდაძე არსენ, გარდაიც. 1913 წ., წიგნის გამომცემელი, გორშია.

კანდელაკი თეოფილე, 1855—1931, პოეტი, გორშია.

კაპანაძე ანტა, ხალხური სიტყვიერების შემკრები, მასწავლებელი, სოფ. ახალქალაქშია.

კარბელაშვილი პოლიეგქტ, 1855—1936, მწერალი, პუბლიცისტი, გურჯაანშია.

კარბელაშვილი ვასილ, 1858—1936, მწერალი, კუკიის სასაფლაოზეა.

კარმელი შალვა, გოგიაშვილი, 1899—1923, პოეტი, ქუთაისშია.

კაპანელი კონსტანტინე, ჭანტურია, 1889—1952, მწერალი, კრიტიკოსი, ვაკის სასაფლაოზეა.

კელენჯერიძე მელიტონ, გარდაც. 1942 წ., მწერალი, ვაკის სასაფლაოზეა.

კეცხოველი ლადო, 1876—1903, პროფესიონალი რევოლუციონერი, ვერის სასაფლაოზეა.

კერესელიძე მათე, წიგნის გამომცემელი, გორშია.

კვიციანიძე პოლიევქტ, 1849—1904, პუბლიცისტი, პედაგოგი, თბილისშია.

კოცნაძე ფილადელფოს, 1793—1833, 1832 წლის შეთქმულების მონაწილე, თბილისშია.

კლდიაშვილი ეფროსინე, 1839—1913, მსახიობი, წმ. ნიკოლოზის ეკლესიის სასაფლაოზე იყო დასაფლავებული.

კლდიაშვილი ხაბა, 1873—1906, ქიმიკოსი, პრივატ-დოცენტი ოდესის უნივერსიტეტისა, ქუთაისშია.

კორინთელი ბარბარე, 1856—1937, მსახიობი, სოფ. სალოლაშენშია.

კოტეტიშვილი ლადო, 1896—1940, საექიმო წიგნების გამომცემელი, პეტრე-პავლეს სასაფლაოზეა.

ლალიძე მიტროფანე, 1869—1960, ქართული ტკბილი სასმელების ოსტატი, ვერის ძველ სასაფლაოზეა.

ლეონიძე სოლომონ, 1754—1811, მეფე ერეკლეს მსაჯული, ახალციხეშია.

ლეონიძე დავით, 1848—1921, მწერალი, სოფ. კაცხშია.

ლეჟავა პლატონ, ხევდიანი, 1881—1954, მწერალი-იუმორისტი, ვაკის სასაფლაოზეა.

ლოლუა ძუკუ, 1877—1924, ლოტბარი, ვერის სასაფლაოზეა.

ლოლუა არეთა, გარდაც. 1955 წ., მსახიობი, ვაკის სასაფლაოზეა.

ლორთქიფანიძე ანტონ, 1847—1894, თეატრის მოღვაწე, ქუთაისშია.

ლორთქიფანიძე კირილე, 1839—1918, „თერგდალეული“, პუბლიცისტი, ქუთაისშია.

ლორთქიფანიძე იასონ, 1866—1949, ისტორიკოსი, მოღვაწე, ვაკის სასაფლაოზეა.

ლორთქიფანიძე-დგებუაძე ქრისტინე, 1866—1920, პოეტი ქალი, სოფ. ლანირშია.

- ლორთქიფანიძე პახიკო, 1872—1950, პოეტი ქალი, სოფ. ლანირ-
შია.
- ლუკაშვილი დავით, 1882—1956, მწერალი, ვაკის სასაფლაოზეა.
- მაისურაძე გიორგი, 1814—1885, მხატვარი, ქუთაისში, მწვანე-
ყვავილას სასაფლაოზეა.
- მანხვეტაშვილი იაკობ, 1855—1939, მწერალი, მემუარისტი, ვაკის
სასაფლაოზეა.
- მარჯანიშვილი კოტე, 1872—1933, რეჟისორი, თბილისშია, ოპე-
რის ბაღში.
- მალაროელი, თომა ნასიძე, მწერალი, კრიტიკოსი, სოფ. მალაროშია.
- მაჩაბელი ივანე, 1854—1898, მწერალი, მთარგმნელი, ჟურნა-
ლისტი.?
- მაჩაბელი დავით, 1818—1873, პოეტი, სოფ. თამარაშენშია.
- მაჩაბელი აბესალომ, პოეტი, სოფ. თამარაშენშია.
- მაჩხანელი, დიმიტრი ნადირაძე, 1861—1903, პოეტი, სოფ. მაჩ-
ხაანშია.
- მაჭვარიანი ლადო, 1893—1939, პოეტი, თბილისშია.
- მაჭვარიანი გრიგოლ, 1887—1960, პოეტი, მთარგმნელი, პრესის
მუშაკი, ვაკის სასაფლაოზეა.
- მე გახლავარ, მიხ. ნასიძე, 1859—1935, მწერალი, კრიტიკოსი,
სიღნაღშია.
- მეგრელიძე ავქსენტი, 1877—1953, ლოტბარი, ვაკის სასაფლაოზეა.
- მელიქიშვილი ეკატერინე, 1854—1928, მთარგმნელი, სერგი მესხის
მეუღლე, ქუკიის სასაფლაოზეა.
- მესხი ეფემია, 1842—1941, მსახიობი, ვაკის სასაფლაოზეა.
- მესხი დავით, 1860—1942, ჟურნალისტი, სოფ. რიონშია.
- მეტრეველი ლევან, 1887—1941, მწერალი, ვაკის სასაფლაოზეა.
- მეხუწლა იოსებ, იასე რაჭველი, 1860—1919, მწერალი, პუბლი-
ცისტი, სოფ. ბაილეთშია.
- მთავრიშვილი თომა, 1859—1928, პედაგოგი, წიგნის გამომცემელი,
ქუთაისშია, სათიჩხიას სასაფლაოზე.
- მთვარელიშვილი ნიკოლოზ, მწერალი, სოფ. ვარდისუბანშია.
- მიქავა უტუ, გარდაიც. 1878 წ., მეგრულ გლეხთა აჯანყების მე-
თაური, წალენჯიხაშია.
- მიზანდარი ალოიზ, 1838—1912, მუსიკოსი, ქუკიის სასაფლაოზეა.
- მიქელაძე დავით, მეველე, 1844—1918, პუბლიცისტი, ჟურნალის-
ტი, ქუთაისშია, მწვანეყვავილას სასაფლაოზე.

- მიქელაძე კატო, 1877—1944, მწერალი ქალი, ვაკის სასაფლაოზეა.
 მრევლიშვილი ანდრია, 1823—1889, ქართული მუსიკის ზეცოდნე,
 პედაგოგი, ქუთაისშია.
- მუსხელიშვილი ანა, 1842—1890, ქველმოქმედი, ზოდვანე, ზედა-
 გოგი, ახალციხეშია(?)
- მუსხელიშვილი ლევან, 1900—1942, ისტორიკოსი, ვაკის სასა-
 ფლაოზეა.
- მუხაძე გრიგოლ, 1879—1948, ექიმი, პროფესორი, ვაკის სასაფ-
 ლაოზეა.
- შქედლიშვილი იოსებ, 1888—1950, პოეტი, ვაკის სასაფლაოზეა.
- ნადირაძე გიორგი, 1902—1960, მწერალი, კრიტიკოსი, გენერალი,
 დიდუბის პანთეონშია.
- ნაზარიშვილი დიმიტრი, 1854—1927, ჟურნალისტი, „შრომის“
 რედაქტორ-გამომცემელი, ქუთაისშია.
- ნაკაშიძე პეტრე, 1838—1895, პუბლიცისტი, „საქართველოს მოამ-
 ბის“ თანამშრომელი, ბორჯომშია.
- ნამორაძე ალექსანდრე, 1890—1958, ისტორიკოსი, პროფესორი,
 ვაკის სასაფლაოზეა.
- ნანეიშვილი ალექსანდრე, ნალი, 1857—1904, პუბლიცისტი, თბი-
 ლისშია.
- ნახუცრიშვილი დავით, 1874—1932, მწერალი, ვერის სასაფ-
 ლაოზეა.
- ნებიერიძე ალექსანდრე, მწერალი, ჟურნალისტი, „თეატრის“
 რედაქტორი, ქუთაისშია.
- ნიკოლაიშვილი იახონ, 1865—1941, გრამატიკოსი, მასწავლებელი,
 ვერის სასაფლაოზეა.
- ნიკოლაძე ეკატერინე, 1856—1931, ნიკო ნიკოლაძის და, ზთარ-
 გმნელი, ვერის სასაფლაოზეა.
- ნიკოლაძე ოლიმპიადა, 1852—1884, ნიკო ნიკოლაძის და, გიორგი
 წერეთლის მეუღლე, მოღვაწე, ქუთაისშია.
- ნიჟარაძე ივანე, 1874—1956, მასწავლებელი, სახელმძღვანელოთა
 ავტორი, ვაკის სასაფლაოზეა.
- ნიჟარაძე პეტრე, 1908—1948, ოპერის რეჟისორი, კუკიის
 სასაფლაოზეა.

ორბელიანი ელისაბედ, 1870—1942, ირაკლი ბაგრატიონის ასული, პოეტი (საზანდარის ფსევდონიმით), ვაკის სასაფლაოზეა.

ორბელიანი მარიამ ვახტანგის ასული, 1852—1941, ქველმოქმედი, მოღვაწე, კუკიის სასაფლაოზეა.

პატარიძე მიქელ, 1895—1959, პოეტი, მთარგმნელი, დიდუბის პანთეონშია.

პეტრიაშვილ ვასილ, 1842—1908, სახელმწიფო მუშაკი, ქიმიკოსი, ოდესის უნივერსიტეტის რექტორი, ვაკის სასაფლაოზეა.

პოლიევქტოვი მიხეილ, 1872—1942, ისტორიკოსი, პროფესორი, ვაკის სასაფლაოზეა.

ჟღერული ქეთევან, მოღვაწე ქალი, სოფ. ერედვიან დასაფლავებული.

რამიშვილი ტრიფონ, 1875—1929, დრამატურგი, ვერის სასაფლაოზეა.

რუს-იმერელი, იურკევიჩი ვიქტორ, გარდ. 1920 წ. პოეტი, საჩხერეშია.

რუხაძე ვარლამ, 1874—1935, პოეტი, ვაკის სასაფლაოზეა.

რჩეულიშვილი გრიგოლ, 1820—1877, მწერალი, წმ. ნიკოლოზის სახელობის სასაფლაოზე ემარხა.

სალარიძე გიორგი, ახალციხელი, 1870—1938, მოღვაწე, მწერალი, კუკიის სასაფლაოზეა.

სარაჯიშვილი დავით, 1846—1911, ქველმოქმედი, ვაკის სასაფლაოზეა.

სარაჯიშვილი ალექსანდრე, 1851—1914, მკვლევარი, მწერალი, კრიტიკოსი, ვერის სასაფლაოზეა.

სარაჯიშვილი ვანო, 1879—1924, მომღერალი, მსახიობი, თბილისში, ოპერის ბალში დასაფლავებული.

საფაროვი-აბაშიძე მაკო, 1860—1940, მსახიობი, ვაკის სასაფლაოზეა.

საფაროვი შაქრო, 1852—1928, ქართული სცენის მუშაკი, ვერის სასაფლაოზეა.

საჯანია ალექსანდრე, 1916—1944, პოეტი, სოფ. ოდიშშია.

სიღამონ-ერისთავი ვალერიან, 1889 — 1943, მხატვარი, ვაკის სასაფლაოზე.

ტაბიძე ვალაქტიონ, 1892—1959, პოეტი, მთაწმინდაზე.

ტატიშვილი გრიგოლ, 1838—1911, მხატვარი-ქსილოგრაფი, კუკიის სასაფლაოზე.

ურუშაძე ვახო, 1879—1952, მსახიობი, ვაკის სასაფლაოზე.

ფალავანდიშვილი ზაქარია, გარდაიც. 1845 წ., „ვეფხისტყაოსნის“ გამომცემელი დ. ჩუბინაშვილსა და მარი ბროსესთან ერთად, „ზაკავკასკი ვესტნიკის“ რედაქტორი, მთაწმინდაზე.

ფალიაშვილი ზაქარია, 1872—1933, კომპოზიტორი, თბილისშია, ოპერის ბაღში.

ფალიაშვილი პოლიკარპე, 1875—1941, ქართული მუსიკის მოღვაწე, კუკიის სასაფლაოზე.

ფერაძე ილია, 1866—1928, მწერალი, პედაგოგი, ვერის სასაფლაოზე.

ფიროსმანიშვილი ნიკო, 1863—1918, მხატვარი, კუკიის სასაფლაოზე უნდა იყოს დამარხული.

ფოცხვერაშვილი კოტე, 1880—1959, კომპოზიტორი, დიდუბის პანთეონ შია.

ქაშაკაშვილი ვალერიან, 1898—1954, მომღერალი, დიდუბის პანთეონშია დასაფლავებული.

ქვარიანი სიმონ, 1868—1945, მწერალი, ვაკის სასაფლაოზე.

ქიქოძე მოსე, გარდაიც. 1909 წ., მოღვაწე, ქუთაისშია.

ქიქოძე გერონტი, 1885—1960, მწერალი, პუბლიცისტი, კრიტიკოსი, დიდუბის პანთეონშია.

ქორიძე ფილიმონ, 1829—1911, მუსიკოსი, მომღერალი, მახარაძე-შია (ოზურგეთში).

ქორელი მიხეილ, 1876—1949, მსახიობი, რეჟისორი, ვაკის სასაფლაოზე.

ქუთათელაძე არისტო, 1850—1912, მწერალი, პედაგოგი, წულუკიძეშია (ხონში).

ქუთათელაძე ილია, 1880—1917, სახალხო მასწავლებელი, პუბლიცისტი, წულუკიძეშია (ხონში).

ქუშიაშვილი ნიკო, 1892—1942, მომღერალი, სოფ. ორხევიშია.

ღამბაშიძე დავით, 1837—1910, რედაქტორი, გამომცემელი, ზესტაფონშია.

ლოლობერიძე ბესარიონ, 1832—1879, მოღვაწე, პუბლიცისტი, სოფ. გოჩაჯიხიაშია.

ლულაძე ანდრია, ეურნალისტი, პედაგოგი, კუკიის სასაფლაოზეა.

ყაზბეგი დიმიტრი, გარდაც. 1880 წ., მწერალი, სოფ. სტეფანწმინდაშია.

ყარალაშვილი კობტა, 1900—1947 წ., მსახიობი, ვაკის სასაფლაოზეა.

ყიფიანი მიხეილ ქაიხოსროს ძე, 1846—1916, პედაგოგი, მოღვაწე, ქვიშხეთშია.

ყიფიანი სამსონ, 1855—1937, მწერალი პედაგოგი, ქუთაისშია.

ყიფიანი დავით ქაიხოსროს ძე, 1835—1892 წ., მწერალი, მოღვაწე, ქვიშხეთშია.

ყიფიანი ვასილ, 1855—1936, დრამატურგი, პედაგოგი, ვერის სასაფლაოზეა.

ყიფშიძე ნიკო, 1888—1954, ექიმი, მეცნიერი, ვაკის სასაფლაოზეა.

ყიფშიძე გიორგი, ფრონისპირელი, 1891—1951, მსახიობი, ვაკის სასაფლაოზეა.

შავგულიძე გიორგი, 1910—1959, მსახიობი, დადუბის ჰანთეონშია.

შათირიშვილი კოტე, 1868—1921, მწერალი, მსახიობი, კუკიის სასაფლაოზეა.

შალიკაშვილი ვალერიან, 1874—1919, მსახიობი, დრამატურგი, სოფ. აკეთშია.

შენგელაია ნიკოლოზ, 1903—1943, რეჟისორი, მწერალი, ვაკის სასაფლაოზეა.

შერვაშიძე გიორგი, 1846—1918, პოეტი, დრამატურგი, სოფ. მოქეშია.

ჩიტაძე შიო, 1874—1906, მწერალი, პედაგოგი, კუკიის სასაფლაოზეა.

ჩოლოყაშვილი ბიძინა, სპარსელთაგან მოკლული 1661 წელს შალვა და ელიზბარ ერისთავებთან ერთად, იკორთის მონასტერშია დასაფლავებული.

ჩქოტუა დავით, 1849—1932, პუბლიცისტი, სოფ. საბერიოშია.

ჩხიკვაძე ჯაქარია, 1862—1930, კომპოზიტორი, ვერის სასაფლაოზეა.

- ცაგარელი გიორგი**, 1893—1955, პოეტი, მთარგმნელი, ვაკის სასაფლაოზეა.
- ცახელი, პარმენ თვალჭრელიძე**, 1866—1919, პოეტი, სოფ. ცახშია.
- ცინცაძე კალისტრატე**, 1866—1952, პედაგოგი, საეკლესიო ისტორიის მკვლევარი, კათალიკოს-პატრიარქი, თბილისის სიონშია დასაფლავებული.
- ციციშვილი სოფიო**, გარდაიც. 1905 წ., მწერალი, სოფ. კეხიჯვარშია.
- ძამსაშვილი რომანოზ**, 1853—1885, პუბლიცისტი, პედაგოგი, თელავშია.
- ძიმისტარაშვილი სტეფანე**, კორტოხა, 1847—1912, პოეტი, მწერალი, სოფ. კვაუთამია.
- ძიძიგური ვარლამ**, 1889—1957, დამსახურებული ზასწავლებელი, სახელმძღვანელოთა და მეცნიარების ავტორი, ვაკის სასაფლაოზეა.
- წერეთელი ექვთიმე**, ზემოური იმერელი, გორისელი, კრიტიკოსი სოფ. გორისაშია.
- წერეთელი დავით**, სხვიტორელი, 1832—1902, მწერალი, სოფ. კვერეთშია.
- წერეთელი ბარბარე**, ვარინკა, 1874—1948, აკაკი წერეთლის „სულიკოს“ მუსიკის ავტორი, სოფ. ცხრაწყაროშია, ზესტაფონთან.
- წინამძღვრიშვილი ილია**, 1834—1920, მოღვაწე, პედაგოგი, სოფ. წინამძღვრიანთკარშია.
- წინამძღვრიშვილი მიხეილ**, 1882—1956, ექიმი, აკადემიკოსი, ვაკის სასაფლაოზეა.
- წულუკიძე ალექსანდრე**, 1875—1905, პროფესიონალი რევოლუციონერი, კრიტიკოსი, პუბლიცისტი, წულუკიძეშია (ხონშია).
- ჭარაია პეტრე**, 1862—1919, პედაგოგი, მოღვაწე, სოფ. ეშქეთშია.
- ჭიჭინაძე ალექსი**, 1851—1917, მწერალი, პედაგოგი, სოფ. ქოლევშია.
- ჭიჭინაძე კონსტანტინე**, 1891—1960, პოეტი, მკვლევარი, დიდუბის პანთეონშია.

კელიძე აზბაკო, 1871—1940, სპარსული პოეზიის მთარგმნელი, ვაკის სასაფლაოზეა.

კუონია ალექსანდრე, 1855—1907, პუბლიცისტი, ჟურნალისტი, თბილისშია კუკიის სასაფლაოზე.

კუონია აკაკი, 1898—1937, კრიტიკოსი, პუბლიცისტი, ვაკის სასაფლაოზეა.

ხახუტაშვილი ანა, ცქვიტი, 1886—1960, მწერალი, დიდუბის პანთეონშია.

ხელაძე ექვთიმე, 1845—1905, მესტამბე, გამომცემელი, კუკიის სასაფლაოზეა.

ხელთუფლიშვილი მიხეილ, გარდაიც. 1895 წ.. ისტორიულ თხზულებათა ავტორი, ქუთაისშია.

ხერხეულიძენი, ცხრა ძმა, 1624 წლის ჭმარაბდის ომის გმირები, სოფ. მარაბდაში არიან.

ხრამელაშვილი ეგნატე, 1866—1912, პედაგოგი, სახელმძღვანელოების ავტორი, დიდუბის პანთეონშია.

ხუნდაძე სილოვან, 1860—1928, პოეტი, პედაგოგი, გრამატიკოსი, ქუთაისშია.

ხუნდაძე რაფდენ, პოეტი, მუსიკოსი, მომღერალი, ქუთაისშია.

ხუხუიაძე თეოფილე, 1860—1924, მწერალი, პედაგოგი, ქუთაისშია.

ჯაბადარი ალექსანდრე, 1851—1933, ჟურნალისტი, ვერის სასაფლაოზეა.

ჯაბადარი ივანე, 1852—1913, რევოლუციონერი - ხალხოსანი, თბილისშია.

ჯავახიშვილი გიორგი, 1877—1956, ბიოლოგი, ქართული ლიტერატურის მკვლევარი, კუკიის სასაფლაოზეა.

ჯავახიშვილი ნატალია, 1882—1950, მსახიობი, ვაკის სასაფლაოზეა.

ჯანაშია ნიკო, 1872—1918, ეთნოგრაფი, პედაგოგი, სოფ. აძუბეაშია.

ჯანდიერი ლევან, 1848—1921, „საქართველოს მოამბის“ თანამშრომელი, სოფ. ვაჩნაძიანშია.

ჯაჯანაშვილი რაუდენ, 1853—1899, მთარგმნელი, სახელმძღვანელოთა შემდგენელი, თბილისშია.

ჯაჯანაშვილი ივანე, კავთელი, მწერალი, სოფ. კავთისხევშია.

ჯაფარიძე გიორგი, 1827—1907, გიორგი ერისთავის თეატრის მსახიობი, გორშია.

ჯიბლაძე სალიბისტრო, გარდ, 1922 წ. მოღვაწე, თბილისშია, ლურჯი მონასტრის ეზოში.

ჯორჯიკია ჯაჯუ, 1885—1953, მწერალი, ვაკის სასაფლაოზეა.

ჯუღელი ანთიმოზ, 1846—1925, პედაგოგი, პუბლიცისტი, სოხუმშია.

ჭაჭირა, გვარად აბრამოვი, 1845—1922, ქალაქელი პოეტი, ხოჯივანქის სასაფლაოზე ემარხა.

პირთა საძიებელი*

- აბაშელი ალექსანდრე 11, 34, 107
 აბაშიძე დარეჯან 91, 92; ვასო 11, 50;
 ირაკლი 55; კიტა 12, 21, 25, 32; სამ-
 სონ 23; ქაიხოსრო 92
 აბზიანიძე გიორგი 97
 აბულაძე ილია 90
 აგია შვილი ნიკა 20
 აგლაძე ილია 13; ოლღა 13
 ავალიშვილი გიორგი ძვ., 113, 114; ივანე
 114; ნიკოლოზ 12
 ავალიშვილი—ჭავჭავაძე მამია 113
 ალადაშვილი ალექსანდრე 95
 ალექსანდრე ნეველი 113
 ალექსი-მესხიშვილი ვარია 14; იაკინთე
 15; ლაღა 14, 50; ნიკოლოზ 14, 15;
 სარდიონ 13; სოფიო 14
 ამბროსი ნეკრესელი 83
 ამირეჯიბი ბარბარე 15; მიხეილ 15; კო-
 ტე 15; სოფიო 15
 ანდრეევსკაია ბარბარე 16; ერასტი 16;
 ნინო 16
 ანდრეევსკაია-შერვაშიძე ელენე 16
 ანდრონიკაშვილი გიორგი 49; კონსტან-
 ტინე 17
 ანტონ I კათალიკოსი 17, 83
 ანჯაფარაძე ვერიკო 107
 არაგვისპირელი შიო 18
 არაღელი-იშხნელი გიორგი 18,
 არაყიშვილი დიმიტრი 18
 არდაზიანი ლავრენტი 19
 არღუთაშვილი-მხარგრძელი ვასილ 15
 ასათიანი ლაღო 20; ლევან 16, 20, 30,
 52, 57, 64, 67, 110, 117; ეკატერინე
 19; მიხეილ 19, 20; მიხეილ მიხეილის
 ძე 19
 ასლამაზაშვილი ნიკო 20
 ასლანიშვილი იოსებ 21
 ასტეცატუროვი ვრემია 76
 აფხაიძე შალვა 48, 68
 აღნიაშვილი ვლადიმერ 21
 ახვერდიანი გეორგ 89
 ახნაზაროვი არტემ 21, 22
 ბაგრატიონი ირაკლი 116; ნიკო 57; პეტ-
 რე რომანოზის ძე 23; რომანოზ 23
 ბაგრატიონ-მუხრანელი გიორგი 22, 23
 ბაგრატიონ-მუხრან-ბატონი კონსტანტი-
 ნე 73
 ბაგრატიონ-მუხრანელი-იოსელიანი ანა
 57
 ბაგრატიონ-ჭავჭავაძე ანა 115
 ბაირონი ჯორჯ 27
 ბალახაშვილი იაკობ 23, 81, 85
 ბარათაშვილი დარია 26! ეფემია 24, 25;
 მელიტონ 24, 25; ნიკო 15, 23—25,
 34, 67, 70, 97, 101, 106, 107, 115,
 119; ნინო 25; რევაზ 25, 26
 ბარათაშვილი-ერისთავი ეკატერინე 25
 ბარათაშვილი-ვეზირიშვილი ბარბაღე 25
 ბარათაშვილი-სუმბათაშვილი სოფიო 25
 ბარამიძე ალექსანდრე 119
 ბარნოვი ვასილ 26, 116

* პირთა საძიებელში, სიმოკლასათვის, მოხსენებულია მხოლოდ ეპიტაფიებისა და მათი შენიშვნების ტექსტში დასახელებული პირები.

ბარტოლომეი ივანე 57
ბაქრაძე დიმიტრი 26, 27; იოსებ 27
ბაშინჯალიანი გეგორჯ 90
ბეგიჯანოვი ა. 19
ბენა შვილი დიმიტრი 66
ბერაძე ნ. 94
ბერიძე ვახტანგ 62; სოფიო 110
ბერძენიშვილი ნიკო 40, 92
ბექაია მელქისედეკ 71
ბოვარ დე, როფე 13
ბოცვაძე იოსებ 71; ლუარსაბ 27
ბრო.უ ნარი 73, 114
ბრუსოვი ვალერი 90
ბურთიკაშვილი ალექსანდრე 12, 14, 18,
29, 35, 36, 50, 55, 100, 102, 106,
109, 113
ბურჯე პოლ 103

გაბაშვილი ბესიკ 79; გიგო 28; ვეატე-
რინე 28, 65
გაბუნია მერაბ 20; ნატო 28, 29, 50, 109
გავაშელი ლადო 59
გაიანე ბატონიშვილი-ერისთავი 46
გამეხარაშვილი დავით 19
გამყრელიძე გიორგი 35, 52, 59, 71, 77,
87, 89, 95, 104, 108, 110, 121, 123;
დავით 29; ვიქტორ 29; ნინო 29
განძელი გ. 24
გარიბალდი ჯუხუბე 66
გარიყული მარიამ (რატინი) 31
გარსევანიშვილი ალექსანდრე ალექსანდ-
რეს ძე 30, 31, 39, 87, 119; ალექსანდრე
სიმონის ძე 31; ანასტასია 31, 87; მა-
რიამ 31
გაფრინდაშვილი ვალერიან 31
გაჩეილაძე აბებერი 19, 124
გაწურელია აკაკი 57, 80
გეგეკეორი ლადო 58
გედევანიშვილი იოსებ 25, 32; მიხეილ
32
გერსამია სერგო 12, 14, 45
გვარაძე ნიკო 18, 55
გველესიანი გრიგოლ 32; მელანია 32
გვენცაძე ალექსანდრე 39

გვრიტიშვილი დავით 23, 122
გვეტაძე რაუდენ 33, 57
გიორგი XII 43, 46, 52, 82
გოგებაშვილი იაკობ 33
გოველია გიორგი (კომანდო) 34
გოგიჩაიშვილი თილიპე 96
ვოგოძე კარლო 49
გონალიშვილი შალვა 42, 82, 101
გოთუა ლევან 116; პართენ 35
გოციელი ლევან 87
გომართელი ივანე 32, 34, 102
გომელაური ივანე 34, 64
გორგაძე სერგი 35, 104
გორუხიანი ბენო 107
გორკი მაქსიმ 13, 34, 87
გოცირიძე ნიკო 35
გრანელი (კვირკველია) ტერენტი 35
გრიახნოვი 125
გრიბოედოვი ალექსანდრე 23, 30, 112,
114, 116
გრიშაშვილი იოსებ 15, 21, 25, 29, 35,
55, 76, 80, 90, 102, 106, 109, 114
გუგუნავ სიმონ 36
გუნია ვალერიან 36
გურამიშვილი დავით (XVIII საუკ.) 50
გურამიშვილი დავით 37; თადეოზ 117
ოლლა 36, 37
გურამიშვილი-კაჭავაძე ოლლა 117
გურიელი თინათინ 116; მამია 37;
ოტია 67
გუცყოვი კარლ 14, 27

დადიანი ანდრო 38; გრიგოლ 37, 38
დავით 38, 113, 115; ლევან 38;
ნიკოლოზ (დიდი ნიკო) 38; ნიკოლოზ
დავითის ძე 38; ნიკოლოზ ტარიელის
ძე 120; შალვა 22, 106, 121
დავითაშვილი ნინო 14, 59; იოსებ 31
39, 97
დავით აღმაშენებელი 39, 40, 41, 91
ღარასელი ვანიონ 41
დემეტრაშვილი კ. 32
დვალი ევგენი 125
დიდებაშვილი თამარ 48
დიდებუღიძე ალექსანდრე 95

დიუმა ალექსანდრე 65
დობროლუბოვი ნიკოლოზ 99
დოდაშვილი სოლომონ 23, 46
დოლიძე ვიქტორ 41
დონაძე კარპეზ 56
დონდუა ვარლამ 40
დენბაძე მაშია 27, 40; ნელი 33, 62
დუდუჩავა ნამია 28, 37, 75, 78
დუტუ მებრელი (ხოშტარია დიმიტრი)
47

ვდილაშვილი ზაქარია 41
ვეჯოშვილი ივანე 41, 42
ერთაწინდელი (ბატყაშვილი) სეზმან 42
ეზელე მუჟუ 39, 42, 79, 89, 90, 113
ერისთავი ანასტასია 111; გიორგი იასეს
ძე 46, 81, 82; გიორგი დავითის ძე
16, 44, 45, 82; დავით 14, 22, 30, 44,
45, 64, 94; დომინიკა (განდუგილი) 28,
30; დავით 123; ელიზბარ 47; ელიზ-
ბარ (სოლომონ I სიძე) 92; ელენე 45;
ვარლამ 17; ზურაბ 30; ივანე 47; ივანე
(ოქრო) 44; მართა 44; წარიაზ 46;
მარიამ 91, 92; მირმანოზ 81; ნიკო-
ლოზ (კოლა) 25; რაფიელ 44, 45, 83,
123; რევაზ 25; როსტომ 44; შალვა 47.
ფეოდოსია 45

ერისთავი-კახაძე ანასტასია 45
ერისთავი-ხოშტარია ანასტასია 47
ესაძე სიმონ 48

ვაჟა-ფშაველა 31, 48, 85-87
ვართაგავა იპოლიტე 18, 62, 76, 97, 121
ვანჩაძე მარგარიტა 41
ვანჩაძე ნატა 49
ვახანია ვახტანგ 60, 98
ვახტანგ VI 42
ვედრებიშვილი-მალაიშვილი - კალგინი
დარია 49
ვეზირიშვილი გიორგი 25
ვორსალაძე თინათინ 109
ვორსალაძე სპირიდონ 49
ვორონცოვი მიხეილ 16, 42, 112

ზალიშვილი მიხეილ 50
ზალიკანიანი გიორგი 50

ზამბახიძე ვლადიმერ 77
ზანდუკელი მიხეილ 19, 28, 37, 45, 48,
65, 68, 69, 98, 118, 122
ზეზუა გაფრინდაული 85
ზიჩი მიხაი 98
ზურაბიშვილი ივანე 32
ზურაბიშვილი ილია 11, 14, 29, 50, 102.

თავაძე სოლონონ 34
თავიშვილი გიორგი 28, 33, 69
თათარაშვილი კონდრატე (ჟიპოლო) 5 ;
თამარ მუჟუ 91
თამარ, ერეკლეს დედა 42
თარხნიშვილი გრიგოლ 51
თარხნიშვილი დავით 44
თარხნიშვილი რევაზ 28
თაყაიშვილი ექვთიმე 37, 38, 51, 92
114, 115
თედორაძე გიორგი 52
თეზაძე ანდრო 41, 55, 107
თეიშურაზ 11 42
თეკლე ბატონიშვილი 52, 53, 80
თოდრია სილიბისტრო 53
თოიძე მოსე 53
თოფურია სამსონ 54
თულაშვილი ელიზბარ 31
თულაშვილი-გარსევანიშვილი ანა 31
თუნანანი ჰოვენეს 27, 90
თუმანიშვილი გიორგი მიხეილის ძე 25,
49, 70, 106, 120; გიორგი (ხელთუბნე-
ლი) 54; გიორგი 16; მიხეილ 42
თუმანიშვილი-წერეთელი ანასტასია 54, 66

იაშვილი პაოლო 54
იეთიმ გურჯი 54, 55
ილია ბატონიშვილი 115
იმედაშვილი ალექსანდრე 55; იოსებ
21, 55
ინაშვილი ალექსანდრე 56
ინგოროყვა (ნინოშვილი) ეგნატე 31, 34,
56, 87, 97, 121; პაულე 119
იონან ბატონიშვილი 40
იობაშვილი ს. 105
იოსელიანი პლატონ 17, 40, 47, 56,
57, 90

იალიტოვ-ივანოვი მიხეილ ბ;
ორუბაძე ქეთევან 58, 84, 124

კავსაძე ვლადიმერ ჯ; მიხეილ 58; სან-
დრო 58

კახალიკაშვილი იაკობ 101

კაიძევი ალ. 78

კალანდარიძე ალექსანდრე ბი

კალენი 49

კარაბაგეთელი ია 59

კაიოსკაშვილი დავით 59

კასობაძე დავით 14, 35, 112

კაშაძე შალვა 58, 68, 101

კაპანიანი გიორგი 78

კახიანი ვასილ 80; ნიკოლოზ ბი

კახიანი მანია 45

კეხელი დავით (სოსლანი, ზოილი, არა-
ბელოი ბი, 84, 85

კეკელიძე მიხეილ ჯ; კონხელი 18,
61, 71, 80, 122

კეკელიძე ზვიტონ 81, 94

კერესელიძე ივანე 80

კეშელაძე პლატონ 36, 85

კვასხვაძე შალვა 55

კ. თ. 76

კიკვაძე თეოდორ 61

კიკვიციანი 27

კიკნაძე ვ. 20; ზაქარია 31

კირიონ მეორე (საბაგლიშვილი გიორგი)
61

კლდიაშვილი დავით 34, 61, 97; ეფრო
82; სერგო 62; სიმონ 62, 117

კოკელაძე გრიგოლ 58

კონდრა ჰიევი 42

კონკოშვილი პეტრე 62

კორინთელი-ყიფშიძე ბარბაძე 103

კოროლევიჩი ვლ. 49

კუოდოლაშვილი ნიკო 63

ლაიპტი არტურ 63, 64

ლალიონი (მამულაშვილი არსენ) 61

ლასხიშვილი გიორგი 25, 32, 64

ლევან, კახთა მეფე 116

ლვონიძე გიორგი 59, 85, 90, 114

ლერმონტოვი მიხეილ 26, 67, 112, 121

ლოშთაიძე ლ. 112; პოლა 61, 65

ლოანინაძე ბ. 40, 92, 94

ლომთაშვილი ნიკო 65, 94, 121

ლორთქიფანიძე ანა 66; ანტონ 65; და-
ვით 33; ელენე 65, 66; იასონ 66;
ივლითა 66; მერაბ 66; ნიკო 66, ფეო-
დოსია 66

ლორთქიფანიძე-ნიკოლაძე ელიზაბედ 78

ლორთქიფანიძე-წულუკიძე ელენე 68

ლორთქიფანიძე-ჭყონია ანა 68

მაბაკაშვილი კონსტანტინე 67

მამულაშვილი ალექსანდრე 39

მანუჩაძე გ. 65

მარგინი აკაკი 67

მარიამ დედოფალი (XVII საუკუნე) 67, 68

მარიამ დედოფალი, გიორგი XII მეუღ-
ლე 43

მარმონტელი 13

მარჯანი ზვიტონი კოტე 107

მაყაშვილი კოტე 68

მაჩაბელი მიხეილ 68

მაჭავარიანი გრიგოლ 88; თამარ 78, მა-
რო 77

მახარაძე აპოლონ 86; ნიკო 85; ფილიპე
89, 118

მაგლობლიშვილი მიხეილ 69; სოფრომ
20, 36, 57, 64, 69, 103, 119

მაგლაძე საფთა 69

მდივანი 30

მელანი (ნათიძე ნიკო) 70, 97

მელიქიშვილი გიორგი 40; ეკატერინე
65; ლევან 70; პეტრე 70, 71

მელიქსეთ-ბეგი ლეონ 90

მენთეშაშვილი ი. 20

მერკვილაძე იოსებ 116

მესხია შოთა 40, 123

მესხი დავით 71, 72; ეფემია 72; ივანე
72; კოტე 72; სერგი 23, 71

მეტრეველი ა. 21

მეუნარგია ბარბარე 72; იონა 37, 38,
72, 80, 106, 117; მიხეილ 72; მიხეილ

იონას ძე 72; პაპუ 72; სუსანა 72

მეფარიშვილი ლუბა 124

მეფისაშვილი გივი 36

მელვინეთუხუცესიშვილი დიმიტრი 73
მეძველია კონსტანტინე 82, 100
მზარელუა გოგუცა 125
მირიან მეფე 73
მირიანაშვილი ალექსი 74; პეტრე 74
მიჰაბერიძე ალექსანდრე 74
მიქელაძე ვლადიმერ 75
მოლიერი 6:
მონიავა ა. 58
მოსაშვილი ილია 75
მრეულიშვილი ალექსანდრე 75; მაცვალა
75
მუილაო 115
მუსხელიშვილი ვახტანგ 75; ლევან 75
მულაშაშვილი დომინიკე 76
მღვიმელი (ქუჩუკაშვილი) შიო 76
მძინარაშვილი მიხეილ 24
მხეიძე გ. 54

ნადირაძე გიორგი 92
ნადსონი 27, 120
ნათაძე გიორგი 76, 103; გრიგოლ 77
ნაყაშიძე ილია 77; ნინო 48
ნანა დედოფალი 73
ნატროშვილი ანტონ 18, 42, 43, 68, 77
ნეხნამოვი პ. 49
ნიკოლაი 115
ნიკოლაძე გიორგი 78, 101; იაკობ ათეს
ძე 116; იაკობ 22, 70, 78; ნიკო ვნ
37, 77, 78. :იბ. 121

ორბულიანი ალექსანდრე ვახტანგის ძე
52, 53, 80; ალექსანდრე დავითის ძე 81;
გიგო 81; გრიგოლ 15, 25, 46, 70,
79, 80; დიმიტრი 80, 81; ვახტანგ ვახ-
ტანგის ძე 15, 52, 80; ზაქარია ზურა-
ბის ძე 15, 25; ზაქარია გიორგის ძე
46, 79; ზურაბ 24; ილია ზურაბის ძე
79; მამუკა 82; მანანა 81; მხეკაბუკ
78 79; ნინო 81; სულხან-საბა 83; ქე-
თეფან 15, 46, 81, 82
ორბულიანი-კავჭავაძე სალომე 113, 114
ოქრომეშვილი ილია 82, 83;
ოქროპირიძე ალექსანდრე 83; ი. 78;
ლანგინოზ (ლენინიძე) 61, 62, 83

ოყრეშიძე (თომაშვილი) დომენტი 86
ოცხელი იოსებ 84'
ოძელაშვილი არსენა 84, 85

პაულუჩი 42, 43
პეტრიაშვილი ვასილ 71
პოლონსკი იაკობ 90
პოტტო 90
პრედაცო 14
პუშკინი ალექსანდრე 13, 21

ყვანია გრიგოლ 110
ჟორჯანია თედო 68, 83, 86
ჟორჯ-სანდი 30
ჟურელი გიორგი 25
ჟურული-იმედაშვილი ანა 55
ჟღენტი ბესო 11, 20

რადიანი შალვა 26, 42, 45
რაზიკაშვილი თედო 87; ნიკო (ბაჩანა)
86, 87
რაზმაძე ანდრია 87;
რატინი პროკო ი 40
რამბაძე სერგო 31, 87, 88
როინაშვილი ალექსანდრე 88
როატას მეფე 67
როსტომაშვილი ელისაბედ 89; ივანე
88, 89
რუხაძე ტრიფონ 38
რცხილაძე გრიგოლ 89; ვასილ 89

საკაშვილი მიხეილ 33
საბინინი მიხეილ 39, 40
საიათნოვა 89
სანადირაძე ალ. 63
სარიშკილი ტიტე 27
საფაროვი-აბაშიძე მარიამ 50
საყვარელიძე პავლე 91
სახოკია თედო 91
სენევიჩი ჰენრიკ 66, 103
სერვანტესი 12
სეანიძე გ. 58
სისორდია რ. 100
სიფრაშვილი გ. 15
სკოტი ვალტერ 27

სოლომონ პირველი 91, 92
სონდულაშვილი იროდიონ 92
სპასოვიჩი ვლადიმერ 16
სუდინა-თოიძე ალექსანდრა 53
სუ მკენ 13
სულხანიშვილი ალექსანდრე 93; ვასილ
92; იოსებ 92; ნიკო 92

ტაბიძე ბესო 88; ტიციან 36, 115
ტალიაშვილი გიორგი 48
ტარსაიძე გიორგი 93, 94
ტატიშვილი ბეჟან 102; გრიგოლ 94;
ერეკლე 95; იოსებ 94; ნიკო 45, 46
82, 102
ტოლსტოი ლევ 13, 48
ტურგენევი ივანე 13
ტუშიშვილი სოლომონ 95
ტუსკია ქ. 112

უზნაძე დიმიტრი 95
უმეკაშვილი პეტრე 23, 96

ფალიაშვილი ზაქარია 96; ივანე 96
ფანცხავა აოჩილ 85; იაკობ 32, 96; რო-
მანოზ 97
ფალავა აკაკი 14
ფეოდოროვა-კონკაძე ანა 118
ფერაძე ილია 83, 84
ფირალიშვილი თენგიზრაზ 64
ფირცხალავა სამსონ 25, 101
ფრანკო ივანე 102
ფურცელაძე ანტონ 66, 97, 98; დავით
21, 101; დიმიტრი 97
ფხალაძე მელქისედეკ 61

ქართველიშვილი გიორგი 98; ნიკო 98
ქაჯაია ვარლამ 34, 84, 110
ეიქოძე ანეტა 17; გაბრიელ (გერასიმე
კიქოძე, გაბრიელ ეპისკოპოსი) 23, 99;
გერონტი 54, 70
კიშინიშვილი 90
ქორქია როდიონ 112
ქოჩაიძე ნ. 112

ქუთათელაძე ლილი 53, 80
ქურხული ილია 99
ქუჩიშვილი ჯიორჯი 100

ღამბაშიძე შალვა 100
ღვინფუაძე ნანა 62
ღვინიაშვილი ანა 27, 54, 74, 86—88, 100
ლოლობერიძე ნიკო 33, 100

ყაზახაშვილი გოგილო 21
ყაზბეგი ალექსანდრე 100,
ყარაშვილი ანდრია 101
ყაუხიშვილი სიმონ 68
ყიფიანი დიმიტრი 25, 101, 102, 108;
კოტე, 50, 65, 102; მიხეილ 102; ნიკო
65; ნინო 102
ყიფშიძე ალექსანდრე 108; გრიგოლ 61;
103; დავით 104; იოსებ 104
ყუბანიშვილი ნესტორ 104; სოლომონ
27, 40, 48, 86
ყუფარაძე ე. 58

შამათაყა დ. 117; პეტრე 41
შამილი 70
შანიძე აკაკი 108
შარაბიძე იოსებ 105; მიხეილ 105
შარაბიძე ერეკლე 105
შევარდნაძე დიმიტრი 25
შენჩენკო ტარას 30
შელი 120
შერვაშიძე გიორგი 16
შექ პირი 14
შილერი 14, 27
შიშკაშვილი ნიკო 105
შოთაძე ანა 55

ჩერქეზიშვილი ელისაბედ 106, 120; ვა-
სილ 106
ჩეხოვი ანტონ 13
ჩიგოვიძე ნიკო 32
ჩიტაია გიორგი 120
ჩიტაძე შიო 21
ჩიქოვანი თ. 125; ლ. 94; მიხეილ 87; სი-
მონ 20
ჩიხლაძე ნინო 30
ჩილთყაშვილი ნინო 107; ბიძინა 47,
106, 107

- ჩუბინაშვილი დავით 40, 108; ნიკო-
ლოზ 40
ჩხორტუა დავით 16
ჩხარტიშვილი ს. 69
ჩხვიძე დავით 29; ნინო 14. უშანგი
107:
ჩხეტია შალვა 41, 101
ჩხივაძე გრიგოლ 19, 41; ნოე 107; პან-
ტელევიმონ 108
- ცაგარელი აექსენტი 15, 21, 29, 108,
109; ალექსანდრე 40, 108
ცაიშვილი სოლომონ 12, 21, 26, 31, 37,
38, 51, 59, 72, 74, 88, 103, 109
ციმაკურიძე ალექსანდრე 104
ცინცაძე კალისტრატე 61, 79
ცისკარიშვილი იოსებ 109
ციციანოვი პავლე 43
ციციშვილი ნინო 71
ციცქიშვილი ქრისტეფორე 61
ცხაკია მიხეილ 110
ცხვედაძე ნიკო 33, 110, 117
- ძიძიგური შოთა 108, 109, 123
ძნელაძე ბორის 110
- წერეთელი აკაკი 15, 16, 30, 38, 45, 54,
60, 64, 71, 82, 94, 108, 110; ეკატე-
რინე 111; გიორგი 40, 54, 111, 121
წინამძღვარიშვილი გრიგოლ 112
წულაძე ვეჯინი 71
წულუკიძე ალექსანდრე გრიგოლის ძე
(საშა) 66, 64; ალექსანდრე 52, 49, 54,
75, 94; გრიგოლ 95
წუწუნაძე ალექსანდრე 112; ცეცილია 11
- ჭავჭავაძე ალექსანდრე 38, 113, 114, 116;
ალექსანდრე დავითის ძე 115; არჩილ
115; გარსევან (დავით) 53, 113, 114;
დავით ალექსანდრეს ძე 115; ილია 13,
14, 21, 22, 25, 29, 32, 33, 39, 64, 66,
75, 82, 88, 99, 100, 102, 103, 107,
108, 116, 117, 123; ილია დავითის ძე
116; ლილია 116; მათა 53
- ჭავჭავაძე-ასტაფიევი ელენე 116
ჭავჭავაძე-ბაგრატიონი თამარ 116
ჭავჭავაძე-გრიბოედოვი ნინო 114, 115,
116
- ჭავჭავაძე-დადიანი ეკატერინე 115
ჭავჭავაძე-ნიკოლაი სოფიო 115
ჭავჭავაძე-ოსტენსაენი სალომე 115
ჭავჭავაძე-ჩოლოყაშვილი ანასტასია 116
ჭავჭავაძე-ჭავჭავაძე მარიამ 116
ჭავჭავაძე-ჯორჯაძე ნინო 116
ქილადიდული (ქონაქიძე) გიორგი 34, 117
ქილაია სერგი 18, 65, 66, 98, 107
ქილაშვილი-ყიფიანი ნინო 101
ქიქინაძე ხაქარია 24, 27, 39, 60, 83,
85, 90, 100, 117, 118; სირა 122
ქუაყული ი. 27
ქონქაძე დანიელ 19, 118
ქრელაშვილი სტეფანე 19, 118
ქუმბურიძე ჯუმბერ 81
ქყონია თორნიკე 108; ილია 66, 119;
მირიან 119
- ხახანაშვილი ალექსანდრე 31, 90,
119, 120; სოლომონ 120
ხეთაგური კოსტა 102
ხელაია ამბროსი 61
ხედეულიძე გ. 52
ხიზანაშვილი ნიკო 98, 120
ხოსიტაშვილი ბაბილინა 64
ხომტაოია დიმიტრი (დუტუ ნეგრელი)
120, 121
ხუდადოვი ნიკო 121
ხუდადოვი-ლომოური სოფიო 121
ხუნდაძე არკადი 27; სიმონ 51, 56, 77,
97, 101, 111, 121; ტროფიმე 87
ხუციშვილი სოლომონ 19, 23, 31, 46,
65, 66, 68, 76, 82, 94, 102, 107, 109, 122
ხუტუა პავლე 101.
- ჯავახიშვილი ივანე 25, 32, 40, 68, 92, 121
ჯანაშვილი მოსე 61, 122
ჯაკობია გიორგი 122
ჯანაშია სიმონ 16, 35, 40, 92, 123
ჯანელიძე დიმიტრი 35, 36, 55, 75, 106
109, 112
ჯვარიშვილი ათანასე 123
ჯიოვანოლი 102
ჯორჯაძე არჩილ 32, 124; ბარბარე 39,
123, 124; დიმიტრი 124
ჯორჯიაშვილი არსენ 124, 125
ჯუღელი სვეტიცხოველი 125
- ჭენე ჰაინრიხ 27
პომპროსი 74
პრინცესკი ჰენრიხ 32

НЕКРОПОЛЬ ГРУЗИНСКИХ ОБЩЕСТВЕННЫХ
ДЕЯТЕЛЕЙ
Книга 1

Составил, предисловием, примечаниями
и указателем снабдил
Соломон Георгиевич Хуцишвили

Издание Государственной книжной палаты
Грузинской ССР
Тбилиси — 1961 г.